

TAMPEREEN YLIOPISTO

**Suomalaisten vanhemmuuspuhe ja
koululaisten yksinäinen arki**

Kasvatustieteiden yksikkö

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma

ANNA-MAIJA OKKER

Helmikuu 2017

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

ANNA-MAIJA OKKER: Suomalaisten vanhemmuuspuhe ja koululaisten yksinäinen arki

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma, 115 sivua, 2 liitesivua

Helmikuu 2017

Muutaman ulkomailla vietetyn vuoden aikana havaitsin, että Suomessa koululaisen tuli selviytyä varsin nuoresta omatoimiseksi ja itsenäiseksi verrattuna monen muun maan koululaisiin. Näin syntyi tutkimushypoteesini: suomalaisilta lapsilta odotetaan varhaista itsenäistymistä ja yksin pärjäämistä. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää suomalaisten kouluikäisten lasten ja nuorten arjen kokemuksia ja tarkastella suomalaisen aikuisväestön vanhemmuuspuhetta. Tavoitteena oli myös tarkastella toisiaan vasten lasten ja nuorten kokemuksia sekä suomalaisten puhetta vanhemmuudesta.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli millaisia huolia ja ongelmia kouluikäiset lapset ja nuoret kokevat varhaista itsenäistymistä vaativassa arjessaan. Toinen tutkimuskysymykseni oli puolestaan miten vanhemmuudesta puhutaan ja millaisia huolia, murheita ja ärsytyksen aiheita vanhemmuudesta puhuttaessa nostetaan esille. Kolmas tutkimuskysymykseni tarkasteli sitä, miten näkemykset vanhemmuudesta eroavat naisten, miesten ja järjestön edustajilla.

Tutkimukseni aineistona olivat Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportit vuosilta 2004–2013. Vanhemmuuteen liittyvä aineisto koostui puolestaan Yleisradion lähettämän A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelmasta sekä ohjelman yhteyteen lähetetyistä Twitter-viesteistä. Lisäksi täydensin tutkimusaineistoa MLL:n Vanhempainpuhelimien vuosiraporteista esiin nostetuilla aiheilla viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Analysoin aineistot systemaattisella teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Lisäksi tutkimukseni teoreettismetodologiseksi lähestymistavaksi valikoitui positioidin teoria, jonka avulla kykenin käsittelemään moniäänistä eri tahoilta tulevaa tutkimusaineistoa.

Tutkimukseni vanhemmuusaineistosta tiivistyi esiin vanhemmuudessa koettu väsymys, syyllisyys, ajankäytön haasteet sekä medialaitteiden tuomat vuorovaikutusmuutokset. Kasvatus ja vanhemmuus puolestaan käsittelevät kasvatustyyliä sekä ajatuksia hyvästä vanhemmuudesta. Isyys, äitiys ja vanhemmuus on aihe, jossa selvittää miesten ja isien paikkaa perheessä. Lapsiperheköyhyys pohtii perheiden taloudellisen tilanteen vaikutusta perheessä. Ohjelma-aihe käsittelee puolestaan itse Vanhemmuus-ilta -ohjelmaa kohtaan käytyä keskustelua.

Näiden viiden analyysiyksikön avulla syntyi kaksi johtopäätöstä. Ensiksi aineistot osoittivat, että sekä kouluikäiset että vanhemmat kokevat arjen yksinäisyyttä ja kaipaavat tukea tarjoavaa yhteisöllisyyttä. Toiseksi tutkimukseni antoi viitteitä miesten liikkeellä olevasta uudelleen asemoitumisesta viileän tunnekulttuurin kehiksestä kohti lämpimän välittävää miehisyyttä. Miehet asemoivat itseään sekä lasten ja nuorten tarpeisiin vastaavina välittävinä aikuisina että välinpitämättöminä ja viileää suhtautumista vanhemmuutta kohtaan toteuttavina.

Tutkimusaineistojeni näköalapaikoista käsin suomalaiset lapset, nuoret ja aikuiset kaipaavat apua ja tukea arjen pärjäämiseen. Tuon tutkimuksessa esille, että suomalaiset kaipaavat kulttuurillista muutosta kohti yhteisöllisyyttä. Kulttuurinen muutos voi toteutua silloin kun yhteinen arvopohjamme siitä, mikä on oikein ja hyvää, on esillä. Näin ollen tarvitsemme monelta eri taholta toteutuvaa eettistä, moraalista ja filosofista keskustelua kulttuurimme arvoperustasta ja sen vaikutuksesta lapsiin, nuoriin ja vanhempiin. Yhteisöllisyys tulisi päivittää sellaiseksi, että se tukisi vanhemmuutta ja vastaisi suomalaisten lapsiperheiden tarpeisiin.

Avain sanat: koululaiset, vanhemmuus, arkielämä, läsnäolo, yksinäisyys, ajankäyttö, yhteisöllisyys

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TEORIAKEHYS.....	6
2.1	VIILEÄ TUNNEKULTTUURI.....	6
2.2	LAPSIPERHEARKI	12
2.2.1	Ajankäyttö.....	12
2.2.2	Läsnäolo	15
3	AIHEESTA TEHDYT TUTKIMUKSET	19
3.1	SUOMALAINEN KOULULAINEN	19
3.2	SUOMALAINEN VANHEMMUUSKUVA.....	20
4	AINEISTO JA METODISET VALINNAT	24
4.1	LASTEN JA NUORTEN PUHELIN JA NETTIAINEISTO	24
4.1.1	MLL – kontekstin kuvaus	24
4.1.2	Koululaisten arkiset kokemukset.....	26
4.2	SUOMALAINEN VANHEMMUUS -AINEISTOT	30
4.2.1	Yleisradion A2 Vanhemmuus-ilta ja ohjelman yhteyteen lähetetyt viestit	30
4.2.2	MLL:n Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetti -vuosiraportit.....	34
4.3	METODISET VALINNAT.....	36
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET	40
6	VANHEMMUUS-ILTA ANALYYSIN KEHYKSENÄ.....	41
6.1	NÄKÖKULMIA SUOMALASEEN VANHEMMUUTEEN	41
6.1.1	Neljäkymmentäkahdeksan teemaa	43
6.1.2	Sukupuoli.....	46
6.1.3	Kahdeksan keskustelua	47
6.1.4	Viisi suurta aihetta	71
7	SUOMALAISESTA VANHEMMUUDESTA LÖYTÄMÄNI AVAINKESKUSTELUALUEET	74
7.1	VANHEMMUUDEN ILMIÖITÄ	75
7.1.1	Väsymys.....	76
7.1.2	Läsnäolo	78
7.1.3	Ajankäyttö.....	79
7.2	KASVATUS JA VANHEMMUUS	81
7.3	ISYYS, ÄITIYS JA VANHEMMUUS	84
7.4	LAPSIPERHEKÖYHYYS.....	87
7.5	OHJELMA	90
7.6	YHTEENVETOA AVAINKESKUSTELUAIHEISTA JA ASEMOITUMISISTA	92
8	POHDINTA	95
8.1	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	95
8.2	LOPPUPOHDINNAN PAIKKA	97
8.2.1	Arjen yksinäisyys	98
8.2.2	Asemoituminen	101
8.2.3	Yhteisöllisyys	103
9	LÄHTEET	107

1 JOHDANTO

”Muistan erään lapsen, jonka vanhempi oli ylpeä siitä, että lapsi osaa paistaa 9-vuotiaana yksin lettuja. Minusta se oli surullista. Letut ovat ihmissuhderuokaa. Niitä paistaa äiti, isä, mummi tai vaari, ja lapsen tehtävä on odottaa malttamattomana, milloin pääsee herkuttelemaan.” (Jari Sinkkonen 10.7.2014.)

Kaikki alkoi Ranskassa tammikuussa 2009. Olin muuttanut perheeni kanssa Grenoblen lähelle ja edessämme oli kaksi seikkailuntäyteistä vuotta uudessa maassa ja kulttuurissa. En olisi etukäteen voinut arvata, kuinka ulkomailla vietetyt vuodet tulevat minuun vaikuttamaan. Pääsin tutustumaan uuteen maahan tavallisten ihmisten arjesta käsin. Tämä kokemus kasvatti ja hämmästytti. Erityisesti vuodet opettivat näkemään oman kotimaan uusin silmin. Huomasin Suomen hyvät puolet, kuten toimivat julkiset palvelut ja lakottomat junayhteydet, tuhannet järvet ja kauniit vihreät metsät. Oli kuitenkin erityisesti yksi asia, joka jäi minua kotimaassani pohdittamaan: koululaisten aikaisen itsenäistymisen paine ja ihanne. Vanhin lapseni meni Suomeen palattuamme ensimmäiselle luokalle. Huomasin, että suomalaisen koululaisen tulee selviytyä jo varsin nuorena omatoimisesti ja itsenäisesti verrattuna ranskalaisiin koululaisiin. Juuri tällaista suomalaisten lasten varhaista itsenäistymisen vaatimusta kuvastaa osuvasti edellä kuvattu lastenpsykiatri Jari Sinkkosen toteamus Helsingin Sanomien toimittaja Mervi Juusolalle (Juusola 2014).

Suomea voidaan pitää varsin pienenä yhteiskuntana, joka jakaa hyvin yhtenäisenä kansana yhteiset normittavat olettamukset ja uskomukset, toteaa Juha Varto (2005). Nämä olettamukset ja uskomukset ohjaavat jokapäiväistä elämäämme. Elämäämme ja toimintaamme normittaviin olettamuksiin ja uskomuksiin voi kuitenkin piiloutua jotain sellaista, joka moniarvoisimmissa kulttuureissa luonnostaan kyseenalaistetaan. Tällaisia itsestään selvinä pidettyjä asioita ovat muun muassa perheeseen ja lapsiin liittyvät arkielämän rakenteet ja arvot. (Varto 2005, 131.) Väitän, että vanhemmat ovat lasten ensisijaiset ja tärkeimmät kasvattajat. Tämän oletuksen kautta pyrin laadullisella analyysilläni hahmottamaan kouluikäisten lasten arki-iltapäiväkokemuksia sekä suomalaisten puhetta vanhemmuudesta. Tavoitteeni on analysoida millä tavoin esiin tulevat koululaisten kokemukset ilmenevät suomalaisten vanhemmuuspuheessa.

Ensinnäkin selvitän Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Lasten ja nuorten puhelin ja netti -vuosiraporttien kautta, miten suomalaiset kouluikäiset lapset kokevat iltapäivät suomalaisessa

kulttuurissa. Lasten ja nuorten puhelin ja netti -palvelu kuuluu yhdessä Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetti -palvelun kanssa MLL:n Auttavat puhelin- ja nettipalveluihin, jotka tarjoavat lapsille, nuorille ja vanhemmille mahdollisuuden maksuttomaan ja luottamukselliseen kuulluksi tulemiseen. Lasten ja nuorten puhelin ja netti on avoinna nimenomaan koulun jälkeisinä tunteina ja on näin ollen mahdollinen lähes jokaiselle suomalaiselle kouluikäiselle lapselle. Niinpä Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportit mahdollistavat yhdenlaisen kurkistuksen suomalaisten lasten ja nuorten arkeen. Raporttien avulla voin nostaa esille lasten ja nuorten kokemia ongelmia, toiveita ja huomioita omasta arjestaan.

Suoremmin vanhemmuuteen liittyvä aineisto pohjautuu 1.12.2015 TV2 Ajankohtaisen kakkosen Vanhemmuus-ilta -ohjelman antiin. Aineistokseni olen valinnut ohjelman aikana lähetetyt Twitter-viestit, joka mahdollistivat laajalle yleisölle keskustelun Vanhemmuus-illan herättämistä ajatuksista. Vanhemmuus-illan keskustelun aikana lähetettiin yhteensä 1 195 viestiä. Nämä ohjelmaan lähetetyt twiitit ovat lyhyitä ja napakoita kommentteja ja mielipiteitä keskusteluillan aiheesta. Lisäksi täydennän aineistoa MLL:n Vanhempainpuhelin-vuosiraporteissa esiin nostetuilla aiheilla.

Tällä aineistokokonaisuudella pyrin tavoittamaan ymmärrystä suomalaisten perheiden arjesta ja siinä toteutuvasta vanhemmuudesta. Suomalaisten erilaisista näkökulmista rakentunut puhe vanhemmuudesta huolineen, iloineen, ärtymyksineen ja kritiikkeineen kuvastavat tämän päivän vanhemmuutta. Vertailen lisäksi tästä vanhemmuuspuheesta esiin nousseita aiheita koululaisten arjesta kertoviin aineistoihin ja niissä näyttäytyviin varhaisen itsenäistymisen odotuksiin.

2 TEORIAKEHYS

”Kokemus ei ole teoreettisen vastakohta, vaan pikemminkin teoreettisten kehittelyjen lähtökohta” kirjoittaa Tuija Saresma (2010, 61). Tutkimukseni teoreettinen viitekehys on saanut alkunsa omakohtaisen kokemuksen tuomasta ihmettelystä. Pidin merkillisenä huomiotani ja kokemustani kotimaassani vallitsevasta itsenäistymisen ja pärjäämisen ihanteesta. Kotimaassani pidetään täysin normaalina, että pieni koululainen viettää tarvittaessa koulunjälkeisiä tunteja yksin kotona. Pidetään myös normaalina, että pieni koululainen kävelee koulumatkat yksin. Koulujen alkaessa tosin muistutetaan pienistä keltanokista liikenteestä ja valistetaan tällä tavoin oikeanlaisesta liikennekulttuurista. Kuitenkin tilanne, jossa aamuruuhkaliikenteessä kuusivuotias lapsi kävelee yksin kouluun, on täysin mahdollinen. Pienten koululaisten itsenäistyminen alkaakin maassamme varsin nuorena. Tämän oivalluksen houkuttelemana syntyi tutkimukseni teoreettinen viitekehys.

Tutkimuksen teoriakehys rakentuu kahden keskeisen teeman varaan. Miellän pääteemat maisemapaikoiksi, joista käsin tutkittavaa ilmiötä voidaan tarkastella ja tutkia. Toisin sanoen pyrin ymmärtämään ja hakemaan vastausta siihen, mikä on saattanut johtaa suomalaisen kouluikäisen lapsen varhaisen itsenäistymisen vaateeseen ja millaisia mahdollisia seurauksia tällä ilmiöllä kouluikäisille lapsille saattaa olla. Valitsemiltani näkökulmapaikoilta käsin tarkastelen tämän päivän suomalaista lapsiperhearkea ja siinä tapahtuvaa ja toteutuvaa vanhemmuutta. Teoriakehyksessäni tärkeitä käsitteitä ovat *viileä tunnekulttuuri* ja *lapsiperhearke*. Viileän tunnekulttuurin katson kuvaavan osuvasti suomalaisen kulttuurin olemusta ja suomalaisen yhteiskunnan vaikutusta yksilöön ja yhteisöön – erityisesti sen vaikutusta koululaiseen ja vanhemmuuteen. Lapsiperhearkea tarkastelemalla pyrin puolestaan tuomaan esiin suomalaisen lapsiperhearjen konkreettista ajankuvaa erityisesti lapsiperhearjen ajankäytön ja yhdessä vietetyn ajan näkökulmasta.

2.1 Viileä tunnekulttuuri

Sari Näre (2007; 2009) on tutkinut sodasta aiheutuneen tunnetaakan sukupolviketjua. Näreeseen mukaan sukupolviketjussa yhteisöllisyys vähenee polvelta toiselle, mikä aiheuttaa myös

yksilöllisyyden rappeutumisen. Sota-aika vaati suomalaisilta uhrauksia, mutta myös yhteisöllisyyttä, jotta sodasta selviytyminen ja sotavelkojen maksaminen on ylipäätään ollut mahdollista. Niinpä sodassa elänyt sukupolvi piti yhteisöllisyyttä selviytymisen ehtona ja näin ollen normaaliin elämään kuuluvana asiana. Sodan jälkeinen sukupolvi oli puolestaan suurten ikäluokkien muodostama kannattelijasukupolvi, joka irrottautui sodan jälkeisestä kollektiivisuudesta. Kannattelijasukupolvi huolehti Suomen jaloilleen sodan aiheuttamasta tuhosta. Tämä kannattelijasukupolvi kasvatti niin kutsutun irrottelijasukupolven, joka kykeni nauttimaan elämästään ensimmäisenä rock- ja disco-sukupolvena. Iloisten irrottelijasukupolven lapsista puolestaan osa torjuu heitä koskevat auktoriteetit niin pitkälle kuin mahdollista, mikä on näkynyt niin koulussa kuin kotonakin. Tämä auktoriteettikapina johtuu Näreeseen mukaan juuri yhteisöllisyyden puutteesta: yksilön kyseenalaistaessa yhteisön tukirakenteita, hän itse asiassa hajottaa samalla omaa yksilöllisyyttään. Näre on kutsunut tätä tilannetta postindividualismiksi. (Näre 2007; 2009, 114–115.)

Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys ovat postindividualismissa jatkuvassa liikkeessä, mikä on aiheuttanut perusluottamuksen murenemisen yhteiskuntaa kohtaan. Yhteiskunta, joka sota-ajalla eläneille tarkoitti rauhan saavuttua turvaa ja tukea, koetaankin epävarmaksi. Tällöin ihminen kokee, että hänen tulee pystyä jatkuvasti turvaamaan oma paikkansa ja näin ollen syrjäyttämään omat tunteensa. Sota-ajalla eläneiden täytyi syrjäyttää tunteensa selviytyäkseen sodan aiheuttamista tuhoisista seuraamuksista. Nykypäivän elämän epäselvät tulevaisuuden näkymät, epävarmat työolot ja yhteiskunnassa vallitsevan kilpailuttamishengen vuoksi ihmiset ovat pakotettuja syrjäyttämään tunteensa ja keskittymään työhön ja yhä epävarmempaan työelämään. Irrottelijasukupolvi kasvattaakin lapsia kilpailun eetokseen. (Näre 2009, 115.)

Sota muutti siis kulttuuriamme ja tulee muuttamaan sitä edelleen sukupolviperintönä. Tarkastelen tämän päivän suomalaista kouluikäisten lasten vanhemmuutta tästä lähtökohdasta. Ympäröivän kulttuurin, yhteiskunnan ja perheen vaikutus yksilöön on ilmeinen myös sosiaalipsykologian tunnetun teoreetikon George Herbert Meadin (1967) mukaan. Ihmisien minuuksien synty suhteessa toisiin yksilöihin. Perhe onkin Meadin mukaan kaikkien sosiaalisten yhteisöjen alkuperä, sillä perheessä opitaan ja kasvetaan ympäröivään yhteiskuntaan. Mead kutsuukin perhettä ”merkitykselliseksi toiseksi”, jonka avulla sisäistetään ”yleistynyt toinen” eli käsityksiä siitä, mikä on yhteiskunnassa sopivaa, soveliaista ja hyväksyttävää ja mikä taas ei. Yleistyneitä toisia ovat ympärillämme olevat sosiaaliset instituutiot, jotka auttavat kokoamaan minuuttamme. Näin ollen yksilö ja yhteiskunta eivät ole toisistaan erillisiä, vaan molemmat elävät yksilön minuudessa. (Mead 1967, 227–273.)

Lastenpsykiatrian professori Jorma Piha (2004) pitää myös perhettä lapsen ja nuoren merkittävimpänä ihmissuhdeympäristönä. Perheen ihmissuhteiden kautta opitaan kyky itsensä toteuttamiseen ja merkityksellisten ihmissuhteiden muodostamiseen. Ihminen kantaa primaariperheelle ominaisia vuorovaikutusmalleja persoonassaan ja vuorovaikutustavoissaan, jolloin lapsuuden perhe vaikuttaa aikuisuudessa nykyperheeseen. Myös mahdolliset perhesalaisuudet ja perhemyytit voivat vaikuttaa nykyperheen elämään, sillä ne siirtyvät helposti sukupolvelta toiselle. (Piha 2004, 61–62.)

Taina Kyrönlampi-Kylmänen (2007) toteaa, että suomalainen perhe voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Perinteisesti on tapana ollut luokitella perheeksi vain sellaiset ruokakunnat, joissa on alaikäisiä lapsia. Suomalaiset ymmärtävät kuitenkin perheiksi moniulotteisia, eri elämän vaiheiden kautta syntyneitä, perhemuotoja. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 17–18.) Hannele Forsbergin (2003) mukaan perhettä koskevat määritelmät vaihtelevat kunkin aikakauden synnyttämien kysymysten mukaan. Tämän vuoksi perhettä jäsentäviä ajatusmalleja tulee haastaa ja tarkistaa vastaavako ne nykyisyyden tilannetta. Perhe-käsite itsessään tarjoaa kovin kapean näkökulman, sillä nykyisin samaa tai eri sukupuolta olevien pariskuntien muodostamat perheet, yksinhuoltajaperheet, uusperheet, lasten perheet, lapsuuden perheet ja eläkeläisperheet muodostavat varsin moniulotteisen kokonaisuuden. (Forsberg 2003, 8–11) Perheellä tarkoitetaan siis hyvin erilaisia kokonaisuuksia. Tämän vuoksi on paikallaan täsmentää, että tässä tutkimuksessa perheellä tarkoitetaan lasten ja nuorten kotiympäristöä, jossa aikuinen tai aikuiset yhdessä toteuttavat vanhemmuutta suhteessa lapseen tai nuoreen.

Veli-Matti Värri (2000) mukaan vanhemmat ja perhe muodostavat lapselle suojaavan alustan, josta käsin kiinnittyneenä lapsi suuntaa perheen ulkopuoliseen maailmaan. Senkin jälkeen, kun lapsen oma itsetietoisuus on kehittynyt, lapsi tarvitsee sekä fyysisesti että psyykkisesti vanhempiaan ja perhettään. Perhe toimii primaarisosialisatona, jossa lapsi omaksuu yhteisönsä perussäännöt, tavat, normit ja moraaliperustan. Näiden lisänä lapsi omaksuu myös toisten ihmisten roolit, asenteet ja sen maailman, jonka toiset ihmiset kokevat. Värri toteaa, että ”kaikki samastuminen tapahtuu horisontissa, joka piirtyy erityistä sosiaalista maailmaa varten.” (Värri 2000, 114–115.)

Perheessä vanhemmilla ja heidän toteuttamalla vanhemmuudella on keskeinen sija lapsen kasvussa ja kehityksessä. Perhe on ikään kuin vanhemmuuden ympäristö, jossa lapsi omaksuu ympäröivän yhteiskunnan ja maailman arvot, asenteet ja vaikutteet ja muodostaa kasvunsa ja kehityksensä puitteissa tulevaisuutensa näiden pohjalta. Välttelevä kiintymyssuhteiden kulttuuri, joksi Näre (2007) suomalaista hyvinvointivaltiotamme kutsuu, näyttäytyy viileänä tunnekulttuurina, josta yhteisöllisyys on katoamassa. Tämän päivän suomalaisten ei tarvitse selviytyä maansa

itsenäisyyttä uhkaavasta sodasta, joka vaatisi yhteistyötä yhteisen uhkatekijän edessä. Sen sijaan suomalaisten täytyy selviytyä yksilöinä muuttuvan ja epävarman yhteiskunnan vaatimuksista. Yksilöiden selviytyminen on kilpailua, joka ei edistä yhteisöllisyyttä vaan yksilökeskeisyyttä. (Näre 2007.) Yksilökeskeinen kilpailukulttuuri voi perheen sisällä näyttäytyä juuri viileänä kasvatuskulttuurina: lapset halutaan kasvattaa selviytymään epävarmassa ja yksilökeskeisessä yhteiskunnassa. Huoli lapsen selviytymisestä ajaa vanhemmat vaatimaan lapselta varhaista itsenäistymistä: mitä nuorempana lapsi on valmis aikuisten yksilökeskeiseen maailmaan, sitä paremmin hän tulee siinä selviytymään.

Suomalaisten viileä tunnekulttuuri näyttäytyy myös sosiologi Matti Kortteisen (1982) merkittävässä Lähiö-tutkimuksessa, jossa on tarkasteltu jo 70-luvulla rakennettua pääkaupunkiseudun lähiöelämää asukkaiden itsensä kertomina. Kortteisen tutkimuksen lapset toimivat lähiössä asukkaita keskeisesti yhdistävänä tekijänä. Kun asukkaat kokoontuvat lastensa kanssa hiekkalaatikoille, tutustuivat myös vanhemmat naapureihinsa. Kotirouvat ovatkin lähiössä keskeisessä roolissa, sillä he tapaavat toisiaan useammin kuin miehet. Naiset seurustelevat hiekkalaatikolla keskenään ja pyrkivät tällä tavoin löytämään itselleen sellaisen läheisen ihmisen, jolle voisi kertoa luottamuksellisia arjen tavallisia asioita. Ystävien voittaminen vaatii alun varovaisen tunnusten jälkeen kuitenkin avoimuutta, jotta ystävyys voi ylipäättään syntyä. Toisaalta aikuisten välisiä vuorovaikutussuhteita leimaa uteliaisuus ja vertailu, jonka vuoksi vuorovaikutus voi saada varovaisuuden ja esittämisen sävyn. Yksityiselämää halutaan varjella ulkopuolisten uteluilta. Tämän vuoksi naapureiden merkitys muodostui kotirouville ristiriitaiseksi: yhtäältä naiset kaipasivat ystäviä, jolloin avoin vuorovaikutus oli välttämätöntä. Toisaalta naapureiden uteliaisuus ja vertailu aiheuttivat varovaisuuden, sillä liiallinen avoimuus voisi koitua myöhemmin omaksi tappioksi. Tämä ristiriita muodosti näin ollen hiekkalaatikolle syntyneelle yhteisölle oman erityisen käyttäytymisohjeen: toisten yksityisasioita ei saa udella, mutta omista yksityisasioista saa kertoa. (Kortteinen 1982, 72–84, 251–252.)

Jokainen on vastuussa omista asioistaan ja puhumisistaan. Tämä käyttäytymisohje koskee kaikkea yksityiselämää, jonka vuoksi ei ole sopivaa esimerkiksi kommentaa muiden lapsia. Jokaisella on siis oikeus omaan yksityiselämään, johon toisilla ei ole oikeutta puuttua. Kortteinen käyttää tästä sosiaalisesta käyttäytymisohjeesta Emile Durkheimin (1964, 111–119) käsitettä negatiivinen solidaarisuus. Tällainen negatiivinen solidaarisuus muodostui lähiössä normiksi, joka puolestaan näyttäytyi välinpitämättömyytenä toisten asioita kohtaan. Välinpitämättömyydellä pidetään kiinni yhteisesti jaetusta käyttäytymisnormista, jonka mukaan välinpitämättömyys naapureita kohtaan on moraalisesti oikein. (Kortteinen 1982, 72–84, 251–252.)

Koska jokainen on vastuussa omista asioistaan, on kaikki myös itsestä kiinni. Tämä ajattelutapa näyttäytyi Kortteisen tutkimuksessa kaikkein useimmiten maalta kaupunkiin muuttavien haastatteluissa. Kortteinen kutsuu tätä ajattelutapaa pärjäämisen ideologiaksi. Tämä pärjäämisen ideologia sisältää kaksi oletusta: ensinnäkin oletetaan, että kaikki todella riippuu yksilöstä itsestään, hänen ominaisuuksistaan ja kyvyistään, sekä toiseksi, että yksion ei pidä luottaa keneenkään muuhun kuin itseensä. (Kortteinen 1982, 127.) Pärjäämisen ideologia on tunnistettavissa myös tämän päivän suomalaisissa. Kortteinen toteaaakin tutkimuksessaan, että ”tuntuu siltä, että maalta muutosta ja talonpoikaisuudesta palkkatyön olosuhteissa syntyvä murroskulttuuri on pysyvä osa suomalaista todellisuutta, osa, jonka ristiriidat ulottuvat aina kolmanteen ja neljanteen sukupolveen asti” (Kortteinen 1982, 166).

Suomalainen kodin piirissä tapahtuva yksityinen perhe-elämä toteutuu perhekeskeisyytenä. Perheet pärjäävät itsenäisesti ja luottavat vain itseensä. Niinpä perheen puitteissa syntynyttä pahoinvointia on melkein mahdotonta tuoda esiin. Esteenä ovat pärjäämisen ideologia sekä uteliaisuuden ja vertailun sisältämät ajattelumallit. (Kortteinen 1982, 254–255.) Perheet pitävät vieraille ulospäin mielikuvaa onnellisuudesta, joka kertoo, että perheessä on kaikki hyvin. Jeja-Pekka Roos (1987) kutsuu tilannetta onnellisuusmuurin ylläpidoksi. Onnellisuusmuuri näyttää juuri sellaisen kuvan, jonka perhe haluaakin antaa itsestään ja jonka turvin perhe tuntee pärjäävänsä naapureiden välisessä vertailussa. Muurin turvin perhe saa ylläpidettyä ympäristöönsä nähden oikeanlaisen ja pärjäävän kulissin, vaikka todellisuus olisikin jotain täysin toista. (Roos 1987, 213–214.)

Roosin (1987) Suomalainen elämä -elämäkertatutkimuksesta erottui neljä sukupolvea. Roos kutsuu sukupolveksi ihmisryhmää, joka määrittyy yhteisesti jaettujen kokemusten kautta. Ensimmäinen sukupolvi on nimetty sotien ja pulan sukupolveksi, joka on syntynyt 1900–1918. Tälle sukupolvelle on keskeistä, että heidän elämää koskevissa muistelmissa vaikuttaa sekä kansalais- että talvi- ja jatkosota. Sotien ja pulan sukupolvelle on keskeistä myös olosuhteiden yhteisyys: kokemusmaailma oli yhteisesti ja yleisesti jaettua, kuten muun muassa köyhyys, sairaudet, epävarmuus ja muut sota-ajan puutteet ja kiusat. Toinen sukupolvi on syntynyt 1920–1930-luvuilla sodanjälkisen jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveksi. Tähän sukupolveen kuuluvien elämäntarinoissa kuuluu hyvin vähän sota-ajan muistelua. Sen sijaan tälle sukupolvelle tyypillistä on kahtia jakaantumisen kokemus: nuoruudessa koettiin hätää ja puutetta, mutta sodan jälkeen alkoi uusi jälleenrakentamisen ja vaurauden kausi. Parhaassa tapauksessa tähän sukupolveen kuuluva pystyi elämään suomalaisen menestystarinan: ”jos perhe on tyhjästä hankkinut itselleen oman asunnon, auton ja muut vehkeet, jos lapsista on tullut kunnollisia, koulunkäynejä ja menestyviä kansalaisia, niin elämänsä voi olla tyytyväinen: on saavuttanut sen

minkä pitääkin” (Roos 1987, 55). Kolmas sukupolvi on suuren murroksen sukupolvi, joka on syntynyt 1940-luvulla. Tämän sukupolven elämää ei ollut enää sairauksien tai puutteiden kuormittama, vaan sukupolven yhteisenä kokemuksena oli maaltamuutto, koulunkäynnin pidentyminen ja koulutuksen merkityksen korostuminen. Ero edelliseen sukupolveen on suuri. Roos nimittää neljättä sukupolvea lähiöiden sukupolveksi, sillä lähiöissä asuminen oli tyypillistä juuri tälle 1960-luvulla syntyneelle sukupolvelle. (Roos 1987, 48, 53–58.)

Eri sukupolvien välillä korostui Roosin mukaan valtava sosiaalisen ja taloudellisen turvallisuuden muutos. Kun aikaisemmin elämän tuomiin muutoksiin suhtauduttiin itsestäänselvyytenä, pyritään tämän päivän elämää hallitsemaan. Sukupolvien suhtautuminen työhön, koulutukseen ja koulunkäyntiin koki myös muutoksia. Neljäs sukupolvien muutosta erotteleva tekijä on ihmissuhteet. Ensimmäisen sukupolven elämänkerroissa ihmissuhteet on kuvattu vihamielisinä murhenäytelminä, kun puolestaan kolmannen sukupolven tarinoissa ihmissuhteet näkyvät keskeisinä positiivisina tekijöinä. Roos kuitenkin huomauttaa, että sukupolvien välillä ihmissuhteet muuttuvat ensimmäisen polven avoimista negatiivisista ihmissuhteista perheen sisäänpäin, kulusseihin piilotetuiksi ”perhehelveteiksi”. (Roos 1987, 53–58.)

Kun sodanaikana kaikilla oli yhteiset murheet ja huolet, ne jaettiin yhdessä. Nuoremmilla sukupolvilla murheet ja huolet ovat yksityistyneet: omaa elämää koskevat asiat ovat yksityisasiaita, johon toisilla ei ole oikeutta. Tämän vuoksi murheet ja huolet pidetään kulissien takana. Vieraiden ihmisten uteliaille ja vertaileville katseille näyttäytyy vain onnellinen perhe-elämä. Vuorovaikutussuhteet vieraisiin pidetään kohteliaan viileinä ja etäisinä, jolloin ulkopuolisia ei päästetä lähelle haavoittuvaisuutemme vuoksi. Näin ollen myös vanhemmuus rakentuu etäisen viileäksi, joka opettaa ja sopeuttaa lapset viileään tunneilmastoon.

Lea Pulkkinen (2002) toteaa lasten sosiaalisen pääoman kehityshankkeen (MUKAVA-hanke) yhteydessä syntyneessä kirjassaan, että vanhemmuudessa on havaittavissa sukupolvien ketjuja. Ristiriitaista vanhemmuutta toteuttavat vanhemmat ovat itse lapsuudessaan kokeneet samanlaisen vanhemmuuden emotionaalista puutetta. Ristiriitaiset vanhemmat toteuttavat aikuislähtöistä vanhemmuutta: he eivät luota lapseen tai nuoreen, eivät ota tämän mielipiteitä huomioon, vaan suhtautuvat tähän välinpitämättömästi. Aikuislähtöinen vanhempi vertaa lasta usein muihin ja antaa kiitosta vain harvoin. Vanhemmuus näyttäytyy lapselle epäoikeudenmukaisena, määräilevänä ja epäjohdonmukaisena. Sen sijaan lapsilähtöinen vanhemmuus toteutuu Pulkkinen mukaan lapsen tai nuoren kehitystarpeita ymmärtäen ja tukee lasten vahvaa itsehallintaa ja myönteistä sosiaalista kehitystä. (Pulkkinen 2002, 7, 141–143.)

Eeva Jokisen (2005) mukaan ihmiset suhtautuvat läheisyyden kulttuuriin ristiriitaisesti. Useat läheisyystutkimukset osoittavat, että lähes kaikki arvostavat perhettä ja parisuhdetta, ja haluavat

myös panostaa näihin. Kuitenkin monet parisuhteet hajoavat panostus- ja arvopuheista huolimatta. Vai voisiko parisuhteiden hajoamisen syynä ollakin juuri lämmintä perheyhteisöllisyyttä painottavat ja paineita luovat panostus- ja arvopuheet, pohtii Jokinen. (Jokinen 2005, 147.) Jospa perheeseen panostus- ja arvopuheet toimivatkin painostuksena, joka ei istu viileän tunnekuulttuurin ilmastoon?

2.2 Lapsiperhearki

2.2.1 Ajankäyttö

Arlie Russell Hochschildin (1997) aikaside-käsite (*time bind*) kuvaa tilannetta, jossa vanhemmat haluaisivat antaa enemmän aikaa perheelle ja kodille, mutta eivät ole valmiita kuitenkaan lyhentämään työaikaansa. Hochschildin tutkittua amerikkalaista yhtiötä (peitenimeltään Amerco), jossa ”perheystävällisyys” oli osa yrityspolitiikkaa, hän huomasi pienten lasten vanhempien itse asiassa lisäävänkin työhön käyttämäänsä aikaa enemmän kuin ne, joilla pieniä lapsia ei ollut. Työpaikasta oli tullut monelle koti, jossa ajankulun saattoi unohtaa. Työpaikalla saattoi rentoutua. Sen sijaan koti oli muuttunut kaoottiseksi ja ongelmalliseksi työpaikaksi, jossa kello oli ratkaiseva tekijä. Vanhemmat kokivat raskaaksi lasten huomionhaun pitkin työpäivän jälkeen; kodissa vietetty arki ei useinkaan vastannut vanhempien odotuksia yhteisestä ajasta. (Hochschild 1997.)

Päivi Korvajärvi (2001) toteaa, että Hochschildin analyyseista on helppo tunnistaa nykyisiä muutossuuntia suomalaisissakin työorganisaatioissa. Aikaa ei ole enää kotona, vaan työpaikoilla josta sitä voi ostaa, lainata, vaihtaa, säästää, ja josta voi myös jäädä velkaa lapselleen. Vanhemmat voivat tarjota lapselleen ”laatu-aikaa” työn asettamilla ehdoilla, joihin lapsen ja koko perheen on sopeuduttava. (Korvajärvi 2001, 216–219.) Lasten kanssa vietettävälle ajalle tulee siis erikseen järjestää aikaa. Hoiva, huolenpito ja läsnäolo eivät olekaan enää kodissa vietettävän vapaa-ajan ominaisuuksia. Vapaa-aika on sekoittunut työaikaan niin tehokkaasti, että edellä mainitut ominaisuudet eivät enää mahdu siihen. Hochschild pelkää, että tällöin katoaa sekä tarve tulla hoivatuksi että tarve hoivata muita (Hochschild 1997, 229). Tämä tarkoittaa lapsen kohdalla sitä, että vanhempien antama ja tarjoama hoiva, huolenpito ja läsnäolo ovat vähentyneet töiden kustannuksella. Toisin sanoen vanhempien töiden vaatimukset ovat vieneet lapsilta heidän vanhempiensa tarjoamaa yhteistä aikaa.

Hochschild puhuu kolmesta vuorosta (*shift*), johon vanhempien aika jakaantuu. Ensimmäinen vuoro toteutuu töissä, toinen kotona tehtävissä kotitöissä ja kolmas lasten parissa vietetyssä ajassa. Kotitöiden tekoon ei siis sisälly lasten kanssa vietetty aika, todellinen perheen aika, vaan vanhemmat haluavat tehdä kotityöt nopeasti ja tehokkaasti – ilman lapsia. Niinpä lasten kanssa

vietetty aika alkaa vasta kotitöiden jälkeen. (Hochschild 1997.) Hochschild kutsuu tilannetta kotitöiden taylorisoinniksi, niin kuin Riitta Jallinoja (2004, 77) on termin *the taylorized family* suomentanut. Jallinoja pitää Hochschildin analyysiä kolmannesta vuorosta osamana ajankohtaiseen ilmiöön. Vanhempien panostaessa lyhyeksi jäävään perheaikaan, saa tämä perheaika yleensä laatukriteerit. Vanhemmilla on omat, usein romantisoidut mielikuvat perheen yhteisestä ajasta. Jallinoja huomauttaa kuitenkin, että lapset eivät välttämättä aina ole valmiita tällaiseen harmonisoituun laatu aikaan, joka tuottaa vanhemmille puolestaan turhautumista ja hermostumista. Niinpä vanhemmat voivat joutua kolmannessa vuorossa työhön: Hochschildin kutsumaan tunnetyöhön. (Jallinoja 2004, 77–78.)

Hochschild nimeää kolme strategiaa, joiden avulla perheystävällisyyttä korostavan amerikkalaisen yrityksen työntekijät pyrkivät selviytymään syyllisyyden tunteestaan, jotka liittyvät perheen laiminlyönteihin. Ensimmäinen strategia on nimeltään emotionaalinen asketismi (*emotional asceticism*). Tämä strategia vähättelee ihmisten emotionaalisen tuen tarvetta. Niinpä tämän strategian valinneet vanhemmat pitivät tärkeänä, että heidän lapsensa kasvavat varhain itsenäisiksi. Esimerkkinä eräs yhdeksänkuuisen lapsen isä vastasi tutkijalle pitävänsä lastaan yhdeksän tuntia päivähoidossa, koska halusi lapsestaan kasvavan itsenäinen. (Hochschild 1997, 221–229.) Emotionaalinen asketismi on rinnastettavissa suomalaisten viileään tunnekulttuuriin. Molemmissa vanhemmat saattavat ajatella lapsensa parasta, sillä voidaan ajatella itsenäisen lapsen selviävän elämässään parhaiten. Emotionaalinen asketismi kuitenkin sisältää syyllisyyden tunteen, sillä se toimii strategiana syyllisyyden peittelemiseksi. Viileä tunnekulttuuri saattaa myös sisältää syyllisyyttä, mutta se ei ehkä ole niin selkeästi havaittavissa. Viileää tunnekulttuuri-ilmastoa kun voidaan pitää normaalina elinympäristönä, jolloin lapsen varhainen itsenäistyminen on tavoiteltava asiantila.

Toinen Hochschildin esittämä strategia on erityisesti naisten suosima. Tämän selviämistrategian mukaan elävät vanhemmat pyrkivät ostamaan erilaisten kotipalvelujen kautta aikaa perheelleen. Esimerkkinä vanhempi saattoi tilata henkilön lajittelemaan kenkälaatikossa olevat perhevalokuvat leikekirjaksi. Hochschild toteaa vanhempien uskovan, että ostamalla erilaisia palveluja he voivat lyhentää toiseen vuoroon kulunutta aikaa ja pidentää kolmatta vuoroa, eli saada aikaa perheen parissa. (Hochschild 1997, 229–235.) Hochschildin kirja-analyysissään Jallinoja kuitenkin epäilee, että kotipalvelujen ostaminen oli todellisuudessa tarkoitettu pidentämään ensimmäisen vuoron pituutta eli työaikaa (Jallinoja 2004, 79).

Kolmannen strategian mukaan toimivat vanhemmat uskottelevat, että mikäli heillä ei tällä hetkellä ole aikaa lapsilleen, heillä on sitä kyllä tarjota myöhemmin. Vanhemmat vannovat lapsilleen, että yhteisen ajan odotus kannattaa. Monet vanhemmat myös kertoivat tekevänsä erilaisia

asioita lastensa kanssa sitten, kun lapset ovat vanhempia. Kuitenkin monet joutuivat perumaan lupauksiaan, sillä työ sitoi vanhempia yhtä tiukasti kuin ennenkin. (Hochschild 1997, 235–238.)

Eeva Jokinen (2005) on teoksessaan *Aikuisten arki* analysoinut arjen ulottuvuuksia ruuhkavuosiaan elävien naisten ja miesten haastatteluista. Jokisen tämän päivän työtä on tilallisesti vaikea selkeästi rajata erilleen työn ulkopuolisesta elämästä tai rajata vain työhön kuuluvaksi elämäksi. Työn voin sanoa venyvän paikoiltaan vapaa-aikaan. Nykytyötä on myös vaikea saada tavanmukaiseksi työn epätasaisuuden vuoksi. Työpaikoilla koetut jaksamisongelmat, joita Jokinen kutsuu rakenteellisiksi rytmihäiriöiksi, näkyvät juuri liian nopeina muutoksina ja vaatimuksina. Työelämän kiire on muuttunut miltei rutiiniksi, joka heijastuu työntekijöihin uupumuksena. Erityisesti pienten lasten äitien, jotka ovat valinneet työssäkäynnin hoitovapaan sijaan, voidaan katsoa olevan itse vastuussa valinnastaan: työtehon tulee säilyä – lapset eivät saa heikentää tehokkuutta. (Jokinen 2005, 78, 89–93.)

Jokisen tutkimusta tukee Minna Salmen ja Johanna Lammi-Taskulan (2014a) tutkimus, jossa tarkastellaan tilastojen ja lapsiperhekyselytulosten kautta suomalaisten äitien ja isien työtilannetta, työsuhteiden laatua ja työaikoja. Tutkimus osoittaa, että lapsiperheiden vanhemmat tekevät paljon töitä. Itse asiassa lapsiperheiden vanhemmat tekevät vähintään yhtä yleisesti pitkiä työpäiviä ja -viikkoja kuin lapsettomat. Lapsiperheiden vanhemmat tekivät myös lapsettomien työntekijöiden ohella samalla tavalla töitä perheen kannalta hankalina aikoina, kuten iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Tutkimuksessa myös todettiin, että erityisesti koululaisperheiden isien viikoittainen ylitöiden tekeminen on lisääntynyt. (Salmi & Lammi-Taskula 2014a, 26, 31–35.)

Carl Honoré (2010) toteaa puolestaan, että tänä päivänä perhe pyörii lapsen ympärillä enemmän kuin koskaan ennen. Vanhemmat esimerkiksi järjestävät omat menonsa ja lomansa lapsiensa harrastusten mukaan. Perheen arki toteutuu näin ollen hyvin lapsikeskeisesti, jolloin lasten saavutukset voidaan kokea omiksi ja saavutusten koetaan nostavan vanhemman omaakin egoa. Vanhemmat ovat alkaneet myös Honorén mukaan hakea lapsistaan emotionaalista tukea, sillä vanhempi-lapsisuhte on pysyvä ihmissuhde, toisin kuin esimerkiksi avioliitto. (Honoré 2010.) Samasta aiheesta puhuu myös Eeva Jokinen (2005, 139) toteamalla, että parisuhteen sijasta jatkuvuutta haetaan suhteista lapsiin. Vanhemmat tukeutuvat lapsiinsa samalla kun haluavat saavuttaa lapsensa avulla jotain parempaa. Vanhemmuus on vaarassa muuttua kilpailuksi, joka aiheuttaa paniikkia, syyllisyyttä ja pettymystä. Lapset puolestaan kasvavat epäonnistumisen pelossa, ja itse asiassa lapsuuden toimijoita ovat vanhemmat – eivät lapset. Honoré kysyykin, kuinka voisimme palauttaa lapsuuden lapsille. Vastauksena hän esittää, että vanhempien tulisi hyväksyä lasten erilaiset valmiudet ja kiinnostuksen kohteet. Lasten elämän kontrollointia ja valvontaa tulisi vähentää; vanhemman ei tule elää elämäänsä lapsen kautta. (Honoré 2010.)

Hochschildin (1997) ja Honorén (2010) teokset avaavat lapsuuden ympärillä käytävää keskustelua hiukan eri näkökulmista. Molemmissa on kuitenkin samaa aikuislähtöisyyttä. Hochschildin mukaan kotona lasten parissa vietetty aika voidaan kokea työläämpänä kuin itse työpaikalla vietetty aika. Niinpä työpaikalla vietetyn ajan voi kokea vapaammaksi kuin kotona vietetyn ajan. Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan työntekijät myös tunsivat arvostavansa itseään enemmän töissä kuin kotonaan. (Hochschild 1997.) Honorén mukaan vanhemmuus on vaarassa koitua huolen sävyttämäksi ahdistavaksi ja levottomaksi kilpailuksi (Honoré 2010). Lapset itsessään jäävät syrjään, sillä aikuisten tarpeet ja edut – jotka on kuitenkin valjastettu lasten tarpeiksi ja eduiksi – ajavat tosiasiaa lasten tarpeiden ja etujen ohitse.

2.2.2 Läsnaölo

Atte Oksanen (2004; 2008a, 2008b) on tutkinut Suomen Akatemian ja NOS-Sin (Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning) rahoittamaa Eriarvoinen lapsuus: vertaileva tutkimus Pohjoismaissa -projektin aineistoa. Oksasen mukaan aineisto kertoo, että suomalaisten vanhempi-lapsi-suhteet olivat kaikkein huonoimmat ja sosiaalinen vuorovaikutus aikuisiin kehnoita. Suomalaiset lapset alkavat tehdä eroa vanhempiinsa 10–11 -vuotiaina, kun taas vastaavaa kehitystä ei tapahdu norjalaisilla tai ruotsalaisilla lapsilla. Oksanen toteaa, että helposti syytämme tilanteesta tietokonepelejä, vaikka todellinen ongelma saattaa löytyä lasten ja vanhempien päivittäisestä kohtaamisesta. Suomalaiset lapset kokevat tutkimuksen mukaan myös, etteivät saa enää tukea vanhemmiltaan ja että heihin ei luoteta. He myös lopettavat leikkimisen aikaisemmin kuin norjalaiset tai ruotsalaiset lapset, noin 11 ikävuodesta alkaen. Lapsilla on kiire lapsuudesta pois ja samalla he erkanevat myös vanhemmistaan sekä muista läheisistä aikuisista. (Oksanen 2004; Oksanen & Näre 2006, 30–51; Oksanen 2008a, 2008b.)

Tilanne on huolestuttava, sillä juuri lapsilla, jotka eivät puhu vanhempiensa kanssa, on lukuisia ongelmia. Eriarvoinen lapsuus -tutkimustulokset kertovat, että suomalaiset tytöt kokevat muun muassa ulkonäkömurheita, itsetuhoajatuksia ja yksinäisyyttä. Suomalaiset pojat puolestaan kokevat uniongelmia, kouluvaikeuksia ja tunnetta, ettei kukaan välitä heistä. Samanikäiset ruotsalais- ja norjalaislapset eivät kokeneet vastaavia ongelmia. (Oksanen 2008; Oksanen 2004.)

Marja-Liisa Rissanen (2009) on tutkinut itsetuhoisen nuoren auttamista erityisesti itseään viiltävän nuoren näkökulmasta. Rissanen toteaa tutkimuksessaan, että erityisesti nuorten tyttöjen kohdalla on yleistä harhaluuloa, että murrosiän tuoma kypsyys tarkoittaisi tyttöjen kokonaisvaltaista aikuistumista ja kypsyys. Suomalaisen nuoren ympärillä on Rissanen mukaan varhaiseen

itsenäistymiseen ja aikuisuuteen tähtäävä vaatimuksen kulttuuri. (Rissanen 2009.) Yhteys varhaisen itsenäistymisen vaateen ja nuoren pahoinvoinnin välillä voidaan kenties havaita.

Tutkimusryhmä Tiina Maria Salmi, Marja Kaunonen, Marja-Liisa Rissanen ja Anna Liisa Aho (2014) ovat myös tutkineet nuoren itsetuhoisuutta avun saamisen näkökulmasta. Tutkimusaineisto on kerätty itsetuhoisesti käyttäytyviltä ja käyttäytyneiltä nuorilta vapaamuotoisena kirjoitelmana, sähköpostikyselynä sekä haastatteluina. Nuoret kertoivat itsetuhoisuuden ilmenevän itsetuhoisina ajatuksina ja tekoina. Itsetuhon syiksi nuoret kuvasivat sekä itseensä että ympäristöönsä kohdistuvia tekijöitä. Sama tutkimusryhmä nostaa tutkimuksessaan esille nuoren itseensä koskeviksi tekijöiksi masennuksen. Tutkijat huomauttivat kuitenkin, että aineistosta ei selviä, onko kyse subjektiivisesti koetusta masennustilasta vai onko kyseessä diagnosoitu masennus. Ympäristöä koskeviksi keskeisiksi tekijöiksi nuoret nimesivät yksin jäämisen ja ihmissuhdevaikeudet. Tutkimuksesta nousi esille perheeseen liittyvät ongelmat. Nuoret kaipaivat monimuotoista apua erityisesti läheisiltä ihmisiltä. Monimuotoinen apu sisältää muun muassa avoimen ja turvallisen dialogin, jossa nuorella olisi mahdollisuus puhumiseen ja kuulluksi tulemiseen. (Salmi ym. 2014.)

Koska edellä mainitussa tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret kokevat perheeseen liittyvien ongelmien olevan eräs itsetuhoisuuteen altistava syy, nostivat tutkijat johtopäätöksessään esille, että avun tarjoamisessa tulee huomioida nuoren ohella myös häntä ympäröivä perhe. Perhe nostetaan tutkimuksessa myös esille nuoren kannalta tärkeänä lähiympäristönä, jossa mahdolliset käyttäytymisen ongelmat todennäköisesti näkyvät. (Salmi ym. 2014.) Perhe on näin ollen olennaisessa roolissa nuoren hyvinvoinnin kannalta. Perhe voi pahimmillaan toimia nuoren tilannetta huonontavana riskinä. Toisaalta perhe voi olla nuoren kannalta kallisarvoinen pelastaja, joka tukee ja auttaa nuorta itsetuhoisuuden pyörteistä. Näin ollen on tärkeää, että perheen sisällä vanhemmuus toteutuisi lasta ja nuorta tukevasti.

Vanhemman aika jakaantuu nykypäivänä useaan kohteeseen. Esimerkiksi työ, harrastus tai ystävät ovat helposti tavoitettavissa milloin vain älypuhelimien avulla. Kun matkapuhelin vie vanhemman huomion on Eerik Mantere ja Sanna Raudaskosken (2015) toteuttama tutkimus vanhemman ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Tutkimuksessa on tarkkailtu 665 tuntia perheiden vuorovaikutusta kotiloissa. Tutkimus osoittaa, että kännykän käyttö tuo lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen ajoittain epäselvyyttä ja vaikeutta: kännykän käyttö haastaa perinteisiä vuorovaikutusrakenteita. Mantere ja Raudaskoski ovat kehittäneet ”tahmea medialaite” -käsitteen kuvaamaan tilannetta, jossa henkilö kutsuu medialaitteen käyttäjää kasvokkaiseen vuorovaikutukseen, mutta medialaitteen käyttäjän on vaikea orientoitua tilanteeseen

– jos henkilö saa huomion, voi se silti helposti lipsahtaa takaisin laitteeseen. (Mantere & Raudaskoski 2015.)

Mantere ja Raudaskoski toteavat, että jokapäiväiset vuorovaikutustilanteet ja keskustelut perustuvat jaettuihin toimintanormeihin. Näihin toimintanormeihin sisältyy myös vuorovaikutuksen moraalinen koodisto. Voimme siis olettaa, että kun kysymme keskustelukumppaniltamme jotain, saamme myös vastauksen tai jos tervehdimme tuttua ihmistä kaupungilla, saamme vastatervehdyksen. Olemme syntymästä alkaen kasvaneet tällaisiin vuorovaikutuksen perussääntöihin, ja näistä poikkeavia pidetään sääntöjen rikkojina ja moraalisesti tuomittavina. Tutkimuksessa kuitenkin todettiin vanhempien medialaitteen muuttavan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta muun muassa siten, että vastaukset viipyvät, syntyy ylimääräisiä taukoja ja monipolvisia keskusteluja. Tämän päivän lapset oppivat sosiaaliset taitonsa ympäristössä, jossa perinteiset keskustelun perussäännöt eivät välttämättä pädekään, ainakaan jos kännykkä on vuorovaikutuskuviossa mukana. Mantere ja Raudaskoski herättävät tutkimuksellaan huolen tahmean medialaitteen riskivaikutuksesta turvallisen kiintymyssuhteen syntymiselle vanhemman ja vauvan välille. (Mantere & Raudaskoski 2015.)

Jokinen (2005) toteaa tutkimuksessaan, että tietokone näyttäisi tarjoavan naisille mahdollisuuden omaan tilaan. Tutkimuksessa tietokone osoittautui naisten omaksi ”huoneeksi”. Tällä Jokinen viittaa Virginia Woolfin 1929 ilmestyneeseen esseeseen *A Room of One’s Own*. Tietokoneella nainen pystyi viettämään omaa aikaa, olemaan yhteydessä toihin ja yhteiskuntaan sekä pitämään henkilökohtaisia sosiaalisia suhteita yllä olemalla kuitenkin ”läsnä” lastensa saatavilla. Tietokoneen kanssa seurustelusta saatettiin kuitenkin tuntea huonoa omaatuntoa: vanhemmat olivat tietoisia siitä, että tietokoneella vietetty aika oli poissa lasten kanssa vietetystä ajasta. (Jokinen 2005, 94–101.)

Vanhemman aitoa läsnäoloa vanhemmuudessa voi heikentää myös taloudelliset murheet. Anne Vuori (2012) on tehnyt tutkimuksen vähävaraisten lapsiperheiden hyvinvoinnista perheiden omasta näkökulmasta käsin. Tutkimuksesta selvisi, että perheiden hyvinvointia edistivät mielekäs tekeminen, terveys, hetkessä eläminen, sosiaalinen verkosto, yhteinen päämäärä, riittävä toimeentulo ja mielekäs jaksaminen. Äidit kokivat erityisesti läheisverkoston tuen, arjen sujumisen ja äitiyden tuovan hyvää vointia. Isät puolestaan kertoivat hyvän voinnin lisääntyvän, kun isänä oleminen mahdollistuu ja kun on mahdollisuus nauttia hyvää ruokaa sekä oikeus olla oma itsensä. Vaikka tutkimuksessa vähävaraisten perheiden tuen ja avun saannin kokemukset olivat yksilöllisiä ja tilannesidonnaisia, nousi tutkimuksessa kuitenkin esille myös jaettuja ongelmakohtia. Erityisesti äidit kokivat, etteivät uskalla puhua ongelmistaan esimerkiksi neuvolassa. Äidit tunsivat, että heidän

kuului näytellä onnellista perhettä ja ongelmien esiin nostaminen oli vaikeaa. Näin ollen perheiden todellinen tuentarve saattoi jäädä täysin huomiotta. (Vuori 2012, 81–91.)

Vanhempien taloudellinen tilanne heijastui Vuoren tutkimuksessa muun muassa siten, että vanhemmat keskittyivät selviämään meneillään olevasta päivästä sen sijaan, että olisivat suunnitelleet hyvinvoivaa huomista. Perheen epävakaa taloudellinen tilanne lisäsi perheenjäsenten fyysistä ja henkistä väsymystä, turvattomuutta ja pärjäämättömyyden tunnetta. Myös jatkuva stressi oli yksi epävakaa taloudellisen tilanteen seuraus. Perheen heikko taloudellinen tilanne heijastui myös lapsiin, sillä he olivat vanhempien ohella huolissaan erityisesti rahojen riittävydestä. (Vuori 2012, 83, 91.)

3 AIHEESTA TEHDYT TUTKIMUKSET

3.1 *Suomalainen koululainen*

Harriet Strandell ja Hannele Forsberg (2005) ovat tutkineet suomalaisten koululaisten yksin olemista ja erityisesti keskustelua yksinäisistä iltapäivistä. Tätä keskustelua ovat leimanneet väitteet lasten yksinjäämisen vahingollisuudesta. He analysoivat toisiaan vasten kahta aineistoa: toisen luokan oppilaiden lasten selontekoa koulun jälkeisistä iltapäivistä ja aiheesta käytyä julkista keskustelua viimeisen 15 vuoden ajalta. Heidän mukaansa julkisen huolen viriäminen johtuu institutionalisoinnin prosessista, jossa lasten hoito siirtyy kodin piiristä ammattilaisten käsiin, jolloin lapsen elämää määrittävät aikuisten luomat kontrollin, läpinäkyvyyden ja tehokkuuden periaatteita noudattavat hallintotavat.

Strandell ja Forsberg (2005) painottavat yksin olemisen ja yksinäisyyden eroa. Yksin oleminen on sekä myönteinen että kielteinen asia lapselle. Heidän tutkimusaineistossaan lasten yksinolon positiiviset puolet korostuivat negatiivisia puolia enemmän. Yksinäisyys puolestaan on negatiivinen asia lapselle. Strandellin ja Forsbergin tutkimuksessa kukaan lapsista ei sanonut kokevansa yksinäisyyttä iltapäivisin. Yksinäisyyskokemus liitetään tutkimuksen mukaan kaverisuhteissa tapahtuvaan ”kukaan ei oo sun kaa” -tilanteisiin tai tylsyyden tunteeseen. Tutkimuksen mukaan julkinen keskustelu ja lasten selonteot erosivat tutkimuksessa suuresti toisistaan. Tutkija haluavatkin herättää kriittistä pohdintaa siitä, miten vähän lapset itse voivat vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

Outi Kauko (2012) painottaa Strandellin ja Forsbergin lailla yksin olemisen ja yksinäisyyden eroa tutkiessaan julkisessa keskustelussa käytyä huolipuhetta pienten koululaisten yksinäisyydestä. Tutkimuksen aineisto koostuu iltapäiväkuvauksista yhdeltätoista toisen luokan oppilaalta. Näitä kuvauksia analysoitiin diskurssianalyysin keinoin. Aineistosta löytyi neljä diskurssia: kaverittomuuspuhe, perheen poissaolopuhe, itsenäisyyspuhe ja irrallisuuspuhe. Kaverittomuuspuhe ja itsenäisyyspuhe olivat analyysin vahvimmat diskurssit, kun taas puhe perheen poissaolosta ja irrallisuuspuhe olivat heikoimmat. Näin ollen tämän tutkimuksen aineisto ei vahvasta julkisen keskustelun lasten yksinäisistä iltapäivistä ja perheen poissaolosta – tuo diskurssi oli tutkimuksen

heikoin. Kauko kysyykin tutkimusartikkelin lopussa, ”tulisiko lapsella olla oikeus yksinoloaikaan ja -paikkaan iltapäivisin, ja oikeus valita kenen kanssa iltapäivänsä viettää” (Kauko 2012, 228).

3.2 Suomalainen vanhemmuuskuva

Yhteistä aikaa etsimässä on Väestöliiton Anneli Miettisen ja Anna Rotkirchin (2012) tekemä Perhebarometri 2011, joka kertoo lapsiperheiden ajankäytöstä 2000-luvulla. Tutkimuksen pääaineisto on Tilastokeskuksen vuosien 2009–2010 ajankäyttötutkimuksen päiväkirja-aineisto sekä 15 vanhemman henkilöhaastattelu. Ajankäytön muutoksia tutkimus selvittää tarkastelemalla lapsiperheiden ja muiden aikuisten ajankäyttöä Tilastokeskuksen vuosien 1987–1989 ja 1999–2000 ajankäyttöaineistojen avulla. Tutkimus pyrkii selvittämään milloin vanhemmat ja lapset ovat kodin ulkopuolella ja milloin taas kotona. Tutkimuksessa käydään lävitse ajankäyttöä ansiotöihin, kotitöihin ja vapaa-aikaan, lastenhoitoon sekä perheen yhteiseen aikaan. Lisäksi tarkastellaan lasten ja nuorten arki-iltojen ajankäyttöä. (Miettinen & Rotkirch 2012.)

Perhebarometrin 2011 mukaan vanhempien kiire on vähentynyt viimeisten vuosien aikana, mutta aikapula lisääntynyt: vanhemmat haluaisivat aikaa erityisesti omaan liikuntaan ja harrastuksiin. Vanhemmat kokivat kiireen helpottavan lasten tullessa kouluikänsä. Tutkimus kertoo kuitenkin vanhempien lastenhoitoon käytetystä ajasta sen, että kouluikäisten perheissä lastenhoitoon käytetty aika laskee erityisesti itseillä reilusti siitä mitä se on ollut pikkulapsiaikana (41 %:sta 27 %:tiin). (Miettinen & Rotkirch 2011, 75–79.) Mitä itseille tapahtuu silloin, kun lapsi tulee kouluikänsä? Äitienkin lastenhoitoaika väheni lapsen tullessa kouluikänsä, mutta ero ei ollut niin suuri kuin itseillä. Lastenhoitotehtäviin kuului perhebarometrin aineiston mukaan lastenhoito ja valvonta, opettaminen ja neuvominen, lukeminen ja leikkiminen, lasten kanssa ulkoilu, keskustelu lasten kanssa, muu lastenhoito, lasten saattaminen ja kuljettaminen sekä lastenhoito yleensä.

Vanhempi, jolla on joko alle kolmevuotias tai 1.–2.-luokkalainen lapsi, on oikeutettu työaikaa lyhentävään hoitorahaan. Alle kolmevuotiaiden vanhempien hoitorahaa nimitetään joustavaksi hoitorahaksi ja 1.–2.-luokkalaisten vanhempien hoitoraha on osittainen hoitoraha. (Kansaneläkelaitos 2016). Miettinen ja Rotkirch (2012) toteavat, että tästä mahdollisuudesta huolimatta vain joka kuudes alle kouluikäisen ja joka kahdeksas kouluikäisen lapsen äiti teki osa-aikatyötä. Itseillä osa-aika työn tekeminen oli vielä harvinaisempaa. Lapsiperheen vanhempien pitkät työpäivät olivat myös pidentyneet viimeisen kahdenkymmen vuoden aikana ja myös epätyypillinen työ, erityisesti vuorotyö, on yleistynyt etenkin äitien keskuudessa. Tutkimuksen mukaan äideistä jopa puolet ja isistä kaksi kolmesta pystyivät joustamaan työajoissaan. Kuitenkin

työajoistaan joustavat äidit olivat muita kiireisempiä, sillä joustavaan työaikaan liittyi useimmiten pitkät työpäivät. (Miettinen & Rotkirch 2011, 128.)

Kouluikäisten lasten vanhempien vapaa-aika on pysynyt Miettisen ja Rotkirchin (2012) tutkimuksen mukaan viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana melko samana – äitien vapaa-aika on ehkä hiukan vähentynyt ja isien pysynyt lähes muuttumattomana. Kouluikäisten lasten isillä vapaa-aikaa on noin 5 tuntia 20 minuuttia päivässä ja äideillä noin 4 tuntia. Vapaa-ajalla tarkoitetaan aikaa, jota käytetään opiskeluun, vapaaehtoistyöhön ja muuhun osallistumiseen, sosiaaliseen kanssakäymiseen, kulttuuri- ja harrastustoimintaan, liikuntaan ja ulkoiluun, median seuraamiseen ja vapaa-ajan tietokoneen käytön sekä lepoon ja oleiluun (Miettinen & Rotkirch 2012, 63). Tutkimus ei kuitenkaan kerro, kuinka paljon vapaa-aikaa käytetään perheen parissa ja millä tavoin vanhemmuus näyttäytyy vapaa-ajan vietossa.

Lasten ja nuorten ruutuaika (tv, tietokone, tabletti yms.) on Perhebarometrin 2011 mukaan lisääntynyt. Lisäksi näyttäisi siltä, että perheenjäsenet, niin lapset ja nuoret kuin heidän vanhempansakin, viettäisivät enemmän aikaa kotona kuin vielä 10 vuotta sitten. Tutkimuksessa ei sen sijaan ilmene, ovatko perheen lapset ja aikuiset kotona yhtä aikaa, eikä myöskään sitä, viettääkö perhe aikaa yhdessä. Miettinen ja Rotkirch toteavat kuitenkin, että lapsiperheille ei näytä jäävän työn ja perheen ohella aikaa muille asioille – ei varsinkaan muille ihmisille. Lapsiperheiden arjessa näkyi sukulaisten ja ystävien poissaolo. (Miettinen & Rotkirch 2012, 125, 130.) Tämä kertoo omalta osaltaan suomalaisen perheen yksinäisestä selviytymisestä.

Katja Repo (2009) on tutkinut väitöskirjassaan lapsiperhearjen todellisuutta arjen toimijoiden näkökulmasta ja heidän kertomanaan. Tutkimus koostuu neljästä erilaisesta tutkimusprojektista, joita yhdistävät arjen näkökulma ja ajatus todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Aineisto koostuu temaattisista tutkimushaastatteluista Suomesta sekä Iso-Britanniasta. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena on, että vanhemmat elävät arkeaan ristiriitaisten kulttuuristen odotusten keskellä: moderni familismin ja individualismin välinen jännite – perheen ja ansiotyön yhteensovittaminen – luonnehtii lapsiperheen arkea. Repo päätyy tutkimuksessaan yksilöllistävän familismin tulkintaan, jolla tarkoitetaan perheen ja lastenhoidon muuttumista yksityisiksi valinnoiksi. (Repo 2009.)

Repon (2009) tutkimus osoittaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa työ ja perhe nähdään vastakkainasetteluna, jossa useimmiten perhe yleensä häviää. Tämän vuoksi suomalainen työkulttuuri tarvitsisi enemmän perheystävällisiä käytäntöjä. Repo kuitenkin huomauttaa, että työllä voi olla myös positiivisia vaikutuksia perheelle, jolloin voidaan tarvita perhekulttuuriin enemmän työystävällisiä käytäntöjä. (Repo 2009, 105.) Vaikka tutkimusaineisto on kerätty pääosin

pikkulapsiperheiden vanhemmista, tulkiten tutkimustuloksen kattavan myös kouluikäisten lasten vanhemmuutta.

Minna Salmi ja Johanna Lammi-Taskula (2014b) ovat tutkineet Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuosien 2006 ja 2012 keräämien lapsiperhekyselyjen avulla lapsiperheiden vanhempien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä vertailleet näiden vuosien tuloksia keskenään. Tutkimus osoitti, että vaikka ylityöt ovat yleistyneet, vanhemmat eivät silti ole kokeneet, että ajanpuute lasten kanssa vietetystä ajasta olisi vähentynyt. Salmi ja Lammi-Taskula kysyvätkin, voisiko ajatus siitä, paljonko lasten kanssa tulisi viettää aikaa, olla muuttunut työn lisääntyvien vaatimusten myötä. Vanhemmat kuitenkin kokivat työn ja perheen yhteensovittamisen sekä ristiriitoja tuovana että resursseja antavana prosessina, joka tällä tavoin heijastuu perheen hyvinvointiin. (Salmi & Lammi-Taskula 2014b, 39, 50.)

Hannu Pääkkönen (2010) on tehnyt väitöstutkimuksen ”Perheiden aika ja ajankäyttö – Tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä”. Tutkimusaineisto koostuu Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen päiväkirja- ja haastatteluaineistoista vuosilta 1979, 1987–1988 ja 1999–2000, vapaa-aikatutkimuksesta vuosilta 1981, 1991 ja 1992 sekä vuoden 2006 tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimuksen haastatteluaineistoista. Vanhemmuutta koskevana tutkimustuloksina on, että miehet tekevät enemmän ansiotyötä, naiset puolestaan enemmän kotitöitä ja että aikapulaa koki valtaosa kokopäivätyötä käyvistä äideistä ja isistä. Vanhemmat halusivat olla enemmän lasten kanssa, samalla mainitaan myös, että miehet halusivat enemmän aikaa kodin remonttiin. (Pääkkönen 2010.)

Kimmo Jokinen ym. (2013) ovat tutkineet lasten omia käsityksiä ja kokemuksia perhesuhteistaan sekä näiden suhteiden yhteyksiä lapsen emotionaaliseen turvallisuuteen. Tutkimusaineisto on kerätty 64 lapselta ja 18 aikuiselta (aikuisten tehtävä oli katsoa asioita lapsen näkökulmasta). Tutkimuksen mukaan läheisessä ja onnellisessa perhesuhdetyypissä korostui isän rooli. Tutkimusaineisto osoitti, että 11–12-vuotiaat pojat kaipaavat perheenjäsenten yhteistä tekemistä ja läheisyyttä. Erityisesti isä oli keskeisessä merkityksessä perheen hyvinvoinnin kannalta. Mikäli suhteet isään olivat kunnossa, perheellä meni hyvin, jos taas isän kanssa oli ongelmia, eivät pojat puhuneet koko perheestään kovin myönteiseen sävyyn. (Jokinen ym. 2013, 175–177, 192–195.)

THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa on seurattu vuonna 1987 syntyneiden suomalaisten lasten elämää viranomaisten ylläpitämien rekistereiden avulla vuoden 2008 loppuun saakka. Reija Paananen, Tiina Ristikari, Marko Merikukka, Antti Rämö ja Mika Gissler (2012) ovat koonneet tutkimuksesta raportin Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Vuonna 1987 syntyneet ovat viettäneet

lapsuuttaan 1990-luvun laman aikana, jolloin työttömyys ja taloudelliset vaikeudet olivat monen perheen arkipäivää. Poliittiset päätökset vaikuttivat lasten ja perheiden elämään, sillä heitä koskevia peruspalveluja sekä ennalta ehkäisevää työtä vähennettiin voimakkaasti. Raportista käy ilmi, että perheen taloudellisilla ongelmilla on selkeä yhteys lasten myöhempään hyvinvointiin ja mieltenterveyden ongelmiin: lapsuudessa koetut ongelmat periytyivät sukupolvelta toiselle. Osoittautui, että muun muassa vanhempien työttömyys sekä perheen taloudelliset ja terveydelliset vaikeudet lisäävät lasten mielenterveysongelmia sekä ongelmia koulunkäynnissä sekä nostavat huostaanoton riskiä. Tutkimustuloksena ilmeni näin ollen, että pahoinvointi periytyy. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012.)

Sami Myllyniemen (2012) toimittaman Monipolvinen hyvinvointi Nuorisobarometrin 2012 mukaan nuoren lapsuudenkodin avoin ja keskusteleva ilmapiiri on selkeästi yhteydessä nuoren sosiaaliseen luottamukseen. Osoittautui myös, että lapsuudenkodin yhteinen tekeminen ja yhdessä vietetty aika ovat kokonaisvaltaisessa yhteydessä nuorten hyvinvointiin. (Myllyniemi 2012, 74–79.) Näin ollen avoin, keskusteleva ja läsnä oleva ilmapiiri kodissa tarjoaa nuorten hyvinvoinnille parhaan alustan.

4 AINEISTO JA METODISET VALINNAT

Tutkimukseni aineisto koostuu MLL:n Auttavat puhelin ja nettipalvelun vuosiraporttien kautta suomalaisten koululaisten arki-iltapäiväkokemuksista sekä Yleisradion (Yle) A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelman yhteydessä koostuneesta vanhemmuuskeskustelusta. Keskustelu suomalaisesta vanhemmuudesta rakentuu niin väittelyistä ja vuorovaikutuksesta ohjelman aikana kuin myös ohjelman yhteyteen lähetetyistä Twitter-viesteistä. Tutkimuksen monipuolinen aineisto, joka koostuu raporteista, Vanhemmuus-ilta -ohjelmasta sekä lyhyistä ohjelmaan lähetetyistä Twitter-viesteistä, on edellyttänyt sisällönanalyysin lisäksi positioinnin teoriaa, joka on mahdollistanut monitahoisen ja -äänisen aineiston tarkastelun.

4.1 Lasten ja nuorten puhelin ja nettiaineisto

4.1.1 MLL – kontekstin kuvaus

Haastattelin sähköpostin välityksellä helmikuussa 2015 MLL:n Auttavat puhelin- ja nettipalvelun suunnittelijaa Satu Tallgrenia. Hänen haastattelunsa antoi aineistoon hyvää tarkennusta ja lisätietoa. Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 1(2). Tallgren kertoi haastattelussa, että lasten ja nuorten puhelin on tarkoitettu kaikille Suomen alle 21-vuotiaille lapsille ja nuorille. Lasten ja nuorten puhelin on perustettu jo vuonna 1980 ja se on valtakunnallinen, maksuton, suomenkielinen lapsille ja nuorille tarkoitettu luottamuksellinen auttava puhelin. Nuortennetin kirjepalvelu perustettiin vuonna 2002 ja lasten ja nuorten chat-keskustelu vuonna 2010. (MLL 2016.)

MLL on tehnyt vuonna 2011 kyselyn Lasten ja nuorten puhelimen ja netin tunnettuudesta. Kyselyn päätulokset on luettavissa saman vuoden raportista (MLL 2016). Tallgren tarkensi raporttitietoja sillä, että kyselyyn oli vastannut 1 002 nuorta ja joista 87 % tunsivat Lasten ja nuorten puhelimen ja netin. Suurin osa oli saanut tiedon palvelusta koulusta, lähinnä opettajilta tai kuraattoreilta, tai koulun seinällä olevasta mainosjulisteesta. Tallgren kertoi myös, että palveluista kertovia tarroja postitetaan säännöllisesti koulupostituksissa.

Vuoden 2011 tunnettavuuskyselyssä kysyttiin myös sitä, miten Lasten ja nuorten puhelimen ja netin kaltainen palvelu voi tukea lasta tai nuorta parhaiten. Suurin osa vastaajista painotti sitä,

että MLL:n puhelin ja nettipalvelussa aikuinen oikeasti kuuntelee loppuun asti, on kiinnostunut ja on aidosti läsnä. Lisäksi lapset ja nuoret kaipaivat erilaisia vinkkejä ja ratkaisuja mieltä askarruttavien asioiden hoitoon. Lasten ja nuorten puhelimen ja netin yhteydenottomäärät ovat laskeneet joka vuosi. Vuonna 2004 kaikkien yhteydenottojen kokonaismäärä oli 78 991, kun puolestaan vuonna 2013 kaikkien yhteydenottojen määrä oli 29 006. Vaikka puheluiden määrät ovat laskeneet, ovat varsinaisten keskustelupuheluiden lukumäärät pysyneet suhteellisen korkeina. Esimerkiksi kun vuonna 2004 keskustelupuheluiden määrä kaikista tulleista puheluista oli noin 38 %, oli vuonna 2013 keskustelupuheluiden määrä 63 %. Vuonna 2013 myös puheluiden pituudet kasvoivat entisestään, sillä yli puolituntia kestäviä puheluja oli 60 % enemmän kuin edellisvuonna. Nämä kertovat siitä, että lasten ja nuorten puhelimeen soittavien lasten ja nuorten puhelut ovat muuttuneet laadullisesti keskustelelevampaan ja pitkäkestoisempaan suuntaan.

Myös nuortennetin käyttö on vilkasta. Nuortennetin kirjepalveluun voi kirjoittaa luottamuksellisen kirjeen milloin tahansa. Päivystäjä koettaa vastata siihen kolmen päivän sisällä. Chat-keskustelussa on mahdollisuus myös kahdenkeskiseen chat-keskusteluun päivystäjän kanssa. Puheluihin, kirjeisiin ja chat-keskusteluihin vastaa vapaaehtoinen päivystäjä, jolla on aina päivystysvuorossa ammattityöntekijä tukena. (MLL 2016.) Tallgren kertoi, että nuortennetin kävijämäärät ovat noin 600 000 kävijää vuodessa. MLL:n työntekijä vastaa myös mielenterveysaiheisiin viesteihin ja ohjeistaa usein lasta tai nuorta ottamaan yhteyttä joko soittamalla tai kirjoittamalla Lasten ja nuorten puhelimeen ja nettiin. Vuoden 2011 raportti kertoo, että 17 % tunnettavuuskyselyyn vastaajasta kertoi kuulleensa nettikirjepalvelusta ja että he olivat useimmiten saaneet siitä tietoa netistä. Nettikirjepalvelun käyttäjämäärät ovat vaihdelleet kahdentuhannen molemmin puolin. Vuonna 2013 nettikirjepalvelun käyttäjiä oli 1 979, joka on 156 käyttäjää enemmän kuin vuonna 2004. Myös chat-keskusteluiden määrä on ollut nousussa. Vuonna 2013 chat-keskusteluja käytiinkin 78 % enemmän kuin edellisvuonna.

Lasten ja nuorten puhelimen- ja netinpalveluun ottavat yhteyttä kaikenlaisista perheistä tuleva nuoret, kertoi Tallgren. Heiltä ei kysellä perhetaustaan liittyviä taustatietoja nimettömyyden ja luottamuksellisuuden vuoksi. Tunnettavuuskyselyn mukaan toiseksi tärkein asia MLL:n puhelin- ja nettipalvelussa oli se, että palveluun voi ottaa yhteyttä ilman että kukaan saa tietää kuka soittaja tai yhteydenottaja on. Tärkein asia vastaajien mukaan oli palvelun maksuttomuus. Kolmanneksi tärkein asia oli puolestaan se, että palvelussa saa jutella mistä tahansa aiheesta. Tallgren vastasikin, että käsitys siitä, millaisista perheistä palvelua käyttävät lapset ja nuoret ovat, syntyy lasten omaehtoisesta ja vapaasta kertomisesta.

Lasten ja nuorten puhelin- ja nettipalvelun yhteydenottojen vakavuus on lisääntynyt 2010-luvulta lähtien. Tallgren kertoi nettipalvelun mahdollistavan kipeistä asioista puhumisen vielä

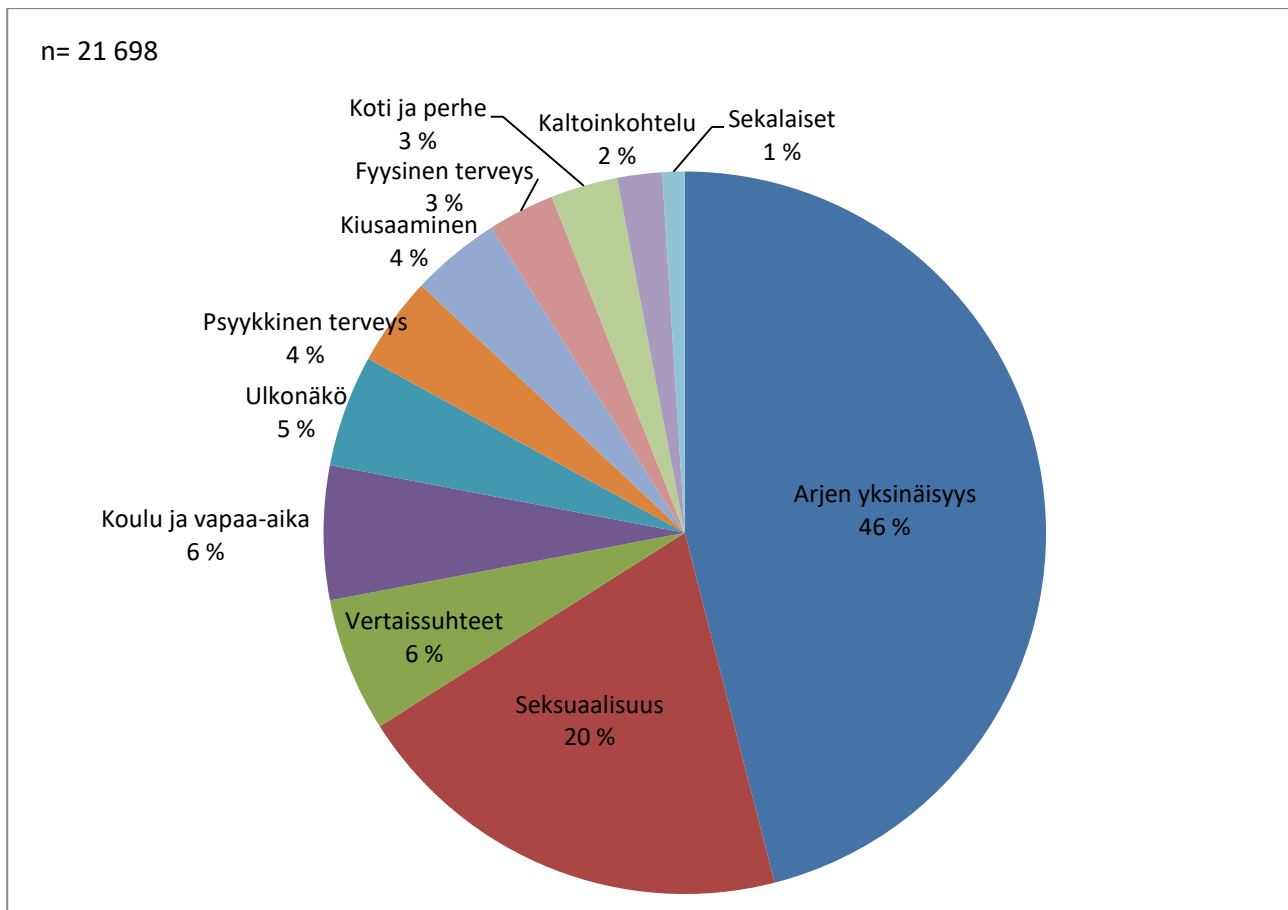
puhelinta helpommin. Saattoi hyvin olla, ettei lapsi tai nuori ollut kertonut mieltään painavista asioistaan kenellekään aikaisemmin. Tallgren kertoi, että MLL:lla on ollut Tekesin rahoittama lasten ja nuorten tukipuhelin-pilottihanke, joka mahdollistaa lapselle soittoajan varaamisen työntekijälle silloin, kun lapsi on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. MLL:n Nuortennetistä voi tulostaa myös Huoli puheeksi -lomakkeen, jonka lapsi tai nuori voi täyttää ja viedä ammattilaiselle, mikäli mieltä painavasta asiasta on liian haastavaa puhua ääneen. Lasta voidaan myös kannustaa näyttämään nettikirjepalveluun kirjoittamansa kirje ammattilaiselle. Koko MLL:n Auttavien puhelinten toimintaa ohjaavat eettiset periaatteet, jotka on hyväksytty Vapaaehtoisen puhelin- ja verkkoauttamisen eettisten periaatteiden neuvottelukunnassa (MLL 2016).

4.1.2 Koululaisten arkiset kokemukset

MLL:n Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraporteista löytyvät vuosittaiset yhteydenotot. Raporteissa on eritelty puheluiden, nettikirjeiden ja chatin yhteydenottomäärät, keskusteluaiheet ja jatko-ohjaustarpeet. Yhteistä raporteille on myös se, että niissä nostetaan vuosittain lasten ja nuorten yhteydenotoista esiin noussut aihe esille ja käsitelty sitä omana lukunaan. Vuosilta 2011–2013 raporteista voi lukea myös lasten ja nuorten antamasta palautteesta, joka koskee Lasten ja nuorten puhelinta ja nettiä.

MLL:n Lasten ja nuorten puhelin ja netti -vuosiraporteista on havaittavissa, että suomalaisten lasten ja nuorten ehdottomasti yleisin keskustelupuheluaihe liittyy arjen yksinäisyyteen ja jututtamiseen. Toiseksi voidaan todeta, että erityisesti nuorten aiheet nettikirjeissä ja chat-keskusteluissa ovat vakavoituneet. Kolmanneksi aineistosta on havaittavissa, että suomalaiset lapset kaipaavat aikuista, jolla on oikeasti aikaa ja kuuntelevaa korvaa heille.

Arjen yksinäisyys korostui vuoden 2013 raportista ylivoimaisesti suurimpana keskustelupuheluaiheena (Kuvio 1.). Arjen yksinäisyys kattaa erilaisia aiheita, joissa lapset ja nuoret ovat kaivanneet aikuisen seuraa. Tällaisia aiheita ovat muun muassa jututtaminen, iloisen asian, laulun tai tarinan jakaminen, arjen pulmatilanne, turvan ja seuran hakeminen ja tekemisen puute. Kaikkien raporttien perusteella vuosilta 2004–2013 voidaan todeta, että eniten keskustelupuheluita soittivat juuri 9–14-vuotiaat tytöt ja pojat.

KUVIO 1. Puheluiden teemat vuonna 2013

Niin kuin olen aiemmin maininnut, Outi Kaukon (2012) tutkimus ei jaa käsitystä siitä, että kouluikäinen kaipaisi iltapäivisin perheettään. Sen sijaan hänen tutkimusaineistossaan esiintyy monia sellaisia tapoja, joilla kouluikäiset voivat helpottaa tai hallita yksinäisyyttä. Kauko tulkitsee näiden tapojen tarjoavan koululaiselle myös itsensä toteuttamiskaikkoja. (Kauko 2012.) MLL:n lasten ja nuorten puhelupalvelua ovat käyttäneet alakouluikäiset koulunjälkeisten iltapäivätuntien aikana, ja nämä koululaiset ovat kaivanneet kuuntelevaa ja läsnä olevaa aikuista rinnalleen. Lasten ja nuorten puhelin- ja nettipalvelu tarjoaakin näin ollen koululaisille yhden välineen siihen, kuinka he selviytyvät koulunjälkeisistä yksinäisistä iltapäivistä. Tosin läsnäolo tapahtuu tässä vain puhelimen kautta, ei fyysisenä läsnäolona. Vuoden 2004 raportin johtopäätöksissä todetaankin: ”mitä kertoo suomalaisesta yhteiskunnasta se, että kuulumiset kerrotaan tuntemattomalle vapaaehtoiselle päivystäjälle?”.

Teoreettisen viitekehyksen mukaan perhe on ihmiselle merkityksellisin yhteisö, sillä siellä opitaan ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin säännöt ja normit. Voidaan ajatella myös, että suomalainen perhe on suomalaisen viileän tunnekulttuuriyhteiskunnan tulos. Veli-Matti Värin

(2000) mukaan kasvatus pyrkii lapsen itseyteen ja hyvään elämään. Itseyteen, eli itseksi tulemiseen, kuuluu sekä yksilöllinen että yliyksilöllinen eli yleinen puoli. Yksilöllinen puoli auttaa meitä erottautumaan muista ja yleinen puoli puolestaan kytkeytyy yliyksilöllisiin yleisiin arvoihin, joita on esimerkiksi hyvyys, totuus ja kauneus. Yliyksilöllisten arvojen mukaan koemme myös vastuun idean. Kasvatustyön päämääränä on siis mahdollistaa itseksi tuleminen eli itsenäistyminen. Hyvä elämä on jotain sellaista, mistä kasvattajallakaan ei ole lopullista käsitystä (Värri 2000, 24–25.). Silti kasvattaja pyrkii saattamaan kasvatettavaa tähän suuntaan.

Värriin (2000) mukaan vanhempien kasvatukselliseen odotushorisonttiin sisältyy kolme huolehtimisen velvoitetta, joiden mukaan vanhemmat orientoituvat kasvatukseen. Ensimmäinen liittyy lapsen kasvuun, toinen lapsen kulttuuristumiseen ja kolmas lapsen menestysmahdollisuuksiin. Viimeisin eli menestysmahdollisuuksista huolehtiminen tarkoittaa sitä, että vanhemmat pyrkivät huolehtimaan siitä, että lapsella on mahdollisimman suotuisat lähtökohdat ja valmiudet osallistua yhteiskuntaan. (Värri 2000, 112–118.) Mikäli vanhempi katsoo lapsensa tarvitsevan yhteiskunnassa varhaista itsenäistymistä, on todennäköistä, että hän pyrkii kasvattamaan lastaan tähän suuntaan. Yhteiskunnalla on vaikutusta perheen arvoihin ja näin ollen kasvatuskäytäntöihin.

Lasten arjen yksinäisyys MLL:n aineistossa voidaan katsoa olevan varhaisen itsenäistymisen vaateen osoitin. Yhteisöllisyyden vähenemisen myötä yhteiskunnassa ja perheessä katsotaan, että koululaisen tulee pärjätä jo lapsena omatoimisena ja itsenäisenä, kuin pienenä aikuisena. Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Jari Sinkkonen (2012, 47) toteakin: ”Jo synnytyslaitoksella voi siis alkaa suomalaisen lapsen kouluttaminen pärjääjäksi, joka ei ruikuta muilta apua vaan hoitaa hommat asiallisesti”. Sinkkonen mukaan synnä voi olla Suomen sotahistorian jättämät jäljet ja traumat. Niiden vaikutuksesta suomalainen kasvatus suosi niukkaa tunneilmaisua, mikä johti usein vältteleviin kiintymyssuhteisiin. Suomalaisten on vaikeaa olla riippuvaisia kenestäkään, jolloin yhteisöllisyys on haurasta, toteaa Sinkkonen. (Sinkkonen 2012, 46–49.)

MLL:n aineistosta selviää, että vakavat aiheet ovat lisääntyneet vuosi vuodelta. Erityisesti nettikirjeiden aiheet ovat olleet niin vakavia, että päivystäjä on katsonut jopa yli 70 %:lla yhteydenottaneesta lapsesta tai nuoresta olevan tarvetta jatko-ohjaukseen vuonna 2013. Myös chat-keskusteluista hiukan alle 40 % yhteydenottajista on katsottu olevan ohjaustarvetta. Suurin osa chat-keskustelijoista ja nettikirjeen kirjoittajista on ollut tyttöjä.

Chat-keskusteluiden aiheiden vakavoituminen tarkoittaa sitä, että vuodesta 2011 vuoteen 2013 jututtamisaiheen tilalle on noussut masentunut mieliala tai ahdistuneisuus yleisimmäksi aiheeksi. Muita vakavia aiheita vuonna 2013 ovat viiltely, itsemurha- ja kuoleman ajatukset, kiusaaminen ja syrjintä. Kun vuonna 2004 yleisin nettikirjeaihe oli seurustelu ja ihastuminen, oli

vuonna 2013 yleisin aihe masentunut mieliala ja ahdistuneisuus. Viimeisimmässä raportissa muita vakavia nettikirjeaiheita oli viiltely, kiusaaminen tai syrjintä, itsemurha- tai kuoleman ajatukset, syömiseen liittyvä asia ja päihteenkäyttö.

Atte Oksasen (2008a, 2008b) mukaan Eriarvoinen lapsuus -projektin aineisto kertoo, että suomalaisten tyttöjen kriittisyys itseään kohtaan nousee kolmannen luokan myötä, mikä näkyy esimerkiksi tyttöjen haluna vahingoittaa itseään ja ulkonäköpaineina. Suomalaiset lapset myös lopettavat leikkimisen varhain, neljännen ja viidennen luokan vaiheilla eli 10–11-vuoden paikkeilla. Vastaavaa iän myötä tapahtuvaa leikin lopettamista ei havaittu Norjassa ja Ruotsissa. Suomalaisten lasten suhteet vanhempiinsa myös muuttuvat tutkimuksen mukaan neljännellä luokalla. Erityisesti tytöt kertovat, etteivät voi enää jutella vanhempiensa kanssa samoin kuin ennen. Tytöt myös ovat kokeneet, etteivät vanhemmat pidä heidän puoliaan. Pojat puolestaan saattavat kokea neljännen luokan tienoilla tyttöjen lailla yksinäisyyttä sekä tunnetta, ettei kukaan välitä heistä.

Aineistoni ja Eriarvoinen lapsuus -projektin välillä on selkeät yhtäläisyydet. MLL:n raporttien mukaan Chat-keskusteluun osallistuvat lapset ja nuoret sekä nettikirjeen kirjoittajat olivat vuonna 2013 12–17-vuotiaita eli viidennestä luokasta ylemmille luokille siirtyneitä lapsia ja nuoria. Heidän keskusteluaiheensa ovat vakavoituneet vuosi vuodelta. Eriarvoinen lapsuus -projekti kertoo puolestaan, että erityisesti tyttöjen pahoinvointi alkaa neljännen luokan paikkeilla. Myös poikien ja tyttöjen kokema yksinäisyys ja tunne, ettei kukaan välitä heistä, on yhteydessä MLL:n raporttien yleisimpään keskusteluaiheeseen eli arjen yksinäisyyteen.

Arlie Russell Hochschild (1997) tuo esille, miten lasten kanssa vietettyä aikaa on ryhdytty kellottamaan työajan tilalta. Vanhemmuus vaatii kuitenkin vahvaa sitoutumista lapseen. Tämä tarkoittaa muun muassa kuuntelevaa ja aitoa läsnäoloa. Vuoden 2011 tehdyn MLL:n palvelun tunnettavuuskyselyn mukaan suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että Lasten ja nuorten puhelimen ja netin kaltaisissa puheluissa parhaiten lasta ja nuorta voi tukea sillä, että aikuinen oikeasti kuuntelee lasta loppuun asti, on kiinnostunut lapsen asiasta ja on aidosti läsnä puhelun aikana. Vuoden 2013 puhelinpalvelupalautteissa kiitosta annettiin samoista aiheista. Palautteissa koettiin tärkeäksi, että lapsi tai nuori oli saanut puhua jollekin, joka oikeasti kuunteli. Nettikirjepalvelu ja chat-keskustelu saivat palautetta henkilökohtaisesta vastauksesta ja avuista ja neuvoista.

MLL:n Lasten ja nuorten puhelin ja netti -aineistosta selvisi, että lapset ja nuoret hakivat myös tietoa muun muassa puhelinpäivystäjältä sellaisista asioista, joista voisivat saada helposti tietoa muutenkin. Päivystäjältä kysyttäessä lapset ja nuoret saivat myös aikuisen mielipiteen asiaan, jonka jälkeen he pystyivät paremmin muodostamaan oman käsityksensä mieltä askarruttavasta aiheesta. Voidaan siis todeta, että vaikka lapsilla ja nuorilla on helposti saatavilla erilaista tietoa, voi tiedon ymmärtäminen ja sisäistäminen helpottua vuorovaikutteisella keskustelulla paremmin kuin

yksin asiasta lukemalla. Aikuisen mielipiteet ja selitykset antavat lapsille ja nuorille laajempaa tietopohjaa kuin mitä he voisivat saada yksinään lukemalla tai kavereidensa kanssa juttelemalla. Kavereilla ei voi korvata vanhempia tai muita turvallisia aikuisia. Kavereiden seura on toki tärkeää kouluikäiselle, mutta aineiston perusteella kouluikäiset kaipaavat ennen kaikkea aikuisen läsnäoloa. Oksasen (2004, 91) mukaan lasten murheita ei helpota se, että he juttelevat asiasta kavereidensa kanssa, vaan vasta puhe vanhempien kanssa auttaa ja helpottaa. Lasten ja nuorten turva ja luottamus syntyvät vain suhteissa aikuisen kanssa.

4.2 Suomalainen vanhemmuus -aineistot

Kysymykseen siitä, millaista on suomalainen vanhemmuus, ei löydy yksiselitteistä vastausta. Tarkastelen suomalaista vanhemmuutta moniäänisellä ja -tahoisella aineistolla, joka koostuu Yleisradion (Ylen) Ajankohtaisen kakkosen Vanhemmuus-illan 1.12.2015 keskusteluihin ja keskusteluja tukeneista Twitter-viesteistä. Lisäksi aineistokokonaisuutta täydentää MLL:n Vanhempainpuhelimien vuosiraporteista esiin nostetut aiheet. Pyrin tutkimukseni toisen aineistokokonaisuuden avulla selvittämään millaista on suomalainen vanhemmuus ja miten siitä puhutaan.

4.2.1 Yleisradion A2 Vanhemmuus-ilta ja ohjelman yhteyteen lähetetyt viestit

Ajankohtainen kakkonen oli vuodesta 1969 alkaen keskeisen aseman television ajankohtaisohjelmaksi saavuttanut ohjelma, joka kokosi vuosia uskollisen yleisön, mutta myös kritikoita, mikä liittyi ohjelman kantaottavuuteen. Taisto Hujanen (1993) on tutkinut suomalaisen television ajankohtaisohjelmien historiaa. Ajankohtainen kakkonen tuli vuodesta 1967 esitetyn Silmäntikun tilalle. Muutosta edelsi itsenäisen ajankohtaistoimituksen muodostuminen toimituspäällikkö Hannu Vilposen johdolla. Ajankohtainen kakkonen, samoin kuin tätä edeltänyt Silmäntikku, olivat muodoltaan makasiiniohjelmaa. Makasiiniohjelmat rakentuvat eriaiheisista jutuista, joita juontajat sitovat yhteen. 1970-luvun lopulla makasiinimuotoiseen ohjelmaformaattiin kiinnitettiin keskusteluiltojen perinne, jonka teemat vaihtelivat yhteiskunnallisesti ajankohtaisten aiheiden mukaan. Tällaisten osallistavien keskusteluiltojen pioneerina voidaan pitää vuonna 1972 alkaneet Reino Paasilinnan Kansalaisen tietolaari -ohjelmia. (Hujanen 1993, 8–11, 21.)

Hujanen (1993) totesi Ajankohtaisen kakkosen aihevalintoja oivallisiksi osoituksiksi aktiivisesta osallistumisesta yhteiskunnalliseen legitimointiin. Ajankohtainen kakkonen ei Hujanen

mukaan vain raportoinut suoraviivaisesti yhteiskuntamme asioita, vaan ohjelma toimi ”muutosjournalismina”, jonka tavoite oli suomalaisen yhteiskunnan modernisoiminen. Poliittisesti tämä muutostavoite voitiin tulkita sitoutumisena hyvinvointiyhteiskunnan projektiin. (Hujanen 1993, 73.)

Ensimmäinen Ajankohtaisen kakkosen teemailta oli helmikuussa 1989 esitetty Asuntoilta, kerrotaan A2-ilta -ohjelman Facebook-sivuilla. Aluksi näitä teemailtoja esitettiin vain muutaman kerran vuodessa, mutta viime vuosina tällaisia A2 ilta -ohjelmia on lähetetty vaihdellen kuukaudesta neljän kuukauden välein. Ajankohtainen kakkonen pitkänä toimitettuna ja editoituna makasiiniohjelmana puolestaan päätettiin lopettaa joulukuussa 2015. Sen tilalle tarjotaan entistä enemmän A2 ilta -brändin mukaista ohjelmaa, jonka toivotaan houkuttelevan yleisöä etenkin sosiaalisessa mediassa ja verkossa, kirjoittaa Helsingin Sanomien toimittaja Jussi Lehmusvesi. (Lehmusvesi 2015.) Hujanen (1993) onkin todennut, että televisio-ohjelmista on tullut yhä enenemissä määrin myytäviä tuotteita, jotka kilpailevat mahdollisimman suuresta näkyvyydestä. Tämän vuoksi kaupalliset uutiskriteerit vaikuttavat yhä enenevässä määrin Yleisradion televisio-ohjelmien aihevalintoihin. Ajankohtainen kakkonen edusti perinteistä vakavaa journalismia. Kuitenkin tiedon välittäminen alkoi tapahtua Hujanen mukaan enenevässä määrin elämyksellisyyteen ja välittömään kokemuksellisuuteen, sensaatioihin ja poliittiseen populismiin vedoten. (Hujanen 1993, 57.) Kenties Ajankohtainen kakkonen ei kyennyt enää sellaisenaan vastaamaan tämän päivän journalistiikan haasteeseen.

A2 ilta -ohjelmien aiheet ovat viime vuosien aikana vaihdelleet Koulukiusaamis-illoista Susi-iltoihin ja Maahanmuuttaja-illoista Talousiltoihin. Keskusteluiltojen erilaiset teemat ovat koonneet yhteen kriittisen yleisön, joka osallistuu tahoillaan eri tavoin yhteiseen keskusteluun. Ylen toimittaja Emilia Kemppi (2013) esimerkiksi kirjoittaa, että lokakuussa 2010 lähetetty A2 Homo-ilta -ohjelma aiheutti kirkosta eroamisaa, kun noin 20 000 ihmistä erosi evankelis-luterilaisesta ja ortodoksisesta kirkosta. Syynä tähän eroaaltoon pidettiin ohjelmaan osallistuneen panelistin, Kristillisdemokraattien puheenjohtaja Päivi Räsäsen, esiintymistä. (Kemppi 2013.) Ohjelman Vanhemmuus-illasta oli siis odotettavissa tämän kontekstin kautta, että ohjelma keräsi keskustelijoiksi myös aktiivisia ja kriittisiä puheenvuoroja, minkä vuoksi keskustelu tarjosi tutkijalle myös erinomaisen aineiston.

Tutkimusaineistoni koostuu 1.12.2015 lähetetystä A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelmasta sekä ohjelman yhteyteen lähetetyistä Twitter-viesteistä. A2-teemailta-ohjelma esittelee Ylen nettisivuilla itsensä ”Suomen suurimmaksi keskusteluohjelmaksi, joka käsittelee vaihtuvilla teemoilla tunteiden ja tiedon kuohunnassa yhteiskuntamme ajankohtaisia asioita” (Yle Areena 2016). A2 ilta -

paneelikeskusteluihin osallistuu Ylen kutsumia vieraita¹ erilaisilta tahoilta. Hujasen (1993) mukaan Ajankohtainen kakkonen muodostaa vierailijoiden kautta julkisen foorumin, jossa keskustellaan yleisistä ja yhteisistä aiheista. Tämä mahdollistuu ohjelmaan osallistuneiden tavallisten ihmisten avulla, jotka edustavat niin kutsutta kansan ääntä. (1993, 107.) Vanhemmuus-iltaa esiteltiin ja markkinoitiin kysymyksellä: Onko vanhemmuus hukassa? (Yle Areena 2016). Ohjelman yhteyteen oli myös järjestetty Periscopen avulla tapahtuvat ”A2-etkot”, jotka olivat live-tilassa tapahtuvia lyhyitä videoita siitä, mitä tapahtui ennen Vanhemmuus-illan lähetyksen alkua. Sekä Twitterin että Facebookin kautta saattoi myös katsella aiheeseen virittäviä videoita esimerkiksi siitä, miten viisi tunnettua suomalaista kertovat riittävästä vanhemmuudesta. Yle pyrki varmasti tällä tavoin osallistamaan katsojia sosiaalisen median välityksellä.

Itse Vanhemmuus-ilta jakaantui iltauutisten vuoksi kahteen eri keskustelukokonaisuuteen. Ensimmäisen osan keskusteluaiheina nousivat esiin vanhempien väsymys, vanhempien kokemus syyllisyydestä, vapaa kasvatusta ja vanhempien itsekuri pelaamisessa ja kännykän käytössä. Toinen osa ohjelmaa alkoi kysymyksellä, millaisen läsnä olevan vanhemman tulisi olla. Tästä keskustelu palasi kännykkäkeskusteluun. Lisäksi aiheina olivat isien paikka vanhemmuudessa, perheen ajankäyttö ja lapsiperheköyhyys. Ohjelma päättyi hyvän vanhemmuuden pohdintaan.

Selvitin Yleisradion ohjelmatutkija Juha Haaramolta sähköpostitse 10.11.2016 A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojien profiileja. Haaramo vastasi TV-mittaritutkimus Finnpanel Oy ja Yle Julkaisut lähteiden kautta, että kyseisen ohjelman keskikatsojamäärä oli 282 000 henkilöä. Tutkimustulosten mukaan katsojista 38 % oli miehiä ja 62 % naisia. Ikäjakauma kertoo puolestaan, että liki puolet katsojista oli 60-vuotiaita tai vanhempia. Puolestaan 30–59-vuotiaita katsojia oli yhteensä 40 %. (taulukko 1.).

¹ Ohjelmaa juonsivat *Hanna Hantula* ja *Sean Ricks*. Panelisteina olivat kirjailija *Rosa Meriläinen*, sateenkaariperheenäiti *Iina Grym*, bloggaaja ja yrittäjä *Sari Helin*, suurperheenäiti *Habiba Ali*, varhaiskasvatuksen professori *Marja-Leena Laakso*, MLL:n Auttavien puhelinten ja nettipalveluiden päällikkö *Tatjana Pajamäki*, toimittaja *Anna Perho*, opettaja ja bloggaaja *Vesa Linja-aho*, OAJ:n puheenjohtaja *Olli Lukkainen*, kokki ja ukki *Sami Garam*, lastenpsykiatri *Hanna Manninen*, malli- ja ohjelmatoimiston vetäjä *Marjo Niittyviita*, päiväkodin johtaja *Sari Louhio-Järvinen* sekä MLL:n johtava asiantuntija *Esa Iivonen*.

TAULUKKO 1. Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojaprofiili

Profiili	
4–14-v.	1 %
15–29-v.	11 %
30–44-v.	19 %
45–59-v.	21 %
60-v. +	47 %
miehet	38 %
naiset	62 %
Keskikatsojamäärä	282 000

Twitter on monipuolinen viestintäkanava, joka mahdollistaa twiittaamisen, eli viestien lähettämisen niin älypuhelimella, tabletilla kuin tietokoneellakin. Yhden twiitin maksimipituus on 140 merkkiä, mikä luo omat rajoituksensa käyttäjille. Tällä viestin pituudella on haluttu luoda yhteensopivuuden tunnetta tekstiviestien ja SMS-tekniikan kanssa. (Van Dijck 2013, 70.) Viestin sisältöä voi kuitenkin hieman jatkaa, jos lisää loppuun puheenaiheen määrittelevän #-merkin (Kortesuo 2014, 73), joita voi olla viestin perässä useita. Kaikesta huolimatta twiitti tulee kuitenkin saada hyvin tiiviiseen muotoon. Liitteestä 2(2) löytyy selvitys siitä, kuinka lisäsin twiitit Excel-taulukkoon.

Stephen R. Barnard (2016) jakaa kahdeksan erilaista Twitterin käyttötapaa: informaation kerääminen, uutisten levittäminen, lähteiden etsiminen, julkiset muistiinpanot, yleisöjen sitouttaminen, journalistinen metadiskurssi, muu ammatillinen vuorovaikutus sekä henkilökohtainen vuorovaikutus. (Barnard 2016.) Tutkimusaineistoni twiitit voivat olla tarkoitettu näin ollen moneen tarkoitukseen ja asiayhteyteen. Tässä tutkimuksessa tarkastelen twiittejä erityisesti kannanottoina, jotka liittyvät keskusteluun suomalaisesta vanhemmuudesta.

Yleisradion Uutisten toimittaja Ville Mättö (2015) kirjoittaa Ylen Taloustutkimuksella teettämän reilun tuhannen vastaajan tutkimuksen tuottaneen tuloksen, jonka mukaan tammikuun 2015 alussa suomalaisesta 10 % kertoi käyttävänsä Twitteriä. Miesten keskuudessa 11 % käytti Twitteriä, kun puolestaan naisista määrä on 9 %. Tutkimukseen vastanneista Twitterin käyttäjistä suurin osa (22 %) oli alle 25-vuotiaita. Seuraavaksi suurin käyttäjäryhmä oli 25–34-vuotiaita (16 %). Puolestaan 35–49-vuotiaista 9 % ja 50–64-vuotiaista 8 % kertoi käyttävänsä Twitteriä ja 65-vuotiaista tai vanhemmista käyttäjiä oli prosentti. (Mättö 2015.)

Vanhemmuus-illan keskusteluihin liittyviä twiittejä tuli aikaväliltä 30.11. – 1.12.2015 yhteensä 1 195 kappaletta, joita oli lähettänyt 490 eri henkilöä. Twiiteistä näkee lähettäjän kuvan, nimen (jonka lähettävä on nimekseen asettanut) sekä käyttäjätunnuksen. Lisäksi twiittaaja on voinut kertoa jotain tietoja itsestään ja paikkakunnan jossa asuu. Twiittaajana voi olla myös jokin järjestö,

kuten esimerkiksi Ensi ja turvakodit. Tekstiviestejä, jotka näkyivät Vanhemmuus-ilta -ohjelman ruudussa, on puolestaan 61 kappaletta. Olen kerännyt viestit ohjelman aikana ylös, joten viestien lähettäjästä minulla ei ole muuta tietoa.

Tutkimusaineistosta voidaan yhteenvetona todeta, että TV-mittaritutkimuksen mukaan Vanhemmuus-illan katsojista suurin osa oli naisia. Miesten osuus on kuitenkin yli kolmannes, joten miehetkin ovat seuranneet varsin aktiivisesti ohjelmaa. Ikäjakautumallaan lähes puolet oli 60-vuotiaita tai vanhempia. Keskenään lähes yhtä suuren katsojaosuuden jakavat puolestaan 30–44-vuotiaat ja 45–59-vuotiaat katsojat. Nuoret ja alle 30-vuotiaat eivät ole seuranneet Vanhemmuus-iltaa kovinkaan aktiivisesti. Nuoret kuitenkin käyttävät Twitteriä huomattavasti enemmän kuin vanhemmat, jonka vuoksi voi olla mahdollista, että aineisto on tavoittanut myös nuorten ja nuorten aikuisten äänen.

4.2.2 MLL:n Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetti -vuosiraportit

MLL:n Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetti on vertaistukeen perustuva vanhemmuuden tuen muoto. Vanhemmat voivat soittaa tai kirjoittaa nimettömästi ja luottamuksellisesti vanhemmuuteen, lapsiperheen arkeen sekä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Puheluihin ja kirjeisiin vastaavat MLL:n kouluttamat vapaaehtoiset päivystäjät, jotka ovat itsekin vanhempia. Palvelu on maksuton ja vanhempainpuhelimeen voi soittaa neljänä päivänä viikossa ja vanhempainnettiin voi kirjoittaa ympäri vuoden ja vuorokauden. Viesteihin vastataan viikon kuluessa. Vanhempainpuhelimien ja Vanhempainnetin tavoitteena on vahvistaa vanhempien jaksamista, löytää selviytymiskeinoja ja edistää tietoisuutta kasvatusasioissa ja siten edistää lasten hyvinvointia. Vanhempainpuhelin on perustettu vuonna 1989 ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vuonna 2000. (MLL 2016.)

MLL julkaisee vuosittain Vanhempainpuhelimien vuosiraportin, joka on netissä luettavissa. Vuosiraporteista löytyvät mm. Vanhempainpuhelimien ja Vanhempainnetin yhteydenotot, yhteydenottajien lasten ikä ja yleisimmät yhteydenottojen aiheet. Nostan tähän esimerkiksi viimeisimmän vuosiraportin vuodelta 2015, jolloin kaikkia yhteydenottoja Vanhempainpuhelimeen oli yhteensä 1065. Yhteydenotoista 770 oli puheluita ja 295 nettikirjeitä. Lisäksi chat-yhteydenottoja, joihin vapaaehtoinen päivystäjä vastaanottaa maanantaisin ja tiistaisin, oli 36. Viime vuonna yhteydenottajista 83 % oli naisia ja 17 % miehiä. (MLL 2016.) On merkille pantavaa, että miesten yhteydenotot ovat lisääntyneet viimeisen parin vuoden sisällä yli kaksinkertaisesti.

Eniten yhteydenottoja viime vuonna otettiin vastaan 7–11-vuotiaiden vanhemmilta, toiseksi eniten leikki-ikäisten vanhemmilta ja kolmanneksi eniten vauva- ja taaperoi-ikäisten vanhemmilta.

Yleisimmät yhteydenottojen aiheet on jaoteltu lasta ja vanhempia koskeviksi aiheiksi. Yleisimmät lasta koskevat aiheet oli vuonna 2015 pikkulapsen kehitysvaiheeseen tai temperamenttiin liittyvät haasteet (10 %), murrosikäisen haasteet (8 %), vanhempien ero (6 %), muut perheen ihmissuhteisiin liittyvät asiat (5 %) sekä pikkulapsen perustoiminnot, esim. syöminen ja nukkuminen (4 %). Yleisimmät aikuista koskevaa aihetta oli puolestaan rajojen asettaminen (13 %), aikuisten väliset ristiriidat (12 %), riittämättömyyden ja syyllisyyden tunteet (9 %), arjessa suoriutuminen (7 %) sekä äitiys ja isyys (6 %). (MLL 2016.)

Vanhempainpuhelimeen soittajat ja Vanhempainnetin kirjepalveluun kirjoittajat ovat kokeneet tärkeäksi kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisen kokemuksen. MLL:n ohjelmajohtaja Marie Rautava kirjoittaa vuoden 2015 vuosiraportissa ”Yksin pärjäämisen eetos elää maassamme vahvana. Avun tarvetta on vaikea tunnustaa edes lähimmille ihmisille.” Lapsiperheiden tukeminen on ensiarvoisen tärkeää niin vanhempien itsensä vuoksi, mutta ennen kaikkea lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi, jatkaa Rautava. Vanhempainpuhelimien vuosiraporteista on vuosittain analysoitu puheluiden kautta nousseita ajankohtaisia aiheita. Nämä aiheet ilmentävät omalta osalta suomalaisen vanhemmuuteen liittyviä aiheita. (MLL 2016.)

Vuosien 2005–2015 esiin nostettuja aiheita ovat:

2015 Isät ottavat yhä useammin yhteyttä

Isät kokevat tuen puutetta vanhemmuudessa, kokevat uupumusta ja ovat huolissaan lapsen ja tämän äidin hyvinvoinnista.

2014 Erotilanteet puhuttavat vanhempia

Aikuisten väliset ristiriidat, ero ja eron seuraukset puhuttavat vanhempia.

2013 Vanhemman uupumus voi syrjäyttää lapsen tarpeet ja tunteet

Vanhemman kuormittuminen ja uupuminen heikentää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta.

2012 Apu ja tuki lähemmäksi vanhempia

Vanhemmilla on korkea kynnys hakea ammattiapua omaa vanhemmuutta koskevaan huoleen.

2011 Kuormittavat erotilanteet

Aikuisten väliset ristiriidat, avioeroaikeet, eron aikaiset tunnelmat ja vaikeudet sekä eron jälkeinen aika puhuttivat vanhempia.

2010 Vanhemmuuden vaietut puolet

Vanhemmuudessa on vieläkin aiheita, joista ei ole helppo puhua. Häpeä ja syyllisyydentunne saattaa estää vanhempia keskustelemasta ja hakemasta tarvittavaa apua.

2009 Vanhemmat jäävät yksin huoliensa kanssa

Erityisesti kouluikäisten vanhempien saattaa olla vaikea löytää sosiaalisia kontakteja. Vanhemmat pitävät onnellisuuskulisseja, mutta kokevat kulissien suojissa yksinäisyyttä ja tuen puutetta.

2008 Murrosikäisen nuoren vanhempi tarvitsee tukea

Murrosikäisten nuorten vanhemmilta puuttuu vertaistuki.

2007 Äidit väsyvät – äitien ja isien tukemisella koko perheen hyvinvointiin

Nuoret äidit väsyvät, tuntevat jäävänsä yksin lastenhoidon ja työelämän ristipaineeseen. Isät puolestaan eivät löydä paikkaansa perheessä.

2006 Huoli perheen ilottomuudesta

Vanhemmat olivat huolissaan omasta jaksamisesta ja henkisestä hyvinvoinnista.

2005 Kiusaaminen

Vanhemmat olivat huolissaan lapsensa kouluelämään liittyvistä asioista. (MLL 2016.)

4.3 Metodiset valinnat

Olen analysoinut sekä MLL:n Lasten ja nuorten puhelin ja netti -vuosiraportteja että Ylen A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelman yhteyteen lähetettyjä twiittejä laadullisen teoriaohjaavan sisältöanalyysin avulla. Systemaattinen sisältöanalyysi sopii Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2009) mukaan hyvin erilaisten dokumenttien analysointiin. Dokumentti voi olla melkein mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali, esimerkiksi raportti. Koska sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty ja yleinen kuvaus, sopii menetelmä hyvin myös täysin strukturoimattomankin aineiston analysointiin. Näin ollen sisällön analyysi sopii hyvin myös Twitter-aineiston analysointiin. Sisällönanalyysia voidaan toteuttaa kolmella eri tavalla: aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Koska analysointitapani on teoriaohjaava, on siinä teoreettisia kytkentöjä, jotka toimivat analyysini etenemisen apuna. Analyysiyksikköni ovat löytyneet aineistosta abduktiivisen päättelytyön perusteella, jossa olen vuorotellut sekä aineistoa että teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–124.)

Koska tutkimukseni Vanhemmuus-ilta -ohjelman aineisto on hyvin moniääninen ja rakentuu useiden toimijoiden erilaisista asemista käsin, tarvitsin analyysiin sellaisen lähestymistavan, joka kykenee käsittelemään tällaista empiiristä aineistoa mahdollisimman monipuolisesti. Positioidinnin teoria (*positioning theory*) on Bronwyn Davies'n (1999), Rom Harrén (1999) ja Luk van Langenhoven (1999) mukaan teoreettismetodologinen lähestymistapa, jossa ihminen ymmärretään

toimijaksi. Tämän lähestymistavan mukaan ihminen toimijana määrittelee erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa muita toimijoita sekä myös itseään. Tästä seuraa, että hän tulee myös itse määritellyksi muiden toimijoiden toimesta. Positiointi on toisin sanoen vastavuoroinen prosessi ja ilmenee väistämättä sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Tulemme jokainen asemoituneeksi tiettyihin positioihin joksikin ja jonkinlaisiksi sosiaalisen toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Toimijuutemme toteutuu tästä tietystä asemasta käsin ja samalla ymmärrämme maailmaa tämän valitun näkökulman mukaisesti. Näin ollen esimerkiksi puheemme ja puhetaipamme, eli käyttämämme diskurssit, voidaan tulkita tämän kyseisen position edustajan puheeksi. (Davies & Harré 1999; Harré & van Langenhove 1999; van Langenhove & Harré 1999.)

Tutkimukseni Vanhemmuus-ilta -aineiston tarkemmaksi teoreettismetodologiseksi lähestymistavaksi valikoitui näin ollen kevyellä otteella sovellettu positioinnin teoria. Pysin tämän teorian kautta selventämään Vanhemmuus-ilta -ohjelman kautta rakentunutta puhetta vanhemmuudesta. En kuitenkaan uppoudu aineiston kanssa sen syvemmälle esimerkiksi diskurssianalyysiin, joka olisi mielestäni positioinnin teorialle hyvin luontaista. Käsitän tämän teorian tässä tutkimuksessa niin, että sen avulla voin tarkastella aineistoa tavalla, joka ottaa huomioon eri näkökulmista tulevat mielipiteet ja kommentit sekä näiden kautta rakentuneen vanhemmuuspuheen. Tutkimani ilmiö, suomalaisten puhe vanhemmuudesta, syntyy monen tahon rakentamana ja monesta eri näkökulmasta käsin. Jo Vanhemmuus-ilta -ohjelmaan osallistuneet panelistivieraat edustivat jokainen omaa näkökulmaansa, joka on ohjelman seuraajille selvillä joko panelistin ammatin tai julkisuuskuvan perusteella. Vieraat olivat jo ennen ohjelman alkua asemoitu johonkin tiettyyn näkökulmaan, josta käsin heidän puheenvuorojaan tulkittiin. Panelistivieraiden erilaiset näkökulmat ja positiot suhteessa vanhemmuuteen ovat olleet syynä siihen, miksi heidät on kutsuttu A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelmaan.

Taisto Hujasen (1993, 64–65) mukaan Ajankohtaisen kakkosen ulkopuoliset esiintyjät, jotka olivat muun muassa keskustelijoita tai lausunnonantajia, valikoitiin ohjelmaan sillä perusteella, että kunkin henkilön oletettiin edustavan tietyn tyylistä ilmiötä, toimintaa tai ryhmää. Esimerkiksi OAJ:n puheenjohtaja Olli Lukkainen edusti Opetusalan Ammattijärjestöä, jolloin hänen näkemyksensä ja kommenttinsa tulevat OAJ:n puolelta. Näin ollen Luukkaisen näkemykset ja kommentit edustavat tavallaan kontekstia, jota vasten hänen puheenvuorojaan tulkitaan. Panelistit ovat merkittävässä roolissa yhteisen puheen synnyttäjinä, sillä ohjelman katsojat kommentoivat Twitter-viesteillään pääosin heidän rakentamaansa vanhemmuuskeskustelua. Tämän vuoksi itse ohjelman konteksti on tärkeä tuntee, jotta ymmärtää millaiseen keskusteluun katsojien viestit osallistuvat ja millaisesta vanhemmuuskeskustelusta käsin viestittelyn keskustelukommentit ja puhe vanhemmuudesta ovat rakentuneet.

Positioinnin teorian mukaan diskurssit jakavat elämäämme erilaisiin episodeihin. Näillä episodeilla tarkoitetaan tapahtumaa tai toimintaa, johon ihmiset osallistuvat ja jotka ovat järjestäytyneet joidenkin yhteisten periaatteiden mukaan mielekkääksi ja merkitykselliseksi aktioksi. Tähän tapahtumaan tai toimintaan osallistuvat ohjaavat ajatuksillaan, tunteillaan, aikomuksillaan ja suunnitelmillaan episodeja. (Harré & van Langenhove 1999, 4–5.) Samalla kuitenkin episodit ohjaavat osallistujien tekemisiä ja sanomisia, koska osallistujien toimintaa ja mahdollisuuksia ohjaavat episodien myötä erilaiset oikeudet, velvollisuudet ja tehtävät (van Landenhove & Harré 1999, 23). Vanhemmuus-ilta -aineisto perustuu toisiinsa vaikuttavasta kokonaisuudesta, jossa yhdistyy ohjelmassa käydyt keskustelut, johon katsojat kommentoivat ja osallistuvat sosiaalisen median kautta (episodi). Keskustelun aikana vanhemmuudesta tuotetaan erilaisia puhetapoja (diskurssit) ja vanhemmuuspuheeseen osallistujat tuottavat myös toimijoina omat näkökulmansa käsiteltävään aiheeseen (positiot). En kuitenkaan tartu tässä tutkimuksessa aineistoon diskurssianalyysi mielessä, vaan tarkastelen aineistoa sisällöllisesti teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta. Positioinnin teorian merkitys tutkimuksessa on auttaa ymmärtämään, että yhteinen puhe vanhemmuudesta rakentuu useista eri näkökulmista käsin. Tällöin puheeseen vaikuttavat monet eri motiivit, joiden vuoksi puhe voi ohjautua tietyn suuntaiseksi.

Positiointi on vastavuoroinen prosessi, jossa sekä me itse asemoimme itseämme että tulemme toisten tahoilta asemoituneiksi. Näin ollen positiointi ei ole meistä itsestämme kiinni, vaan voi toteutua myös tavalla, joka ei ole omien tavoitteidemme mukaista. (Davies & Harré 1999, 37.) Positiointi ilmenee aina väistämättä sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Samalla kun episodiin osallistunut positioituu jonkinlaiseksi (esimerkiksi vahvaksi), tulevat toiset osallistujat positioituneeksi tahoillaan toisenlaiseksi (heikoiksi) suhteessa osallistujaan. (Harré & van Langenhove 1999, 2.) Kun ihminen asemoituu johonkin kategoriaan, tuottaa tämä kategoria hänelle identiteettejä. Itse positiot ovat kuitenkin muuttuvia, tilannesidonnaisia ja epävarmoja, sillä ne voidaan aina kiistää ja haastaa. Sen vuoksi positioinnin kautta luodut identiteetit tulee ymmärtää sellaisina, että ne ovat julkisen ja aktiivisen minuuden tietynlaisia sosiaalisesti jaettuja rooleja. (van Landenhove & Harré 1999, 29.)

Vanhemmuus-ilta -ohjelmasta kävi ilmi selvästi, että ohjelmaan osallistuneet panelistivieraat oli jo ennalta asemoitu tietynlaiseen asemaan. Tähän ennalta positioituun asemaan vaikuttavat vieraan julkisuuskuva, joka saattoi olla rakentunut toisenlaiseksi kuin mitä panelisti itse haluaisi sen olevan. Esimerkiksi panelisti Marjo Niittyviita ei halunnut, että häntä kutsutaan ohjelmassa Super Marjoksi, jolla viitataan televisiossa aiemmin esitettyyn Super Marjo -ohjelmaan. Niittyviita halusi osallistua keskusteluun ilman Super Marjo -ohjelman tuomaa kuvaa, joka ei hänen mielestään vastannut sitä käsitystä tai mielikuvaa, jonka hän halusi itsestään tuoda esille. Toinen panelisti Rosa

Meriläinen puolestaan oli kutsuttu poikansa kanssa ohjelmaan vieraaksi sen vuoksi, että heidän katsottiin edustavan niin kutsuttua vapaata kasvatusta. Meriläinen kuitenkin kertoi ohjelmassa, että hän ei ole milloinkaan väittänyt olevansa vapaan kasvatuksen edustaja. Niittyviita ja Meriläinen asemoitiin ikään kuin toistensa vastinpareiksi: Niittyviita edustaa tiukasti rajaavaa kasvatusta ja Meriläinen puolestaan vapaata kasvatusta. Yhdessä he myös toimivat tässä ohjelma-episodissa toisiaan haastaen. Kumpikaan heistä ei kuitenkaan tuntunut olevan täysin tyytyväinen asemaansa, vaan molemmat pyrkivät aktiivisesti vaikuttamaan omiin asemiinsa, jotka muokkaantuivat ohjelman aikana. A2 ilta-ohjelmaa onkin ajoittain kritisoitu liiallisesta vastakkainasettelusta juuri panelistien valinnassa, niin kuin Jussi Lehmusvesi (2015) artikkelissaan toteaa (Lehmusvesi 2015).

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Lähden MLL:n aineistojeni avulla tutkimaan, millaisia huolia ja ongelmia kouluikäiset lapset ja nuoret kokevat varhaista itsenäisyyttä vaativassa arjessaan. Haluan myös selvittää, miten vanhemmuudesta puhutaan ja millaisia murheita, huolia ja ärsytyksen aiheita nostetaan esiin Ajankohtaisen kakkosen A2 Vanhemmuus-illan keskusteluihin liittyvissä Twitter-kannanotoissa. Tämän lisäksi selvittelen, miten kommentit vanhemmuudesta eroavat naisilla ja miehillä sekä järjestöjen edustajilla. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on tarkastella toisiaan vasten sekä MLL:n että Vanhemmuus-ilta aineistoja. Tavoitteena on selvittää millä tavoin tutkimuskysymysten avulla esiin tulevat koululaisten kokemukset ilmenevät suomalaisten vanhemmuuspuheessa ja samalla tukevat tai horjuttavat teorialähtöistä oletustani välttelevien ja viileiden kiintymyssuhteiden kulttuurista ja suomalaisten koululaisten varhaisesta itsenäistymisen vaateista.

6 VANHEMMUUS-ILTA

KEHYKSENÄ

ANALYYSIN

6.1 Näkökulmia suomalaiseen vanhemmuuteen

Tutkimukseni Vanhemmuus-ilta-aineisto on moniääninen viestivyyhti, jossa useat eri ihmiset erilaisista konteksteista käsin osallistuvat ohjelman yhteiseen keskusteluun. Lisäksi aineistoon kuuluu kiinteästi myös itse ohjelmassa käyty keskustelu, johon osallistui ohjelmaan kutsutut panelistit ja yleisö sekä ohjelmaa vetävät juontajat. Näin ollen voidaan ajatella, että ohjelman aikana etenevä paneelikeskustelu sekä Twitterissä tapahtuva viestikeskustelu muodostavat omat episodinsa, jotka ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään. Tämän aineiston avulla pyrin löytämään vastausta siihen, miten suomalaisesta vanhemmuudesta puhutaan. Millaisia ärsytyksen aiheita, huolia ja murheita Vanhemmuus-illan yhteydessä käyty keskustelu tuo esille?

On huomattava, että ohjelmassa esiintyvät panelistit, yleisö sekä juontajat ovat julkisuuden henkilöitä, jolloin heidän asemansa on määritelty ennalta tietynlaiseksi, niin kuin olen aiemmin luvussa 4.3. maininnut. Panelistivieraat edustavat erilaisten taustojensa ansiosta erilaisia kategorioita kuten erilaisten ryhmien ja järjestöjen edustajia tai ajankohtaisten ilmiöiden edustajia. Myös paneelin TV-tilassa sijaitseva yleisö on asemoitunut ja asetettu kontekstissa nuorten ääneksi. Juontajien asema puolestaan oli johtaa ja ohjata keskustelua alustavan käsikirjoituksen mukaisesti ja tarjota vieraille puheenvuoroja. Juontajat edustavat tällä tavoin ammattinsa puolesta Yleisradiota. Ohjelmassa esiintyneet positiot ovat kuitenkin muuttuvia, tilannesidonnaisia ja epävarmoja, jonka vuoksi ne tulee ymmärtää kyseisen henkilön tietynlaiseksi rooliksi. (van Landenhove & Harré 1999, 29.) Ohjelmaan osallistuneet luovat ja rakentavat omista näkökulmista ja niihin liittyvistä rooleista käsin yhdessä suomalaista vanhemmuuskuvaa. Tämä kuva rakentuu näin ollen osaltaan jo etukäteen kirjoitetusta A2-iltaohjelman käsikirjoituksesta, johon panelistivieraat, juontajat ja yleisövieraat tuovat omia mielipiteitään ja kokemuksiaan. Tämän vuoksi itse ohjelma ja siihen osallistuneet vieraat ovat tärkeä osa tutkimusaineistoa.

Sen sijaan twiittaajat, eli Twitter-viestejä ohjelmaan lähettäneet, ovat panelisteihin nähden tuntemattomissa asemissa. Aineisto kertoo twiittaajista ainoastaan heidän viestinsä asiasisällön sekä

Twitter-tilien tiedot (käyttäjänimi ja profiilikuva, joiden pohjalta olen päättellyt twiittaajan sukupuolen), joiden kautta voidaan tulkita heidän asemoitumistaan keskusteluun. Voidaan olettaa, että Twitter-tilin suojista on ollut suhteellisen turvallista osallistua keskusteluun, jonka vuoksi viestejä voidaan pitää todellisina ja aitoina ja joita ei häiritse julkisuuden tuoma painolasti. Twiittaajat kommentoivatkin pääasiassa ohjelman aihetta, ohjelmassa rakentunutta vanhemmuuspuhetta, ohjelmaformaattia sekä ohjelmaan osallistuvia panelisteja, yleisöä ja juontajia. Samalla twiittajat tulevat itse positioituneeksi suureksi ohjelman katsojien tai kansalaisten ryhmäksi, jotka kuitenkin pystyivät rajoitetusti osallistumaan interaktiiviseen keskusteluun.

Vanhemmuutta koskeva tutkimusaineistoni rakentuu 1. joulukuuta 2015 esitetyn Yleisradion Ajankohtaisen kakkosen Vanhemmuus-ilta -paneelikeskustelun ympärille. Aineistoni koostuu ohjelmaan lähetetyistä 1 195 Twitter-viestisteistä eli twiiteistä. Itse ohjelma juontajineen, panelisteineen ja yleisöineen rakentavat twiittajien kommentoinnin kontekstin. Haastattelutilaisuudessa, jollaisena tätä paneelikeskusteluakin voidaan osaltaan pitää, ihmiset yleensä haluavat antaa itsestään myönteisen, mutta samalla uskottavan kuvan. Eeva Jokinen (2005) puhuu kelpoisuuden käsitteestä, joka soveltuu hyvin tällaisiin tilanteisiin. Kun ihminen haluaa olla kelpoinen ja ilmaista ajatuksiaan ja asenteitaan täsmällisesti, muodostuu tilanne, joka kertoo paljon paitsi ihmisestä itsestään, myös tämän ihmisen ympärillä olevasta yhteiskunnasta arvoineen ja asenteineen. Haastattelutilanteessa ihminen paljastaa omien kokemusten, tekojen, toimintojen ja selviytymisen lisäksi ympäröivän kulttuurin sosiaaliset normit ja poliittiset ehdot. (Jokinen 2005, 39–43.)

Vanhemmuus-illan aikana turvaudutaan moniin erilaisiin puhetapoihin, joita eri episodeihin osallistuneet toimijat tuottavat omista näkökulmistaan. Vanhemmuus-ilta tarjoaa näin ollen haastattelevien juontajien, panelistien, paikalla olleen yleisön ja ohjelman katsojien kelpoisuuden kautta kurkistuspaikan suomalaiseen vanhemmuuteen. Tarkoitukseni on selvittää millaisen kuvan nämä ohjelmaan osallistuvat toimijat suomalaisesta vanhemmuudesta luovat. Haluan selvittää, millaiset aiheet vanhemmuudesta erityisesti keskusteluttavat ja miten näihin keskusteluihin osallistuvat miehet ja naiset sekä järjestöt.

Aineistona yli tuhat viestiä sisältävä twiitti-ryhmä tuntui aluksi vaikealta hallita. Huomasin jo alussa, että viestit keskustelevat toistensa kanssa, mutta viestien ryhmittely, jakaminen erilaisiin aiheisiin ja ylipäättään sisällön hahmottaminen vei enemmän aikaa kuin olin etukäteen suunnitellut. Tämän vuoksi aineiston analysointi on jakaantunut neljään vaiheeseen. Jokaisen analyysikierroksen kautta aineisto tuli hiukan tutummaksi ja jokainen vaihe tarjosi tutkimukselle tärkeitä huomioita ja esiin nostoja. Vaiheet muodostavat toisiaan seuraavan jatkumon, jossa edellisen vaiheen tuomat huomiot ovat aikaansaaneet seuraavan vaiheen. Jokaisen vaiheen avulla olen myös oivaltanut jotain

lisää itse analysoinnista, jonka vuoksi koen itse tutkijana vaiheet hyvin tärkeiksi. Pysin tällä tavoin saamaan twiitti-aineistoni sisällönanalyysillä sellaiseen otteeseen ja järjestykseen, että voin tehdä sen kautta tutkittavasta ilmiöstä luotettavia johtopäätöksiä. Pysin välttämään sisällönanalyysia käyttävälle tutkijalle tyypillisen virheen, jossa aineisto on tutkittu hyvinkin tarkkaan, mutta tutkimuksen kannalta olennaisia johtopäätöksiä ei kyetä tekemään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103).

Ensimmäisen analyysivaiheen muodostaa aineistoon tutustuminen. Tarkoitukseni oli päästä aineistoon sisälle ja ymmärtää jonkinlainen kokonaisuus siitä, mistä nämä hyvin erilaiset viestit kertovat. Tässä vaiheessa aineisto jakaantui jopa 48 erilaiseen teemaan. Aineisto oli minulle vielä tässä vaiheessa melko vieras, jonka vuoksi viestit eivät olleet ehkä löytäneet vielä paikkaansa oikean aiheen viitekehykseen. Toisessa vaiheessa tarkastelin aineistoa hiukan enemmän määrällisin menetelmin, sillä tässä vaiheessa ryhmittelin viestit sukupuolen mukaan miesten ja naisten keskusteluihin. Sukupuolijaon kautta pyrin saamaan vastausta kolmanteen tutkimuskysymykseen siitä, miten vanhemmuus-ilta -ohjelmaan lähetetyt viestit eroavat miesten, naisten ja järjestöjen edustajien kesken. Kolmannessa vaiheessa vertasin viestejä Vanhemmuus-ilta -ohjelmaan, jonka vaikutuksesta aineisto selkeytyi ja jakaantui kahdeksaan ohjelmassa esiintyneeseen keskusteluun. Neljännessä vaiheessa aineisto muotoutui vielä tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen, aineiston ja tutkimuskysymysten yhteisvaikutuksesta viiteen suureen aihealueeseen.

6.1.1 Neljäkymmentäkahdeksan teemaa

Luin kaikki 1 195 twiittausta ja teemoittelin ne Excelissä alustavasti aineiston tarjoamiin teemoihin. Pysin tällä tavoin saamaan laajasta aineistosta paremman otteen. Teemoittelu pyrkiikin aineiston pilkkomiseen ja ryhmittelyyn erilaisten aiheiden perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tarkoitukseni oli pitäytyä vain noin kymmenessä teemassa, mutta teemoja kertyi lopulta neljäkymmentäkahdeksan. Teemoittelin twiittejä niin, että samaan twiittiin saattoi tulla useampi teema. Jokainen twiitti sai kuitenkin vähintään yhden, mutta enimmillään neljä teemaa.

Koska twiittejä oli niin paljon, jakautui lukeminen useammalle kerralle. Tämä oli teemoittelujen kannalta epäsuotuisa tilanne, koska uusia teemoja syntyi lukemisen aikana. Tästä seurasi, että kaikki teemat eivät ehkä sisältäneet kaikkia niitä twiittejä, jotka olisivat sopineet tähän kyseiseen teemaan. Lisäksi kaikki teemat eivät välttämättä olleet tutkimukselleni relevantteja. Minulla oli kuitenkin muodostunut kymmenen pääteemaa, jotka olivat mukana alusta alkaen. Nämä pääteemat olivat ajankäyttö, läsnäolo, syyllisyys, köyhyys, panelistit, rajoilla kasvatus, vapaa kasvatus, turhana pidetyt ja pois jäävät. Huomasin, että aineisto tulisi vielä lukea uudelleen ajatuksella ja tarkemmat teemat mielessä pitäen. Excelin avulla pystyin tarkastelemaan twiittejä

teemoittain, joka helpotti aineiston käsittelyä ja lukemista. Toisella lukemiskerralla aineisto kykenisi kenties tarjoamaan paremman ja selkeämmän kurkistusikkunan esimerkiksi siihen, millaiseksi suomalainen vanhemmuus mielletään ja millaiseksi suomalainen vanhemmuus halutaan normittaa. Tämä seuraavaksi esittelemäni teemoittelu oli siis vasta alustava ja suuntaa antava.

Twiiittien läpikäynnin jälkeen luin tekstiviestit samalla tavalla läpi teemoitellen ne twiitteistä syntyneisiin teemoihin. Tekstiviestit olivat kuitenkin laadultaan erilainen aineisto kuin twiitit, sillä keräsin ne ylös ohjelman aikana. Tekstiviestit olivat siis jo suodattuneet tietynlaisiksi TV2:sen toimesta, ennen kuin ne oli esitetty televisiossa. Sen sijaan twiitit ovat olleet esillä Twitter-tilini avulla sellaisenaan kuin ne oli lähetetty. Näistä twiiteistäkin osa (84 twiittiä) esiteltiin ohjelman aikana ruudussa.

TAULUKKO 2. Teemat ja niiden esiintyvyys twiiteissä ja tekstiviesteissä

Teemat ja niiden esiintyvyys (kpl) twiiteissä sekä tekstiviesteissä:	Twiiitit	Txt
1. ajankäyttö (vanhempien)	31	5
2. empatia	1	1
3. ennen (oli paremmin/huonommin)	53	8
4. erityis(lapsi)	3	1
5. ero (vanhempien ero, yh-huoltajuus)	15	4
6. harjoitus (vanhemmuus vaatii/ei vaadi)	7	1
7. harrastus (lasten, vanhempien)	23	2
8. hukassa (vanhemmuus)	8	1
9. ilo (vanhemmuudesta)	20	3
10. investointi (lapsiin sijoittaminen)	6	2
11. isovanhemmat	10	4
12. kannustus	6	1
13. kasvatuskumppanuus (koulu, vanhemmat)	8	1
14. kilpailu (vanhemmuudesta)	29	0
15. kyky (vanhemmuuteen)	12	3
16. kuritus	1	1
17. känny (ruutuaika, digiaika)	55	7
18. köyhyys (lapsiperheessä)	162	2
19. lapset	46	7
20. läsnäolo	74	11
21. mainos (twiitin tarkoitus)	13	0
22. malli (vanhemmuuden malli)	10	2
23. murkku (teini-ikäisiin kohdistuva)	48	4
24. neuvo (hyvään vanhemmuuteen)	70	10
25. normi (millaisena vanhemmuutta pidetään)	16	1
26. oikeudet (äitien, isien, lasten)	41	0

27. panelistit (kommentit panelisteja koskevia)	219	2
28. pari(suhde)	1	1
29. pois (poistettavat twiitit)	89	0
30. positiivisuus	1	0
31. pukeutuminen	17	0
32. rajat (kasvatukseen)	60	6
33. riittävä (vanhemmuus)	28	1
34. sosiaalinen vanhemmuus	2	0
35. sukupolvi	4	1
36. sukupuoli (äitiys, isyys, vanhemmuus, tytöt)	96	7
37. syyllisyys	96	9
38. tabu (aiheet, joista epäillään, ettei puhuta)	23	3
39. toteava (yleinen kommentti)	23	0
40. tuki (vanhemmuudelle)	30	6
41. turha (Vanhemmuus-ilta turha)	114	0
42. tärkeä (Vanhemmuus-ilta tärkeä)	17	0
43. vaikea (kasvatus/vanhemmuus)	7	7
44. vapaa(kasvatus)	71	2
45. väsymys (vanhemmuudessa)	18	2
46. yhteiskunta (politiikka, päätökset)	61	6
47. yksilö	19	2
48. ystävä (vanhempi lapselle)	4	0
Kaikki yhteensä	1 195	61

Tässä vaiheessa twiitit osoittivat, että eniten viestejä oli osunut ohjelman panelistien kommentointiin sekä köyhyys-aiheen ympärillä käytyyn keskusteluun. Tämän ensimmäisen vaiheen aiheet olivat kuitenkin hyvin moninaiset, jonka vuoksi tarvitsin vielä parempaa tutustumista aineistoon. Jo tässä vaiheessa aineistosta ilmeni kuitenkin varsin voimakkaasti itseäni ihmetyttänyt seikka: twiiteissä oli kommentoitu varsin runsaasti ohjelman vieraita. Olin etukäteen ajatellut, että twiitit kohdentuvat suurimmaksi osaksi itse vanhemmuusaiheeseen. Niinpä halusin analyysin toisessa vaiheessa selvittää erityisesti sitä, ketkä twiittejä olivat kirjoittaneet. Tutkimusaineistoni tarjosi tähän mahdollisuuden ryhmitellä twiitit sukupuolen mukaan.

Yksi selitys runsaasta panelisteja koskevasta kommentoinnista voi myös olla se, että A2-iltaa on yleisesti kritisoitu ohjelman vieraiden valinnoista. Teppo Ovaskainen (2016) kirjoittaa Uusi Suomi -uutisessa esimerkiksi, että niin sanottu turvattomuus-ilta herätti maaliskuussa 2016 kovaa kritiikkiä Ylen tekemistä vierasvalinnoista, kun ohjelmaan oli kutsuttu äärioikeistolaiseksi kuvatus Finnish Defence Leaguen puheenjohtaja. Valinnoista kirjoitettiin aktiivisesti muun muassa Twitterissä. (Ovaskainen 2016.)

6.1.2 Sukupuoli

Jatkoin Twitter-aineistoni käsittelyä siten, että ryhmittelin twiitit lähettäjän perusteella neljään joukkoon: **nainen, mies, järjestö** ja ei osaa sanoa eli **eos**. Sukupuolisen jaon tein pääsääntöisesti nimen perusteella. Jos nimi ei selvästi kertonut twiittaajan sukupuolta, kävin katsomassa twiittaajan profiilia. Jos twiittaajasta oli profiilikuva tai hänen kuvissaan oli kuva hänestä itsestään, pystyin tekemään päätelmän hänen sukupuolestaan. Kahden twiittaajan sukupuolen päättelin profiilikuvan mies- tai naishahmosta, joiden ymmärsin selvästi osoittavan joko mieheen tai naiseen. Päättelin, että twiittaja oli halunnut ilmaista profiilikuvallaan olevansa kuvan osoittamaa sukupuolta. Twiittajina toimi myös järjestöjä sekä sellaisia twiittajia, joiden sukupuolesta en voinut tehdä sukupuolista tulkintaa.

Tässä vaiheessa analyysia päätin jättää tekstiviestiaineiston tutkimukseni ulkopuolelle ja keskittyä ainoastaan twiitti-aineistoon. Tämän hetkisen teemoittelun perusteella tekstiviestit näyttivät keskittyvän läsnäoloon, neuvojen antamiseen ja syyllisyys -aiheisiin (taulukko 2.). Tekstiviestit olivat twiittien rinnalla kuitenkin varsin pieni aineisto. Tekstiviestit olisivat kenties silti voineet tuottaa ja rakentaa hiukan toisesta asemasta käsin vanhemmuuspuhetta. Ajattelin nimittäin tekstiviestejä lukiessani, että niitä kirjoittivat kenties vanhemmat ihmiset kuin twiittejä. Lisäksi oletin jo ennakkoon, että twiittajat ovat nuorempia kuin tekstiviestien kirjoittajat. Tekstiviestit olisivat näin ollen rikastuttaneet aineistoa. Tekstiviestien lähettäjistä ei voitu kuitenkaan tehdä sukupuolijakoa, jolloin tekstiviesti-aineistoa ja twiitti-aineistoa ei olisi voitu täysin rinnastaa toisiinsa. Tämän vuoksi tekstiviesti-aineisto olisi täytynyt pitää omana itsenäisenä aineistona. Koska pidin twiitti-aineistoa tutkimukselleni riittävänä, päätin keskittyä vain siihen ja jättää selkeyden vuoksi tekstiviesti-aineisto tutkimusaineistoni ulkopuolelle.

Twiittejä oli yhteensä 1 195 kappaletta ja niiden ryhmittymistä sukupuolen mukaan voi tarkastella taulukosta 3. Voidaan havaita, että suurin twiittaja ryhmä koostuu miehistä. On kuitenkin merkille pantavaa, että naiset ovat olleet lähes yhtä usein twiittajina.

TAULUKKO 3. Twiitti-aineiston sukupuoli

Sukupuoli	Määrä
eos	20
järjestö	76
mies	591
nainen	508
Kaikki yhteensä	1 195

Kaiken kaikkiaan twiittajia on ollut yhteensä 490, minkä voi havaita taulukosta 4. Miehet ovat viestittäneet keskimäärin enemmän kuin naiset. Naiset eivät ole aineistossa kuitenkaan pienenä ryhmänä, vaan lähes yhtä isosti edustettuina kuin miehetkin.

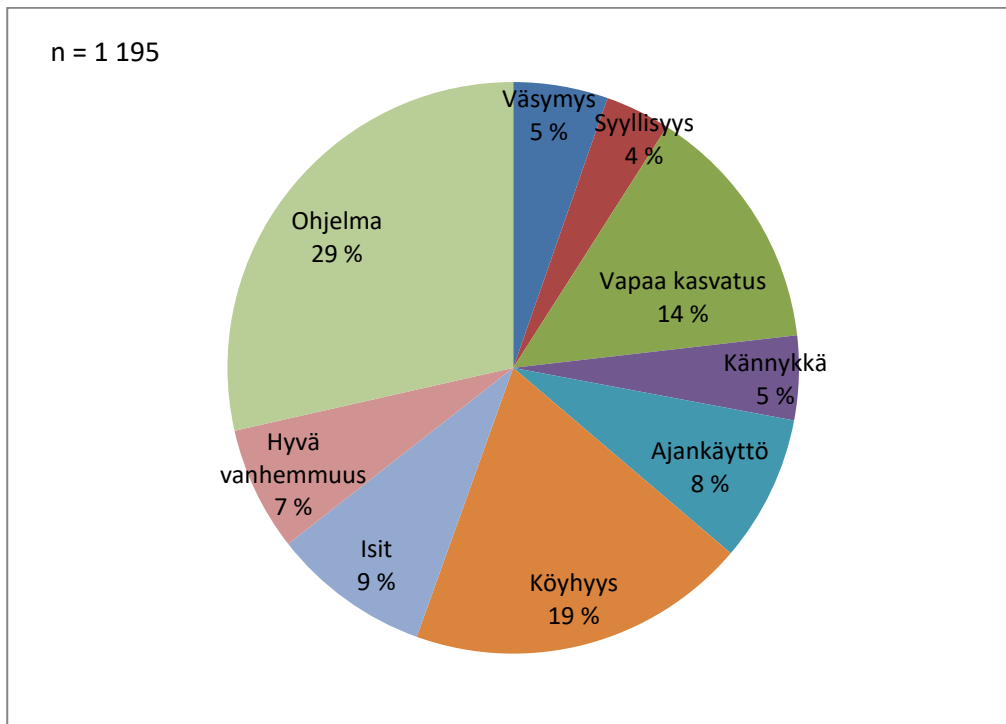
TAULUKKO 4. Erilliset Twitter-tilien sukupuolijako

Erilliset Twitter-tilit sukupuolijaolla	
eos	7
järjestö	24
mies	257
nainen	205
Kaikki yhteensä	490

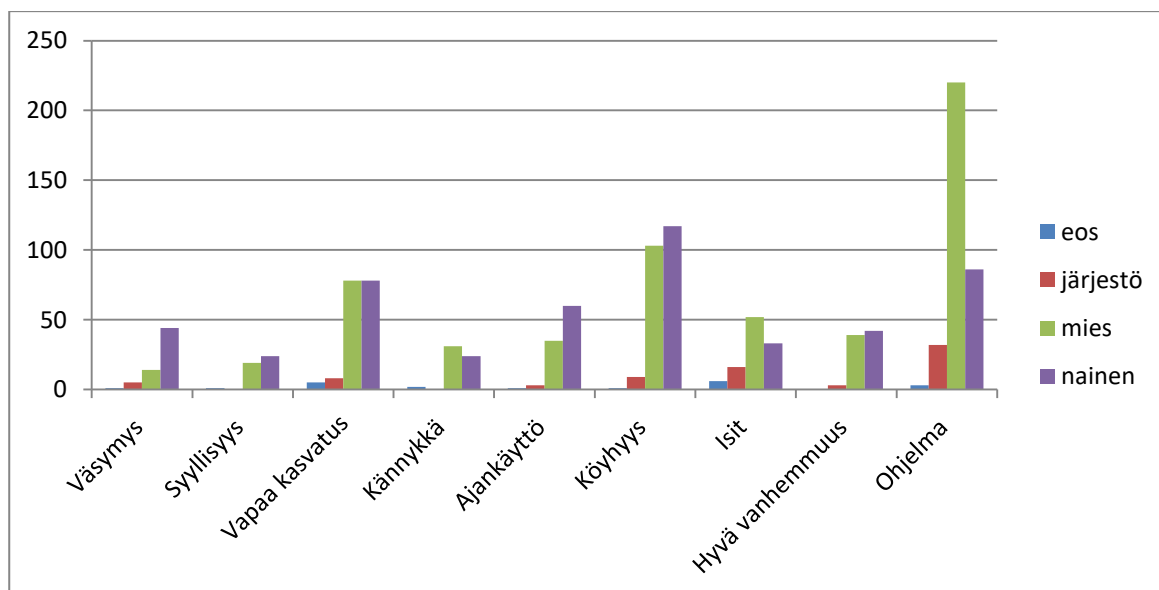
6.1.3 Kahdeksan keskustelua

Twitter-aineisto tuntui tässä vaiheessa valtavalta ja vaikeasti käsiteltävältä viestikasalta. En onnistunut löytämään viestien sisältöjen perusteella sopivia analyysiyksiköitä, joka vuoksi katsoin Vanhemmuus-ilta -ohjelman uudelleen ja toivoin löytäväni jonkinlaista apua ohjelmasta. Tehdessäni ohjelmasta muistiinpanoja, havaitsin ohjelmasta kahdeksan juontajien virittämää keskusteluaihetta. Keskusteluaiheet olivat esiintymisjärjestyksessään: *Väsymys*, *Syylisyys*, *Vapaa kasvatus*, *Kännykkä*, *Isit*, *Ajankäyttö*, *Köyhyys* ja *Hyvä vanhemmuus*. Niinpä päätin luokitella aineiston näiden keskusteluaiheiden perusteella. Luokittelu on yksinkertainen aineiston järjestelymuoto, joka mahdollistaa aineiston kvantitatiivisen tarkastelun (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Aineisto jakaantuikin mielestäni ihan kohtuullisesti keskusteluaiheiden mukaan. Huomasin, että katsojien kommentit reagoivat näihin juontajien virittämiin keskustelun avauksiin eri tavoin ja määrin. Havaitsin myös, että katsojat olivat nostaneet myös keskusteluaiheiden ulkopuolisia aiheita esille. Näin ollen aineisto muodostui yhdeksäksi luokaksi, jotka ovat esillä kuviossa 2. Viestit jakaantuivat luokittelun avulla vielä niin, että keskusteluihin kuuluvia kommentteja oli kaikista

1 195 viesteistä yhteensä 854 kappaletta eli 71 %:a ja muihin aiheisiin kuuluvia yhteensä 341 kappaletta eli 29 %:a. Kuvio 3. puolestaan kertoo keskusteluaiheisiin sekä muihin aiheisiin osallistuneiden ryhmittelyn sukupuolen perusteella.

KUVIO 2. Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojien kannanotot jaettuina ohjelman keskusteluaiheisiin ja keskustelun ulkopuolelle jääviin ohjelmaa koskeviin aiheisiin.

KUVIO 3. Vanhemmuus-ilta -ohjelman keskusteluaiheisiin osallistuneiden ryhmittely sukupuolen mukaan.

Keskusteluaiheiden sukupuolijakauma kuviossa 3. osoittaa, että naiset ovat osallistuneet tekemäni luokituksen mukaan eniten väsymys, syyllisyys, ajankäyttö, köyhyys ja hyvä vanhemmuus - keskusteluaiheisiin. Miehet sen sijaan osallistuivat selvästi eniten ohjelmaa koskeviin keskusteluihin, jotka eivät sisälly ohjelmasta virinneisiin keskusteluaiheisiin. Miehet osallistuivat myös naisia aktiivisemmin isit-keskusteluun. Myös järjestöt osallistuivat isit-keskusteluun kaikista keskusteluista eniten. Vapaa kasvatus -keskusteluun sekä naiset että miehet osallistuivat saman verran.

Jotta Vanhemmuus-ilta -ohjelman ja ohjelman yhteyteen lähetetyt viestit ja kommentit voi käsittää yhteiseksi puheeksi, esittelen ohjelman keskustelua ja siihen liittyviä viestejä seuraavaksi yhdessä. Esittelen ensin ohjelmasta tekemieni muistiinpanojen avulla panelistien ja juontajien sekä yleisön puheenvuorot. Tämän jälkeen nostan ohjelman yhteyteen lähetettyjen Twitter-viestien joukosta kunkin keskusteluaiheen yhteyteen sopivia ja tutkimukseni kannalta relevantteja viestejä esille. Olen toisin sanoen tyypitellyt aineistosta tyypillisempiä viestejä tyyppiesimerkeiksi, mikä on tyypittelylle ominaista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93).

Valitsin tyyppiesimerkit kolmenlaisen perusteen mukaan. Suurin osa esiin nostamista viesteistä on sellaisia, jotka ovat malliesimerkkejä kunkin keskusteluaiheen yleisimmistä ja toistetuimmista kannanotoista. Olen toisin sanoen pyrkinyt löytämään aineistosta sellaisia kannanottoja, jotka kertovat aineiston perusteella yleisimmistä aiheista kunkin ohjelmassa esitetyn keskusteluaiheen sisällä. Toinen peruste viestin nostamiseen on se, että viesti mallintaa aineiston perustella tyypillistä miesten, naisten tai järjestöjen kommenttia kyseisestä aiheesta. Nämä viestit vastaavat näin ollen tutkimuskysymykseeni siitä, miten aineiston kommentit eroavat sukupuolen mukaan. Kolmas peruste on se, että viesti vuoropuhellee teoreettisen viitekehyksen kanssa niin merkittäväällä tavalla, että koen viestin esiin nostamisen tärkeäksi. Jokaisen yksittäisien viestin perässä on myös merkintä siitä, onko viestin lähettänyt mies, nainen vai järjestö. Mukana on myös viestejä, jonka taustaa en ole pystynyt selvittämään. Tällöin viestin perässä on ”eos”, joka tarkoittaa ”en osaa sanoa”.

Tyyppiesimerkkien valintaperusteet ovat näin ollen yhden tai useamman edellä mainitsemien perusteen mukaan tehty valinta. Näiden tyyppiesimerkkien avulla haluan tuoda esille sitä vanhemmuuspuhetta, jota Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojat ovat keskusteluillaan kukin omilta tahoiltaan käsin rakentaneet. Ajattelen, että nämä esiin nostetut viestit tuovat aineistoa lähemmäksi tutkimusta: esimerkit edustavat konkreettisesti vanhemmuuspuheen moniulotteista olemusta. Nämä monesta eri näkökulmasta käsin rakentuneet viestit tarjoavat moniulotteisen ja rikkaan kuvan suomalaisesta vanhemmuudesta käydystä keskustelusta. Monessa kohdin viestit käyvätkin ikään

kuin eipäs-juupas -keskustelua, jolloin argumentteja on käyty keskusteluaiheen ympärillä puolesta ja vastaan.

Väsymyskeskustelu

Ensimmäinen keskusteluaihe, väsymyskeskustelu, nostatti esille lapsiperheiden tukiverkkojen puutteen. MLL:n Auttavat puhelin ja netti päällikkö *Tatjana Pajamäki* nosti esille kuinka Suomessa lapsiperheet ovat eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden. Toisilla perheillä voi olla hyvinkin isot sosiaaliset piirit, kun puolestaan toiset voivat olla totaalisen yksin. Väsyneenä tulee helposti tehneeksi virheitä, niin kuin juontaja *Sean Ricks* sanoi. Kirjailija *Rosa Meriläinen* totesi joskus sättivänsä itseään väsyneenä, mikä ei ole lapselle hyvä malli. Meriläinen kuitenkin sanoi, ettei tarvitse olla täydellinen.

Ensi- ja turvakotien liiton kehittämispäällikkö *Jussi Pulli* muistutti, että myös isät voivat uupua. Pulli piti väsymystä pikkulapsiaikaan kuuluvana asiana, josta ei pidä tehdä numeroa, mutta johon tulee kuitenkin hakea apua. Bloggaaja ja yrittäjä *Sari Helin* puolestaan toi esille tutkimustuloksen, jonka mukaan väsymys on naiselle vaarallisempi kuin miehelle. Seitsemän lapsen yksinhuoltajaäiti *Habiba Ali* oli samaa mieltä Pullin kanssa, että väsymys ja unen puute kuuluvat vanhemmuuteen. Varhaiskasvatuksen professori *Marja-Leena Laakso* toivoisi, että tukiverkko löytyisi yhteisöstä. Pajamäen mukaan puolestaan olisi toivottavaa, että ympärillä olevat ihmiset pystyisivät tarjoamaan apua pyytämättäkin, sillä vanhemmuudessa ei ole tarkoitus pärjätä yksin. Pajamäki myös totesi, että on vaarallista pitää väsymystä ja uupumusta elämäntilanteeseen kuuluvana asiana, sillä tällä tavoin mitätöidään sellaisten vanhempien tilanne, jotka todella uupuvat taakkansa alle. Vanhemmat tarvitsevat Pajamäen mukaan paljon tukea.

Väsymyskeskusteluun osallistui 64 viestin lähettäjää, jotka olivat suurimmaksi osaksi naisia 44 viestillä (kuvio 3.). Havaitsin ensiksikin, että viestittäjät pohtivat useassa viestissä väsymyksen ja vanhemmuuden yhteyttä. Väsymys katsottiin sekä vanhemmuuteen kuuluvaksi ilmiöksi että ilmiöksi, jota ei välttämättä tulisi liittää vanhemmuuteen. Enemmistö viesteistä, jotka olivat naisten lähettämiä, piti kuitenkin väsymystä normaalina pikkulapsielämään kuuluvana asiana. Väsymysaihetta kommentoivat muutenkin naiset miehiä enemmän (kuvio 3.).

Aika luonnollista että väsyttää kun eletään ruuhkavuosia se vaatii asennoitumista unen lisäksi #a2ilta #lapset #väsymys #tsemppiä #tuki #apu (nainen)

Kaikki nukkumiseen, nukahtamiseen ja yöuniin liittyvät ongelmat rassasi vanhemmuutta. Onneksi jakamassa 2 aikuista. #a2ilta (nainen)

Onko #vanhemmuus muka ensisijaisesti selviämistaistelua väsymystä vastaan? Muitakin kokemuksia on. #a2ilta (mies)

Katsojat pohtivat myös väsymykseen johtaneita syitä. Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitseva omillaan pärjäämisen mentaliteetti katsottiin olevan syynä vanhemmuudessa koettuun väsymykseen. Yksin pärjäämisen oletus heijastui myös joidenkin viestien taustalta. Niissä pohdittiin, että suomalaisten vanhempien tulisi myös oppia ottamaan apua vastaan. Joissakin viesteissä avun vastaanottamista ei pidetty itsestään selvänä. Myös se, että perheet ovat tehokkuuden nimissä hajaantuneet, katsottiin vähentäneen perheiden turvaverkkoja. Tämän tyyppistä keskustelua kommentoivat yhtälailla niin miehet kuin naisetkin.

Yhteiskunnassamme vallitseva yksityisyyden ihanne tuottaa yksinäisyyttä ja jättää perheet ilman apua uupumuksensa kanssa. #a2ilta (nainen)

Suomalaisten vanhempien tulisi myös oppia ottamaan apua vastaan. Moni kieltäytyy tarjouksesta, vaikka oikeasti tarvitsisi apua. #a2ilta (nainen)

Turvaverkot ovat vähissä, koska olemme hajaantuneet olemaan tehokkaita. Yhteiskunta voisi tukea, mutta tästä se on luopumassa. #a2ilta (mies)

Koska kaikilla ei ole ympärillään auttavaa tukiverkkoa, pidettiin viesteissä lapsiperheitä eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden, niin kuin eräs järjestö viestissään toteaa. Erityisesti naiset nostivat esille yksinhuoltajuudessa koetun yksinäisyyden ja eriarvoisuuden.

Perheet eriarvoisia tukiverkoston suhteen, kaikilla ei sukua ja ystäviä lähellä. Vertaistukea löytyy järjestöjen toiminnasta #a2ilta (järjestö)

Moni lapsi syntyy parille, jolla ei ole kykyä vanhemmuuteen eikä tukiverkkoja läheisissä. Syytä huostaanottoon ei kuitenkaan ole?! #a2ilta (mies)

Yh voi jäädä täysin yksin, jos isovanhemmatkaan eivät eron jälkeen enää muista erolapsia. Lapsi kokee itsensä eriarvoiseksi. #a2ilta #tuki (nainen)

Twiiittaajat pohtivat myös sitä, millaista tukiverkkoa perheet voisivat tänä päivänä saada. Tuenpaikkoja haettiin isovanhemmilta, järjestöiltä ja vertaistuesta. Naiset osallistuivat myös tähän aiheetta koskevaan kommentointiin aktiivisimmin, ja miehet sekä järjestöt suurin piirtein saman verran.

Laajennettuun vanhemmuuteen kuuluvat isovanhemmat; hoitava lasten lapsia runsaalla panoksella. #a2ilta (mies)

Vertaistukea vanhemmuuteen MLL:n ammatillisesti ohjatuista perheryhmistä #MLL#Vahvuutta vanhemmuuteen #a2ilta (nainen)

Apua vanhemmuuteen voi saada muilta vanhemmilta tai esim soittamalla vanhempainpuhelimeen. #a2ilta #lapset #perheet (järjestö)

Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojat toivat esille myös näkökulman, joka on otettava tutkimusaineistossa huomioon. Väsyneimmät ja eniten tukea tarvitsevat vanhemmat eivät välttämättä ole katsoneet ohjelmaa eivätkä näin ollen ole voineet toimia kommentaattoreina omasta asemastaan käsin.

#a2ilta Ne väsyneimmät vanhemmat eivät jaksakaan katsoa tätä ohjelmaakaan. Se olisi heille kuitenkin suotavaa ja toisi lohdutusta arkeen. (nainen)

Keskustelijoilla homma hallussa tavalla tai toisella. Missä ne joilla ei lainkaan? #a2ilta (nainen)

Syällisyyskeskustelu

Toinen keskusteluaihe, syällisyyskeskustelu, liittyy edelliseen keskusteluun. Toimittaja ja kolumnisti *Anna Perho* sanoi, että syällisyyteen suhtaudutaan kauhistuneesti. Hänen mukaansa syällisyys on kuitenkin terve tunne, joka ohjaa käyttäytymistä parempaan suuntaan. Opettaja ja bloggaaja *Vesa Linja-Aho* myöntää väsyneenä huutaneensa omille lapsille, mistä kokee syällisyyttä. OAJ:n puheenjohtaja *Olli Luukkainen* toteaa, että nuoret vanhemmat ovat nykyisin tiukoilla, kun heillä on vastakkain työ ja lapset. Ukki ja kokki *Sami Garamin* mukaan syällisyys tulisi kuitenkin unohtaa, sillä meillä ei ole kuin yksi elämä. Ei ole työelämää ja perhe-elämää – vain yksi elämä jonka vuoksi itsekäs saa ja pitää olla. Helin toteaa Garamille, että tavalliset vanhemmat syällistyvät, kun eivät nauti joka hetkestä pienten lasten kanssa. Garam jatkaa, että väsyneenä on mennyt hermot ja niin on kuulunutkin mennä. Vanhemman tulee Garamin mukaan heittäytyä lapsen tasolle, jolloin on oma luonteva itsensä. Sitten lopuksi pyydetään anteeksi.

Lastenpsykiatri *Hanna Manninen* yhtyy Garamiin ja toteaa, että vanhemmalla toki saa ja pitääkin mennä hermot. Hermojen menettäminen on inhimillinen tilanne mikä ei lasta säikäytä. Päinvastoin vanhempi, joka yrittää olla hillitty ja hallittu, on Mannisen mukaan kammottava asia lapsen näkökulmasta. Vanhemman tulee olla aito. Mannisen mukaan syällisyyden tunne on kehityssaavutus. Manninen jatkaa kuitenkin, että on täysin toinen asia, jos syällisyyden tunne menee överiksi ja tulee niin hallitsevaksi, että se lamaannuttaa ja estää toimintakykyä. Syällisyys tarkoittaa Mannisen mukaan sitä, että suostuu ottamaan vastuuta itsensä lisäksi muista näkee oman osuutensa ihmisten kokemuksessa.

Syyllisyyskeskustelussa Garam pohti sitä, kuinka lapsenlapsia tulee eri tavalla ikävä kuin omia lapsia aikoinaan. Garamin mukaan isovanhempana saa ”kuoria kermat päältä” jolloin voi elää omaa elämää eikä ole lastenhoitopakkoa. Malli- ja ohjelmatoimiston vetäjä Marjo Niittyviita kertookin tähän tunteneensa syyllisyyttä ja jatkuvaa kamppailua töiden, harrastusten ja lasten välillä, jolloin oli tunne, että on aina väärässä paikassa väärään aikaan.

Katsojista sekä miehet että naiset osallistuivat syyllisyyskeskusteluun. Tähän aiheeseen suoraan yhteydessä olevia viestejä oli 44 kappaletta, joista 24 oli naisten ja 19 miesten lähettämiä (kuvio 3.). Järjestöt eivät osallistuneet tämän aiheen keskusteluun. Viesteissä pohdittiin, tulisiko syyllisyyden sijalla pohtia sittenkin syyllistämisestä, jonka ei puolestaan katsottu olevan hyvä vanhemmuuteen liittyvä asia. Tätä aihetta pohtivat eniten naiset.

Pitäisikö syyllisyyden lisäksi puhua ennemminkin syyllistämisestä? #a2ilta #muuttietääparemmin? (mies)

Mistähän johtuu, että vanhemmuutta pitää jatkuvasti analysoida? Miksi aina etsitään virheitä? #a2ilta (nainen)

Syyllisyys nousee esiin aina vanhemmuudesta puhuttaessa. Miksi? (nainen)

Monessa viestissä kuitenkin yhdyttiin ohjelmassa esitettyyn kantaan, että syyllisyys on vanhemmalle terve tunne. Niin miehet kuin naiset eivät pitäneet syyllisyyttä lainkaan pahana asiana, vaan ennemminkin vanhempaan oikeaan suuntaan ohjaavana tunteena.

Syyllisyys on seurausta tiedostamisesta, joka mahdollistaa muutoksen. Elämä on jatkuvaa opettelua...myös vanhemmuudessa. #a2ilta (mies)

Vailla syyllisyyttä on vaikeaa parantaa koskaan omaa toimintaansa. #a2ilta (nainen)

Syyllisyys ohjaa vanhempaa oikeaan suuntaan. #a2ilta #vanhemmuus (nainen)

Katsojista erityisesti naiset viestittivät, että suomalaisten vanhemmuustaidot ovat hukassa. Vanhempien syyllistäminen olisi näin ollen oikeutettua lapsen edun vuoksi.

#a2ilta nykypäivän trendi on analysoida jokaista arkipäivän asiaa ja tehdä siitä ongelma. Vanhemmuus on täysin hukassa ja se näkyy lapsissa (nainen)

Vanhemmuus on hukassa! Sen huomaa päiväkodeissa kun vanhemmat ei osaa olla vanhempia. #a2ilta #vanhemmuusilta #vanhemmuus #varhaiskasvatus (nainen)

Miehet puolestaan nostivat esille arjessa tapahtuvia syyllisyyspaikkoja.

Itse koen syyllisyyttä vanhempana myös siitä, että lapset ovat saaneet liikaa ja liian helposti. #a2ilta (mies)

Kuinka usein #muuten vanhemmat vetävät #stubb'maisia perusteita omasta päästään esim. kaupan karkkihyllyllä? #a2ilta (mies)

Vapaa kasvatus -keskustelu

Vapaa kasvatus -keskustelu alkoi Meriläisen ja hänen poikansa Frans Frangenin haastattelulla. Frans saa syödä karkkia, pelata ja kiroilla niin paljon kuin haluaa. Frans on ollut mukana myös feministisissä kiroiluiltamissa kotonaan. Meriläinen kertoo, että vain välttämättömät asiat kielletään, kuten, että ei saa kuolla. Meriläinen on kuitenkin toivonut, että kodin ulkopuolella ei kiroiltaisi, sillä se pahoittaa muiden mieltä. Meriläinen kehuu poikaansa fiksuksi lapseksi, joka päättyy itsekin lopulta samoihin lopputuloksiin. Juontaja Hanna Hantula kysyi Fransilta, saisiko hän ollut yksin ulkona niin kauan kuin haluaisi. Frans vastasi ”öööö.. kai”. Meriläinen totesi, ettei Frans ymmärtänyt koko kysymystä, koska ei katso, että siinä olisi mitään järkeä.

Niittyviita on puolestaan sitä mieltä, että rajat pitää olla elämässä. Hänestä vapaa kasvatus on välinpitämättömyyttä. Hän kertoo, että hänen kotipaikkakunnalla Hollolassa on 10–15-vuotiaita kaljapuollot kädessä minä päivänä tahansa, ja että nuoret tytöt kävelevät tissit paljaana pienissä topeissa. Niittyviitan mukaan sitten ihmetellään sitä, kun joku on seksuaalisesti lähestynyt ja ahdistellut näitä tyttöjä, vaikka tytöt ovat itse lähteneet sen näköisinä ulos, eivätkä vanhemmat ole puuttuneet siihen. Niittyviitan mukaan ei ole yhteiskunnan tehtävä kasvattaa, vaan se on kodin tehtävä. Suurin osa lapsista ei ole Niittyviitan mukaan Fransin kaltaisia fiksuja lapsia, vaan lapsia, jotka lähtevät kepillä kokeilemaan jäätä.

Luukkaisen mukaan vapaa kasvatus on määrittelykysymys. Hänen mukaansa pitäisi puhua aikuisuudesta, joka on vastuuta ja rajojen asettamista. Rajojen hakeminen on turvallisuuden hakemista, ja se on puolestaan aikuisten ja vanhempien tehtävä – sitä ei voi koululle säilyttää. Koulu kyllä huolehtii Luukkaisen mukaan oman osuutensa siitä täydentämällä vanhempien kasvatusvastuuta. Koulu ei kuitenkaan voi kantaa kokonaisvastuuta kasvatuksesta senkään takia, koska meillä on erilaisia ajatuksia kasvatuksesta. Kodin tulee näin ollen määrittää kasvatus.

Päiväkodinjohtaja Sari Louhio-Järvinen ei pidä Meriläisen kasvatusta vapaana kasvatuksena, johon Meriläinen toteaa, ettei ole koskaan väittänytkaan olevan vapaa kasvattaja. Sellainen kasvuympäristö, jossa ollaan välinpitämättömiä tai niin kiireisiä, ettei jakseta panostaa lapseen, on Louhio-Järvisen mukaan vapaata kasvatusta. Perho toteaa tähän, että vanhemmuudesta tekee raskaan se, että jos on tosi paljon sääntöjä. Perho kertoo itse saaneensa ns. Summer Hill -

kasvatuksen ja kertoo, että ”ihan hyvä veronmaksaja mustakin on tullut”. Perhon mukaan samaan lopputulokseen, että lapsesta kasvaa kunnollinen, voidaan päästä monta eri tietä.

Garam halusi vielä kommentoida Meriläistä siinä, että oli erittäin hyvä pointti se, että miksi ihmeessä lapset lähtisivät illalla minnekään, jos kotiin voi tuoda kavereita. Hänestä on parasta, jos kotona voi olla rennosti omien lasten kanssa. Linja-Aho jatkoi tästä, että heidän kotonaan on vähän rajoja. Hän halusi kuitenkin kommentoida Niittyviitan puheenvuoroa kaljapullojen kanssa heiluvista tytöistä. Linja-Aho heitti, että ”mitä jos ne on siellä heilumassa kaljapullojen kanssa sen takia, että koska kotona on tiukka kuri, niin sitten mennään riehumaan isän ja äidin silmien ulottumattomiin”. Lisäksi Linja-Aho totesi, että ei ole tyttöjen vika, että heitä ahdistellaan seksuaalisesti. Hänen mukaansa tyttöjen sijaan äijiä tulisi kasvattaa. Tissit paljaana kulkeminen ei ole syy ahdistella. Linja-Ahon mukaan vapaa kasvatusta on vähän kuin feminismi; äänekkäimmät kriitikot eivät tiedä mitä se tarkoittaa. Luukkainen toteaa, että lapsi kykenee tekemään valintoja, kun tämä kasvatetaan siihen. Lapsi oppii tietämään mikä on oikein ja mikä väärin, ja osaa ottaa huomioon myös muut. Helin toteaa tähän, että elämä opettaa rajat. Vanhempi pääsee helpommalla Helinin mukaan, kun ei kiellä, mutta lopulta se kosta tuu.

Vapaan kasvatuksen keskusteluun osallistui tasan yhtä paljon sekä miehiä että naisia, sillä naiset, samoin kuin miehet, olivat lähettäneet tämän aiheen yhteyteen 78 viestiä (kuviokuva 3.). Järjestöt osallistuivat keskusteluun kahdeksalla viestillä. Vapaan kasvatuksen aiheessa katsojat pohtivat lasten liiallista rajoittamista. Viesteissä tuettiin panelisti Rosa Meriläisen kasvatustavastaa. Naiskatsojat ovat lähettäneet jonkin verran enemmän Meriläistä tukevia viestejä kuin miehet. Meriläinen sai kuitenkin myös kritiikkiä kasvatustavastaan.

Pidän Rosa Meriläisen kasvatustavastaa, olen samoilla linjoilla! #a2ilta #vapaus #tiukkapipottomuus #rakkaus (nainen)

Onpas Roosa Meriläisellä erikoiset jutut ja erikoiset kasvatustavat, ihan suu lokahti auki #a2ilta (mies)

Vanhemmuus-illan panelisteista Marjo Niittyviita kannatti niin sanottua rajoja asettavaa kasvatusta. Monet katsojat, yhtälailla niin miehet kuin naiset, viestittivät rajojen tarpeellisuudesta kasvatuksessa.

Rajat luovat lapselle ennenkaikkea turvallisuuden tunteen. #vanhemmuus #a2ilta (nainen)

#A2ilta kahta asiaa me kaikki tarvitsemme, rajoja ja rakkautta, niin myös lapset ja nuoret. Positiivisuuden kautta! (mies)

Osa viestien lähettäjäistä puolestaan korosti vapaan ja rajoittavan kasvatustyylin väliltä löytyvän kultaisen keskitien vanhemmuudelle. Toisaalta kaikille ei ollut aivan selvää, mitä itse ajattelisi. Myös vapaan kasvatuksen käsite oli ohjelman perusteella vaikeasti ymmärrettävissä. Osa katsojista kommentoikin, että kaikille kasvattajille ei voi löytyä yhtä oikeaa kasvatustapaa, vaan kasvatusta on yksilökohtaista, lapsesta ja vanhemmasta riippuvaa.

Totuus on taas jossain näiden näkökantojen välissä. #a2ilta (mies)

Mä en oikein tiää mitä aatella tästä #a2ilta. Onhan se rajat hyvä olla, mutta liiallinen rajoittaminen ei taas saati ettei saisi tehdä mitään (nainen)

Ei voi olla mitään yleismaailmallista sääntöä rajoista. Toiset pärjäävät vähemmällä. Lapset eivät ole toistensa kopioita. #a2ilta (mies)

Niin miehet kuin naiset ottivat viesteillä kantaa myös Marjo Niittyviitan kommenttiin nuorten tyttöjen pukeutumisesta. Myös järjestö osallistui yhdellä viestillä tähän aiheeseen. Jokainen viesti kritisoi Niittyviitan sanomista siitä, että nuoret tytöt eivät saisi lähteä liian paljastavissa vaatteissa ulos.

Edelleenkin kenenkään pukeutuminen ei ole missään vaiheessa kutsu seksiin #a2ilta (mies)

herran vuosi 2015 ja täällä väitetään että seksuaalisen häirinnän uhri on syypää itseensä kohdistuvaan häirintään #a2ilta (nainen)

Kännykkäkeskustelu

Kännykkäkeskustelu alkoi vähän ennen kuin ohjelman ensimmäinen osio päättyi. Ali ja Meriläinen keskustelivat lastensa kännykän käytöstä, kunnes Meriläinen kertoi pelanneensa kännykällä mökillä, vaikka hänen poikansa oli päättänyt pitää pelitauon. Ohjelman toinen puolisko aloitettiin keskustelulla siitä, mitä ruudun tuijottelu voi saada aikaan. Keskustelun aloittava Manninen totesi, että kukaan ei tiedä millaista muutosta ruutujen tuijottelu saa aikaan ihmismielessä ja aivoissa. Erityisesti pienten lasten kohdalla on Mannisen mukaan vakava ja kipeä asia se, että vanhemman käyttäessä kännykkää, häneltä jää katsekontakti pois. Katsekontakti on Mannisen mukaan hyvin keskeinen vuorovaikutusta jäsentävä ja rakentava elementti yhdessäolossa. Lapsi hakee synnynnäisesti katsetta, ja jos hän toistuvasti tulee torjutuksi, hän alkaa itsekkin välttää katsetta. Tällöin lapsi kääntyy kasvamaan poispäin vuorovaikutuksesta ja opettelee pärjäämään

itseksensä. Nämä ovat Mannisen mukaan tuhoavia vaikutuksia ihmisen psyykkisen kasvamisen kannalta.

Perho kommentoi Mannisen puheenvuoroa kysymällä, että onko kännyköiden keksiminen todella tuhoisaa vauvalle. Hän jatkaa, että oliko ennen niin, että vanhemmat herkeämättä tuijottivat vauvaansa silmiin ja jatkuvasti seurasivat lapsia. Linja-Aho totesi tähän, että hänen isällään oli sanomalehdet, johon Perho jatkaa, että ”sama, ja mun äiti huusi vessan oven läpi: Juu, on hieno piirustus”. Manninen toteaa tähän, että kännykkä on tänä päivänä sanomalehtien ynnä muiden lisäksi. Manninen lisäsi myös ettei tämä kaikkia koske, mutta tänä päivänä sitä näkee kuitenkin paljon. Laakso jatkaa Mannisen puheenvuoroon viitaten, että nyt kuitenkin tiedetään miten tärkeä vuorovaikutus on lapselle. Vanhemmat menettävät paljon, jos me ollaan vain kännyköiden kanssa. Tämä on Laakson mukaan sääli meille aikuisille. Luukkainen toteaa tässä kohdin, että keskustelu on kääntymässä siihen suuntaan, että puhutaan vanhempien menetyksestä, kun pitäisi muistaa lasten menetys. Lapset tarvitsevat Luukkaisen mukaan huomiota osakseen – eikä tämä ole vain kännykkäkysymys. Luukkaisen mukaan koulumaailmassa näkee, kun lapsi ei saa riittävästi huomiota. Garam toteaa, että ”entäs sitten kun läppäri on kotona, jolloin voi tehdä duunia kotona: on paikalla, vaikkei välttämättä läsnä”. Kaikkea pitäisi tehdä Garamin mukaan kohtuudella. Linja-Aho tarttuu tähän ja sanoo, että hänen ruutuaikaansa on täytynyt kyllä rajoittaa. Häntä kalvaa syyllisyys, ettei hän ole niin läheinen lapsilleen kuin heidän äitinsä.

Miehet ovat kommentoineet tätä kännykkä-keskustelua naisia enemmän. Miesten viestejä oli 31 kappaletta kun puolestaan naisten viestejä 24 kappaletta (kuva 3.). Järjestöt eivät sen sijaan ottaneet kantaa tähän keskusteluaiheeseen. Kännykkä-keskustelusta voi erottaa kaksi näkökulmaa aikuisen ajankäytön jakautumisesta lapsen ja medialaitteen välillä. Osa viestittelijöistä nimittäin piti Vanhemmuus-illassa esitettyä huomiota aikuisen liiallisesta kännyköidenkäytöstä aiheellisena.

(Me) Nettiriippuvaiset ei halua kuulla, että ruudut vie liikaa aikaa. #a2ilta (nainen)

Tämä aikuisen "luuriaika" kolahtaa omaan nilkkaan. #a2ilta Auts! (mies)

Suurempi osa katsojista, niin naiset kuin miehetkin, viestittivät kuitenkin sen puolesta, että vanhempien syyllistäminen liiasta ruutuajasta ei ollut perusteltua. Osasta viesteistä kuultaakin ivallisuus ja ärtymys.

Mulle käy joskus sellanen outo ilmiö, että kun otan kännykän käteen, niin lapset eivät silti muutu näkymättömäksi. #a2ilta (mies)

voi jestas ei se kännykkä ole kaiken pahan alku ja juuri #a2ilta (nainen)

Sen sijaan, että kännykkää pidettäisiin lapsen kehityksen kannalta huonona vaikuttimena, esittivät eräät katsojat viesteissään kännykänkäytön hyviä ominaisuuksia lapsen kannalta.

Kännykkää ja tablettiakin voi käyttää lapsen kanssa yhdessä. #a2ilta #nykyaika (nainen)

Jos et tiedä mitä mahdollisuuksia "kännykässä" on, et tiedä mitä lapsesi tulevaisuudessa sillä touhuu. #a2ilta (mies)

Myös itse kännykkäkeskustelua pohdittiin tämän hetken aikalaiskeskusteluksi.

elämme murroksessa: digitalisaatio muuttaa myös lapsen & vanhemman välistä vuorovaikutusta, muutos tuskin ainoastaan hyvä tai huono. #a2ilta (mies)

Onko vanhemmuuskin digitalisoitumassa?! #digitalisaatio #a2ilta Onko kaikilla aikakausilla omat ilmiönsä... (mies)

Isit-keskustelu

Keskustelu jatkui Linja-Ahon puheenvuorolla, jossa hän kertoi, kuina hänen oli tarkoitus jäädä kotiin hoitamaan ensimmäistä lasta, mutta töiden takia suunnitelmat muuttuivat. Tästä keskustelun aihe muuttuikin isit-keskusteluun. Pullin mukaan isät ovat jääneet sivuun vanhemmuudessa. Helin toteaa, että naiset kaappaavat äitiyden ja isistä tulee äidin pikku apulaisia. Toisaalta jotkut isit poistuvat lastensa elämästä ja toisaalta jotkut äidit tekevät niin. Helinin mukaan ei voida siis yleistää, sillä on niin paljon perheitä kuin on elämäntilanteitakin. Perho toteaa tähän, että on kirjoittanut oppaita perheen ja työelämän yhdistämisestä. Hänen perheessään mies tekee vähintään puolet kotitöistä. Garam jatkaa, että kaikki alkaa ruokapöydästä: faijat voivat imettämisen jälkeen tehdä jotain. Ruokapöydässä saadaan läheisyyttä ja yhdessä olemista. Grym toteaa tähän, että heillä Kalliossa isät eivät ole vähemmistö leikkipuistossa. Hän myös muistuttaa sateenkaariperheen äitinä, että voi hankkia myös hyvän naisen. Hän ei koe, että heidän perheeltään puuttuu mitään vaikka siinä ei olekaan isää.

Ali toteaa myös, että ei pidä yleistää. Joistakin isistä ei vain ole isiksi eikä joistakin äideistä äideiksi. Se on Alin mukaan kiinni luonteesta. Juontaja Ricks kysyy Manniselta, että aiheutuuko lapselle sitten haittaa, jos isä puuttuu perheestä. Manninen vastaa, että hän ei tiedä vastausta. Mannisen mukaan jokainen ratkaisu lapsen ympärillä on merkittävä ja sillä on merkitystä. Lapsen pohdintaa omasta alkuperästä tulisi kunnioittaa. Linja-Aho toteaa karskisti, että isiltä suvaitaan meidän kulttuurissa enemmän perseilyä kuin äideiltä: ”jos äiti lähtisi lätkimään ja jättäisi viisi lasta

isälle versus jos isä tekisi tämän samoin, niin tällöin äidin päätöstä kauhisteltaisiin”. Ali allekirjoittaa Linja-Ahon toteamuksen.

Louhio-Järvinen vastaa juontajan kysymykseen siitä, että näkyykö päiväkotimaailmassa se, että äitejä olisi enemmän hakemassa lapsia- Louhio-Järvisen mukaan isät ja äidit hakevat aikalailla tasan lapsia hoidosta. Vanhemmat vuorottelevat, jotta lapsella tulisi lyhyemmät päivät hoidossa (esim. äiti tuo ja isä hakee). Louhio-Järvinen myös toteaa, että lapselle riittää yksi vanhempi aivan hyvin. Tosin vanhemmalle itselleen on helpompaa, että arkea on jakamassa toinenkin vanhempi. Louhio-Järvinen myös sanoo, että on aivan sama kumpaa sukupuolta vanhempi on. Grym jatkaa keskustelua, että hän yllättyi siitä, kuinka synnyttäneellä äidillä oli isompi ja erilaisempi vastuu lapsesta kuin ei-synnyttäneellä. Helin jatkaa aiheesta, että hän kantaa isompaa vastuuta perheestä, koska heillä mies on ulkomailla töissä. Helin tosin omien sanojen mukaan mäkättää tilanteesta koko ajan. Jos asian kuitenkin suhteellistaa (heillä ei ole sairauksia ja on katto pään päällä), heillä on kaikki hyvin, toteaa Helin. Toki Helinin lapset kaipaavat isää, ja isä edustaakin heillä tuliaisten kanssa hyvää ihmishahmoa, toisin kuin kotona mäkättävä paha äiti. Garam huomauttaa, että hän kantaa puolestaan säkki kaupalla rahaa kotiin, kun äiti on kotona. Helin vastaa Garamille napakasti, että kyllä hänkin kantaa rahaa, vaikka ei ihan säkkikaupalla. Helin toteaa, ettei ole mikään elätti.

Miehet osallistuivat isit-keskusteluun kaikista aktiivisimmin 55 viestillä, kun naiset viestittivät tähän aiheeseen 33 viestiä (kuvio 3.). Myös järjestöt osallistuivat tähän keskusteluun kaikista keskusteluaiheista aktiivisimmin 16 viestillä. Isit-keskustelu sisältää pohdintoja vanhempien oikeuksista. Mieskatsojat sekä järjestöjen edustajat pitivät isien oikeuksia eriarvoisina suhteessa äiteihin. Keskustelu sisälsi myös vakavaa, paikoin kipakkaa pohdintaa isien paikasta vanhemmuudessa.

Isiä ei huomioida samoin kuin äitejä, vaikka he kuinka olisivat läsnä. Kaikessa tasa-arvossaankaan tämä maa ei ole sellaiseen valmis. #a2ilta (mies)

#a2ilta Isä ei ole mikään lisänsä. Vaan tasavertainen, vastuullinen ihminen, jota voi myös sattua loukkaaminen. (mies)

Haluan nostaa esille myös muutaman viestin, joissa naiset kuvailivat isien paikkaa vanhemmuudessa.

En tiää johtiko lopulta isältä saatu vähäisempi kuri siihen, etten täysin menettänyt elämänhalua jne Ja kai sen vuoksi oon isin tyttö #a2ilta (nainen)

Isät osaavat usein olla stressaamatta kaikesta. Meillä suuri juttu oli, että isä oli antanut luvan korvata hampaanpesun purkalla #a2ilta (nainen)

Toisaalta toisissa kommenteissa isien läsnäoloa ei pidetty automaattisesti olennaisena ja tärkeänä.

Epäilen että on helpompi olla yksinhuoltaja. #kokemuksensyvärintääni #a2ilta (nainen)

Se, tarvitaanko isää, riippuu isästä. Hyvistä on aina pulaa. #a2ilta #vanhemmuus (mies)

Katsojat nostivat kuitenkin esille myös sen, että kaikki naiset eivät kykene tai halua olla äitejä.

Ps. Voihan se äitikin puuttua... #a2ilta (nainen)

Tabuaihe edelleen mm. äidit, jotka eivät haluakaan olla äitejä. #a2ilta (mies)

Miesten ja isien halu osallistua täysipainoisesti vanhemmuuteen näkyi useassa viestissä, joita oli kirjoittanut niin naiset, miehet kuin järjestötkin.

#a2ilta mielestäni isät ovat tänä päivänä aktiivisia vanhemmuudessaan! (nainen)

Minä isänä haluan kannustaa ja kasvattaa lapseni #hyvään #aikuisuuteen Helppoako, not! Voin vain tehdä parhaani! #parassyy #a2ilta (mies)

Isien vähäinen osallistuminen hoitovapaaseen nosti myös keskustelua sekä miesten, naisten ja järjestöjen keskuudessa. Erityisesti naiset nostivat esille, että syy siihen, miksi vain pieni osa isistä jää vanhempainvapaalle, on taloudellinen syy – miehet tienaaavat enemmän kuin naiset. Muina syinä ilmeni myös työpaikkojen perinteinen suhtautuminen vanhempien sukupuolirooleihin – työpaikoilla oletetaan, että nainen hoitaa lapsen ja mies käy töissä. Joitakin viestejä tuli myös hoitovapaalla olleilta tai juuri hoitovapaalle jääviltä miehiltä. Heidän suhtautuminen hoitovapaaseen on poikkeuksetta myönteinen.

Isistä vain 2% jää vanheimpainvapaalle. Naisen euro on noin 80 senttiä, tässä varmasti suuri syy. #a2ilta (nainen)

Miehisillä työpaikoilla ei lainkaan välttämättä isyyttä arvosteta. Vapaalle jääminen voi olla käytännössä mahdotonta. #a2ilta (mies)

On muuten isänä hoitovapaalla ollut aivan huikeaa. Elämän parhaita kokemuksia. Suosittelen kaikille, pitäis olla pakko. #a2ilta (mies)

Riittääkö lapselle yksi vanhempi ja tuleeko lapsella olla äiti ja isä, olivat aiheita, jotka myös saivat niin naiset kuin miehetkin kommentoimaan. Naiset kirjoittivat hiukan enemmän sen puolesta, että vain yksi vanhempi riittää. Miehet sen sijaan kommentoivat kahden vanhemman puolesta.

Kyllä lapselle kuitenkin yksi rakastava vanhempi on riittävä ja joskus parempi kuin huonot suhteet omaava pariskunta vanhempina. #a2ilta (nainen)

Lapsella perusoikeus molempiin vanhempiin: äitiin ja isään. Kuka meistä sanomaan mikä muu olisi oikeampi/parempi lapselle. #a2ilta (mies)

Järjestöt pyrkivät tuomaan vireillä olevaa äitiyslaki-keskustelua mukaan yhdeksi puheenaiheeksi, mutta sitä aihetta ei käsitelty ohjelmassa eikä muuta kuin muutamassa katsojan viestissä.

Tänään ei päästy #äitiyslaki'in asti. Muistakaamme kuitenkin, että juridinen vanhempi on lapsen etu: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1669> #a2ilta (järjestö)

Ajankäyttökeskustelu

Ajankäyttökeskustelu alkaa oikeastaan siitä, kun Garam toteaa, että vanhempien tulisi häipyä välillä kotoa ja hommata lapsille lastenhoitaja. Hänen mielestään lapsia ei tarvitse ottaa mukaan joka paikkaan. Helin on samaa mieltä, että ensin hoidetaan parisuhde ja vasta sitten lapset. Perho puuttuu puheeseen, että nykyajan vanhempia piinaa hänen mielestään läsnäolofundamentalismi. Perho väittää, että ihmiset eivät ole koskaan maailmassa viettäneet niin paljoa aikaa omien lastensa kanssa kuin nykyään. Perhon mukaan mikään ei riitä vanhemmuudessa. Tulisi ottaa kännykät pois ja mennä tuijottamaan lasta – koko elämän tulisi pyöriä herkeämättä lapsen ympärillä. Tämä tekee Perhon mielestä vanhemmuudesta kauhean raskaan ja tuottaa syyllisyyden tuntemuksia. Perho kysyy, että voisiko vähän vähemmällä päästää itsensä ja muut. Garam toteaa tähän, että vanhemmalla pitää ja saa olla itsekkyyttä.

Pulli koettaa kääntää keskustelun vielä takaisin isi-keskusteluun. Hän toteaa, että lapsi tarvitsevat molempia vanhempia, olivat he sitten äiti, isä, äiti-äiti tai mikä vain. On tärkeää oppia tuntemaan oma lapsi ja sitä kautta asettaa lapselleen rajat. Isällä on tässä tärkeä rooli. Pullin mukaan isät voisivat jäädä kotiin hoitamaan enemmän lapsia, mutta totesi myös voisiko isiä kohtaan olla luottamuspulaa. Silloin kun lapset ovat pieniä, tulisi aikaa käyttää heidän kanssa olemiseen. Laakso toteaa tähän, että erotilanteissa äitejä suositaan. Laakso kuitenkin sanoi heti perään, että oleellista ei ole äitiys tai isyys vaan vanhemmuus.

Louhio-Järvisen mukaan vanhemmuus ei ole näin raskasta kuin puhutaan. Suurin osa nauttii vanhemmuudesta. Jos vanhempi on varma omista toimintamalleistaan ja jos elämässä on muutakin kuin lapsi, niin on paljon helpompi olla lasten kanssa ja hyväksyä itsensä. Niittyviita toteaa, että hänen on yrittäjänä täytynyt pyytää isovanhempia avuksi. Lapset menevät hänellä monen asian edelle, mutta kiire kuuluu elämään. Niittyviita toteaa, että hänen perheessä vietetään paljon

enemmän hali-pusu-iltoja, kuin mitä julkisuus on kertonut. Niistä ei ole vaan haluttu julkisesti kertoa, vaan halutaan pitää ”superia ja kiirettä” yllä. Helin toteaa tähän, että aikuinen, joka ei ole lasten kanssa on suurin häviö. Lapset ovat hänen mukaansa parhaita analysoimaan elämää.

Ajankäyttö-keskustelua limittyy kännykkä-keskustelun kanssa samaan aiheeseen, sillä molemmissa keskusteltiin vanhemman läsnäolosta. Tämän vuoksi olen kokenut haastavaksi jakaa viestit selkeästi joko kännykkä- tai ajankäyttökeskusteluun. Siksi pidän tärkeänä, että nämä kaksi aihealuetta tullaan tarkastelemaan tutkimuksessa rinnakkain. Ajankäyttö-keskusteluun osallistui kuitenkin tekemälläni luokittelulla hiukan enemmän naisia 45 viestillä kuin miehiä 31 viestillä (kuvio 3.). Järjestö osallistui puolestaan tähän aiheeseen kolmella viestillä. Läsnäolo koettiin katsojien, niin miesten kuin naistenkin keskuudessa vanhemmuuteen kuuluvana, luonnollisena asiana. Aidosti läsnä oleva ja kuunteleva aikuinen oli monen viestittelijän mielestä hyvä vanhempi.

Ei lasten kanssa tarvitse häseltää, touhuta ja harrastaa jatkuvasti. Riittää, kun on läsnä ja kuuntelee. #a2ilta (mies)

Kuuntele, keskustele, ihmettele, naura, itke lapsen kanssa yhdessä. Se on upeaa mitä kaikkea pienen ihmisen mielessä liikkuu. #a2ilta (nainen)

Kuitenkin eräs nainen kommentoi, että vanhemmat eivät kykene riittävään läsnäoloon.

Vanhemmat eivät halua/jaksa/kykene/priorisoi läsnäoloa. Miksi vanhemmuutta ja lastenhoitoa ei yhteiskunnassa arvosteta? #a2ilta #lapset (nainen)

Osa katsojista viestitti kokevansa jatkuvan läsnäolonvaateen raskaana. Erityisesti naiset kokivat Vanhemmuus-illan panelisti Anna Perhon sanat läsnäolofundamentalismista ja riittämättömyydestä osuviksi. Sen sijaan vain yksi mies kommentoi tästä aiheesta.

Vaikuttaa siltä, että mikään ei riitä, kun kysymys on vanhemmuudesta. En ehkä koskaan halua lapsia. #a2ilta (mies)

Läsnäolofundamentalismi hyvä termi, kun mikään ei riitä ja vanhemmuudesta tulee syyllisyyden tunteita. Kiitos @annaperho #a2ilta (nainen)

Niin miehet kuin naisetkin kommentoivat viesteissä myös aikuisen oman ajan tärkeydestä.

Oma aika on tärkeää. Samoin kuin perheaika, parisuhdeaika ja ystävien kanssa vietetty aika. @vaestoliitto #tasapaino #a2ilta #yleMHL (nainen)

Muistakaa #vanhemmat myös huolehtia itsestänne ja sitä kautta jaksatte olla parempia vanhempia. #a2ilta (mies)

Lasten kanssa vietetyn ajan katsottiin olevan kuitenkin myös aikuisen etu, niin kuin seuraavat naiset kommentoivat ohjelman panelistia Sari Heliniä siteeraten.

Lapset on parhaita analysoimaan elämää. Ne vanhemmat tässä häviävät, jotka eivät ole lastensa elämässä." #huonoäiti #hyväkiteytys #a2ilta (nainen)

Aikuiset, jotka häviää lastensa elämästä, häviää eniten. #a2ilta #wellsaid #vanhemmuus @HuonoAiti (nainen)

Ajankäyttökeskustelua kommentoitiin myös työelämän näkökulmasta käsin. Naiset kommentoivat selvästi miehiä enemmän tästä aiheesta. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen koettiin haastavana lapsiin vaikuttavana asiana, josta koettiin syyllisyyttä.

Työnteko, liiallinen työnteko, voi olla haitallista lapsille #a2ilta (nainen)

Auts. Pienten lasten "uraäitinä" koen syyllisyyttä illoista pois kotoa. Tytär haluaa isona isäksi. Onneksi saan jakaa vanhemmuuden. #a2ilta (nainen)

Muutamit katsojat etsivät tilanteeseen ratkaisua työnantajapuolelta. Eräs mies myös kommentoi, että työajan lyhentäminen voisi olla ratkaisu.

Työnantajat, ottakaa perheystävälliset käytänteet käyttöön! Perheystävällisyys on myös rekrytointivaltti. #a2ilta #parassyy (nainen)

Mites jos vanhemmat tekis lyhempää työpäivää, kun väsymys ja ajan puute tuntuu olevan vanhemmille yhteistä? #a2ilta (mies)

Työn, vapaa-ajan ja perhe-elämän yhteensovittaminen ymmärrettiin kuitenkin myös normaalina nykypäivän elämään kuuluvana asiana.

Kauhean vaikea ajatella, että 2015 pitäisi jollain tapaa valita äitiyden ja työn väliltä. #a2ilta (nainen)

Ajattelen vanhempänä etten halua elää vain lasta varten, vaan että elettäisiin yhdessä lapsen kanssa. Ei se ole niin vaikeaa. #a2ilta (mies)

Lapsiperheköyhyys-keskustelu

Lapsiperheköyhyys-keskustelu alkaa, kun studioon tulee uusi vieras, Piia Iiliäinen. Hänellä on kolmevuotias lapsi ja hän on osa-aikatyöntekijä. Hänen miehensä on työtön. Iiliäinen kertoo, miten häntä ahdistaa, kun hän joutuu lainaamaan rahaa vanhemmiltaan ja ystäviltään. Iiliäistä hävettää, koska hänen mukaansa aikuisen ihmisen tulisi pärjätä omillaan. Juontaja Ricks kysyy, miten

Iiliäisen mielestä hänen tämän hetkinen tilanne vaikuttaa vanhemmuuteensa. Iiliäinen toteaa, ettei se vaikuta suoranaisesti, sillä hän yrittää etsiä kivaa tekemistä ilmaiseksi. Iiliäinen on paljon lapsen kanssa yhdessä, leikkii ja käyttää huumoria. Hänen lapsensa kuitenkin kuulee vakavat keskustelut. Iiliäisen mukaan lapsen ei tarvitsisi nähdä rahattomuutta. Ricks kysyy missä Iiliäinen kokee olevansa hyvä vanhempi, vaikka hänellä ei ole rahaa. Tähän Iiliäinen toteaa taas, että hän puuhailee paljon lapsen kanssa. Hän rakastaa lastaan ja toteaa, että ehkä se riittää.

MLL:n johtavalta asiantuntijalta Esa Iivoselta kysytään tämän jälkeen, että vaikuttaako vanhemman tulotaso siihen miten hyvä vanhempi voi olla. Iivonen vastaa, että hyvä vanhempi voi olla millä tulotasolla tahansa. Aikaan ja rakkauteen ei raha vaikuta. Kuitenkin toimeentulohuolet kuormittavat vanhempia ja arjen sujuvuutta. Köyhyys on tullut esille uudella tavalla. Ennen työ oli köyhyydeltä suojaava tekijä, mutta nyt tilanne on muuttunut: on paljon osa-aikatoivia ja pätkätöitä. Lapset aistivat Iivosen mukaan köyhyyden. MLL:n selvityksen mukaan lapset kantavat huolta taloustilanteesta ja kantaa syyllisyyttä, että he ovat syyllisiä menoihin. Iivonen huomauttaa, että maksuttomien harrastusten vähentäminen heikentää vähävaraisten elämää. Lapset vertailevat ja luovat identiteettiään ja mikäli he jäävät ulkopuolelle, on se uhka lapsiperheen hyvinvoinnille. Iivonen myös sanoo, että sosiaalietuuksien leikkauksilla on kaksoisvaikutus: silloin kun lapsiperheessä on työttömyyttä tai silpputöitä, ja samalla sosiaaliturvan leikkaukset pienentävät etuuksia, vaikuttavat leikkaukset lapsiperhettä tuplasti heikentävästi. Iivonen kertoo THL:n tutkimuksesta, jossa on tutkittu 1987 syntyneiden lama-ajan lasten elämää. Tämän tutkimuksen mukaan perheiden talousvaikeudet heijastuvat lapsiin. Hallituksen olisikin vakavasti arvioitava leikkausten vaikutukset lapsiin.

Helin toteaa, että studiossa on hyväosaisia vanhempia. Raha ei vaikuta Helinin mukaan vanhemmuuteen millään tavalla. Monessa perheessä, jossa on rahaa, voi vanhemmuus olla hukassa. Helinin mukaan lapselle voi uimahalli-reissu olla suurempi juttu kuin etelänmatka. Raha ei siis tuo onnea, vaan asenne. Helin myös muistuttaa, että firmoilla ja yrityksillä tulisi olla yhteiskuntavastuuta. Luukkainen toteaa tähän, että kyllä yhteiskunnassa tulisi olla perusrakenteet kunnossa, jota Iivonen myötäilee: kunta tulee olla keskeisellä sijalla esimerkiksi päivähoidossa. Sitä eivät firmat Iivosen mukaan voi korvata. Iiliäinen toteaa tähän, että hänestä on järkyttävää, että jos hänen lapsen isä on työttömänä, niin hänen lapsi on vähempiarvoisempi saamaan varhaiskasvatusta kuin töissä käyvien lapsi. Linja-Aho syyttää tässä välissä hallitusta siitä, että se pitää tärkeämpänä, että hän ajaa 100 000 euron autolla kuin että Iiliäisen lapsella olisi oikeus varhaiskasvatukseen. Hänen lapsuudessaan oli köyhää. Huoli köyhyydestä valui lapsiin. Linja-Aho kertoo, että hän kävi vasta pitkälti yli 10-vuotiaana lentokoneessa; vanhemmat olivat säästäneet rahaa Tukholman reissuun, jotta hän voisi sanoa luokkakavereilleen käyneensä lentokoneessa.

Garam toteaa tähän, että 70-luvulla kenelläkään ei ollut rahaa. Hän kertoo Unkarista olevasta köyhästä kylästä, jossa köyhyydestä huolimatta kaikki rakastavat toisiaan. Raha tasoittaa Garamin mukaan tietä, mutta ei se mitään välttämättömyys siinä suhteessa ole. Iivonen toteaa, että on helppo sanoa, että 70-luvulla oli sitä ja tätä. Lapsuutta ei kuitenkaan voi museoida; se tapahtuu tässä ja nyt – tässä ajassa ja tässä paikassa. Iivosen mukaan me katsomme hyvin aikuiskeskeisesti maailmaa ja sikäli historiallisesti.

Seuraavaksi haastatellaan studiossa olevia vieraita. Eräs nuori kertoi, ettei hän saanut kaikkia pelejä mitä olisi halunnut. Hänellä oli kuitenkin vanhempi läsnä ja pitänyt myönteistä asennetta yllä. Toinen nuori kertoo, että raha ei ole välttämätön, mutta se on apu. Hän kertoo, että jos puhutaan perhe-elämän talouspakotteista, niin on helpompi komentaa lasta, kun voi ottaa jotain lapselta pois tai antaa hänelle jotain. Kolmas nuori toteaa, että perheen varallisuudella ei pitäisi olla vaikutusta onnellisuuteen. Tärkeämpää hänen mielestään on se millaiset perhesuhteet on ja millaista on yhdessä vietetty aika. Neljäs nuori muistelee, kuinka häneltä kysyttiin, onko hän köyhä vai eikö hän vain ymmärrä, jos hänellä ei ollut merkkivaatteita.

Luukkainen jatkaa nuorten jälkeen, että perheet, joissa ostetaan rakkautta rahalla, ovat myös yleistyneet. Perho sanoo, että ne, joilla on rahaa, on vara sanoa, ettei raha tuo onnellisuutta. Rahattomuus voi Perhon mukaan viedä hyvän vanhemmuuden, kun ajatus siitä, mitä syödään huomenna, vie kaiken energian. Eräs nuori kertoo vielä, että hän oli ennen saanut paljon joululahjoja, mutta vanhempien erottua rahat olivat tiukemmalla ja lahjat muuttuivat 20 lahjasta pariin pakettiin. Tämä ei kuitenkaan haitannut. Toinen nuori lisää, että rahalla ei ole mitään väliä hyvän vanhemmuuden kanssa.

Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojat osallistuivat kaikista juontajien esiin nostamista keskusteluaiheista eniten lapsiperheköyhyys-keskusteluun (kuvio 2.). Naisten osuus näistä 230 viestistä oli 117 kappaletta, miesten 103 kappaletta ja järjestöt olivat osallistuneet tähän keskusteluun yhdeksällä viestillä (kuvio 3.). Lapsiperheköyhyys nostatti keskustelua siitä, olisiko vanhemmuuden laatu rahasta riippuvainen. Viestejä tuli sekä puolesta että vastaan niin naisilta kuin miehiltäkin. Järjestöt ottivat kantaa sen puolesta, että lapsiperheköyhyys kuormittaa vanhemmuutta. Moni katsoja kommentoi, että heikolla taloudellisella tilanteella on vaikutus perheen hyvinvointiin.

Toimeentulohuolet kuormittavat vanhempia. Köyhyys koskee nyt myös työssäkäyviä perheitä. #a2ilta #lapset #perheet #köyhyys (järjestö)

Totta helvetissä se vaikuttaa paljonko tilillä on rahaa. Jos saldo on 10€, niin vaikea siinä on nauraen olla läsnä ja leikkiä. #a2ilta (nainen)

Toisaalta moni kommentoi sen puolesta, että rahalla ei ole vaikutusta vanhemmuuteen.

Tuntuu että nykyään korvataan rakkautta rahalla! Toisaalta kukaan köyhä ei haluaisi olla köyhä. Kuitenkin voi olla hyvä vanhempi.?? #a2ilta (nainen)

Rakkaus lapsia kohtaan ratkaisee...ei raha #a2ilta (mies)

Niin miehet kuin naisetkin nostivat esille esimerkkinä lasten kokemasta eriarvoisuudesta harrastukset. Nykypäivän harrastukset maksavat monen kommentoijan mielestä niin paljon, että kaikilla lapsilla ei sen vuoksi ole varaa harrastaa sitä mitä haluavat. Katsojat nostivat myös esille, että tämän päivän harrastukset ovat ammatisoituneet ja vakavoituneet.

Taloudellinen tilanne näkyy varmasti lasten hyvinvoinnissa tavalla tai toisella? Harrastukset on hankalimmasta päästä #a2ilta (mies)

Harrastukset ovat "ammattimaistuneet" ja mahdollisuudet harrastaa omaehtoisesti käytetyillä varusteilla on vähentynyt #a2ilta (mies)

Ohjelman lapsiköyhyyskeskustelussa panelistin Vesa Linja-ahon esimerkki omasta ensimmäisestä lentokonematkasta sekä panelisti Sari Helinin vertaus uimahallireissun ja etelänmatkan välillä oli monen katsojan, niin miehen kuin naisenkin mielestä ontuvia. Samoin kuin muiden panelistien vertailu siitä, minkä ikäisenä he ovat olleet ensimmäistä kertaa lentokoneessa.

Uimahalli suurempi juttu kuin etelänmatka. Aika surkea reissu on vertailussa. #a2ilta (mies)

Suomalainen keskusteluohjelma: Jossain vaiheessa aina verrataan, että kenellä on ollut tietyssä elämänvaiheessa kurjinta. #a2ilta (mies)

Eräs mieskatsoja viestitti kuitenkin sen puolesta, että lasten keskuudessa lomareissujen vertailu on todellista.

Kyllä lasten maailmassa on karu todellisuus, että paremmassa olevien matkustaminen masentaa heikommassa olevien lasten mieliä. #a2ilta (mies)

Yleisesti lapsiperheköyhyyttä pidettiin monen viestissä vakavana ja todellisena lapsiperheiden hyvinvointia uhkaavana asiana, joka tuo mukanaan eriarvoisuutta. Erityisesti järjestöt ottivat tähän aiheeseen kantaa, mutta samoin myös miehet ja naiset.

Lapsiperheköyhyys on huolestuttavasti lisääntynyt, Suomessa on yli 100.000 lasta, jotka elävät köyhissä perheissä. #a2ilta #vanhemmuus (nainen)

Lapsiperheiden toimeentulovaikeudet heijastuvat pitkälle tulevaisuuteen lapsen heikompien osallistumismahdollisuuksien takia. #a2ilta (järjestö)

Lasten pienituloisuusaste on tutkimustenkin mukaan iso uhka ja selkeä indikaattori lastensuojelun tarpeelle #a2ilta (mies)

Toisaalta katsojat viestittivät myös siitä näkökulmasta, että eriarvoisuus on pysyvä tila, josta selviää sopeutumalla. Niin naiset kuin miehet huomauttivat viestillään myös Suomen hyvistä oloista.

Kyllä köyhien perheiden lapsia pidetään ns vähempiarvoisina! Valitettavaa mutta totta. Näin on ollut aina, ja tulee aina olemaan. #a2ilta (nainen)

#a2ilta unohtaa, että asumme maailman seitsemänneksi vauraimmassa valtiossa. (mies)

Monet ohjelman katsojista etsivät syitä lapsiperheköyhyyteen hallituksen leikkaustoimenpiteistä. Nykyisen hallituksen poliittiset päätökset saivat katsojilta sukupuolesta riippumatta selkeää kritiikkiä. Katsojat pohtivat myös huono-osaisuuden periytyvyyttä.

Sosiaaliturvan leikkaaminen vaikuttaa erityisesti lapsiperheisiin. Tämä huomioitava säästöjä tehtäessä. #a2ilta #vanhemmuus (nainen)

Lapsilta on helppo leikata, kun niillä ei ole äänioikeutta valittaa. #a2ilta (mies)

Laman lapset 90-luvulta tekevät nyt omia lapsia. Jännä nähdä, mikä kaikki sieltä periytyy. #a2ilta (nainen)

Osa ohjelman katsojista muisteli entisiä hyviä aikoja. Toiset puolestaan yhtyivät Esa Iivosen sanoihin lapsuuden museoinnista. Tähän keskusteluun osallistuivat miehet ja naiset ja järjestöt.

Miksi muka nyt olisi vaikeampaa kuin silloin kun itse olimme lapsia? #a2ilta (mies)

Lapsuutta ei voi museoida. Vanhempien lapsuusaika on vanhempien lapsuusaikaa. Lastemme lapsuusaika eletään nyt! #a2ilta (nainen)

Hyvä vanhemmuus -keskustelu

Hyvä vanhemmuus -keskustelu alkoi juontajan kysymyksellä: mitä hyvä vanhemmuus on? Kysymykseen viitaten näytettiin video, jossa lapset ja nuoret kertoivat millainen on hyvä isä ja äiti. Lapset ja nuoret kertoivat videolla, että hyvä äiti on huolehtiva ja rakastava, joka osaa kuitenkin asettaa riittäviä rajoja. Hyvä äiti on myös lapsenmielinen ja kiltti, joka tekee kaikkea kivaa lastensa kanssa. Hyvä äiti osaa pitää lupauksensa ja antaa lapselleen vapauksia olla kavereiden kanssa sekä olla oma itsensä. Hyvä äiti myös tekee hyvää ruokaa. Eräs tyttö totesi napakasti, että hyvä äiti on ”ihan semmoinen perusäiti”. Hyvä isä oli videon lasten ja nuorten mukaan puolestaan huolehtiva ja

rakastava, joka on läsnä lapsensa elämässä. Hyvä isä on hauska, joka leikkii ja pelaa lapsensa kanssa. Hyvä isä myös auttaa erilaisissa asioissa ja on kannustava ja luotettava. Hyvä isä myös riittävän tiukka, mutta joka kuitenkin välittää lapsestaan. Hyvä isä kuljettaa lastansa harrastuksiin.

Videon jälkeen oli panelistien vuoro kertoa, mitä he pitivät hyvänä vanhemmuutena. Luukkainen vastasi lyhyesti, että aikuisuus on hyvää vanhemmuutta. Louhio-Järvisen mukaan hyvää vanhemmuutta on rakastaminen ja sen päivittäinen kertominen ja välittäminen lapselle ovat hyvää vanhemmuutta. Pullin mukaan hyvä vanhempi elää lapsen kanssa arkea. Laakso toteaa, että hyvään vanhemmuuteen kuuluu ehdoton rakkaus, ja se, ettei lapsi joudu koskaan kyseenalaistamaan sitä, onko hän arvokas ja tärkeä. Helin toteaa puolestaan, että hyvä vanhemmuus on sellaista, jossa on hyvä oma lapsuus ja kyky korjata lapsuudessaan olleet virheet. Garam toteaa hyvän vanhemmuuden olevan rakastamista ja sitä, että vanhempi on oma rento itsensä. Mannisen mukaan hyvä vanhemmuus on rakkautta sekä sitä, että vanhempi on itse sinut itsensä, oman identiteettinsä ja elämänsä kanssa. Manninen myös jatkaa, että hyvä vanhempi pystyy pitämään yllä omaa autonomiaa ja pystyy kunnioittamaan toista ihmistä. Niittyviita sanoo, että hyvä vanhempi on huolehtiva ja rakastava. Niittyviitan mukaan vanhemman tulee myös muistaa, että lapsi on kuin timantti, joka voi myös särkyä. Linja-aho puolestaan muistuttaa, että hyvä vanhempi antaa hyvän oman esimerkin, sillä lapsi tarkkailee vanhempaa silloinkin, kun vanhempi ei itse sitä tiedä. Perhon mukaan hyvää vanhemmuutta on osoittaa lapselle päivittäin, että lapsi on arvokas ja riittävä sellaisenaan. Iivonen toteaa hyvän vanhemmuuden arvostavan ja kunnioittavan lasta. Iiliäinen sanoo rakkauden ja aitouden olevan hyvää vanhemmuutta. Grym puolestaan toteaa, että hyvä vanhempi on aina lapsen puolella. Ali toteaa viimeisenä panelistina, että hyvää vanhemmuutta on rakkaus, kunnioitus ja itsestä pitäminen.

Ohjelman yleisönä toimineet nuoret kertovat puolestaan, että hyvällä vanhemmalla on tilannetajua ja hän tuntee oman lapsensa tarpeet riittävän hyvin. Hyvä vanhempi myös rakastaa ja hyväksyy lapsensa sellaisenaan. Hyvä vanhempi luottaa, välittää eikä jätä lasta vaikeissa tilanteissa yksin. Hyvä vanhempi on lasta varten ja on arjessa läsnä. Juontaja Ricks päättää Vanhemmuus-illan sanomalla, että rakkaus on tärkeintä. Hantula jatkaa, että ”rakkaus, aitous, välittäminen – ei tää niin vaikealta kuullosta”.

Hyvä vanhemmuus -keskusteluun osallistui 42 naiskatsojan ja 39 mieskatsojan sekä 3 järjestön viestiä (kuvio 3.). Miehet ja naiset pitivät hyvää vanhempaa rakastavana, lasta tukevana sekä rajoja asettavana.

#a2ilta lapsen oikeus, että vanhemmat rakastaa #vanhemmuus (nainen)

Jokainen tarvitsee rakkautta ja mahdollisuutta rakastaa! Koska viimeksi sanoit omalle lapselle: Rakastan sinua! #a2ilta #vanhemmuus (mies)

Sekä mies- että naiskatsoja ihmetteli viesteissään, onko vanhemmuus todella vaikeaa. Mieskatsojat ehdottivatkin viesteissään vanhemmuuden ja kasvatuksen harjoittelua.

Näin lapsettomana vain pelottaa, että onko se vanhemmuus sitten joskus tulevaisuudessa noin vaikeaa rakettitiedettä. #a2ilta (mies)

Perustuslaissa linjataan, että lapsen ensisijainen kasvatusvastuu on vanhemmilla. Kaikille 20h varhaiskasvatusta ja 40h ehdollisena. #a2ilta (mies)

Toisaalta katsojat eivät pitäneet vanhemmuutta ja kasvatusta vaikeana.

Päiväkodin johtaja puhuu asiaa. Keskimäärin vanhemmuus ei ole kamalaa eikä se vaadi erityistaitoja. #a2ilta (mies)

Ziisus, miten paljon pitää vanhemmuutta televisiossa vatvoa? Oikeesti?! Rakasta lasta, äläkä oo mulkku. Siinä: all you need to know. #a2ilta (nainen)

Naiset nostivat kommentteilla esille, että vanhemman tehtävä opettaa lapselleen elämänhallintataitoja ja elämässä selviytymistä.

Elämän- ja arjenhallinnan taitojen välittäminen ovat tärkeitä sukupolvien ketjussa. #a2ilta @Marttaliitto (nainen)

Vanhempien ei kuulu suojella lasta maailmalta, vaan auttaa heitä selviytymään siitä. #a2ilta #rehellisyys (nainen)

Ohjelma-viestit

Keskustelujen ulkopuolelle jäävät niin kutsutut ohjelma-viestit muodostivat 341 viestiryhmän kokonaisuuden (kuvio 3.). Näiden viestien sisällöt voitiin jakaa selkeästi kolmeen aiheeseen. Ohjelmaa koskevia viestejä oli 231 kappaletta eli 68 %:a, panelisteja koskevia 77 kappaletta eli 22 % sekä testiviestejä 33 kappaletta eli 10 %:a.

Koska keskustelujen ulkopuolelle jääviä viestejä oli niin suuri osa ja ne olivat melko selvästi jakaantuneet aiheineen, tarkastelin seuraavaksi sukupuoli- ja sukupolvi- näkökulmasta sitä, ketkä näitä keskustelujen ulkopuolelle jääviä viestejä olivat kirjoittaneet. Kaikkien twiittaajien sukupuoli- ja sukupolvi- jakauma oli jakaantunut siten, että miehiä (49 %) oli hiukan enemmän kuin naisia (43 %). Kun sukupuoli- ja sukupolvi- jakaumaa tarkasteli siten, että viestit jaetaan keskustelujen sisä- ja ulkopuolelle

jääviin, oli sukupuolijakauma selkeä: keskusteluihin istuvia kommentteja oli kirjoittanut eniten naiset (49 %) ja keskustelujen ulkopuolelle jääviä puolestaan miehet (65 %).

Sukupuolienvälinen jako oli selkeä – miehet olivat lähettelleet huomattavasti enemmän ohjelman teemoista irtoavia viestejä. Niinpä halusin tarkastella keskustelujen ulkopuolelle jääviä viestejä vielä hieman tarkemmin. Havaitsin viestejä lukiessani, että niissä oli paljon negatiivisia niin sanottuja ivaviestejä. Niinpä analysoin viestit sävyn mukaan positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin. Keskustelujen ulkopuolelle jäävistä viesteistä suurin osa (56 %) oli laadultaan negatiivisia. Kun katsoin vielä sukupuolijakauman eri laatujen välillä, oli tuloksena, että sävyltään negatiivisia viestejä oli lähettänyt eniten miehet (82 %) kuin naiset (16 %), kun puolestaan positiivisia viestejä oli lähettänyt hiukan enemmän naiset (50 %) kuin miehet (44 %). Sävyltään neutraaleissa viesteissä sukupuolijakauma meni siten, että miehet (52 %) olivat twiittaneet enemmän kuin naiset (34 %).

Naiset lähettivät itse ohjelmaa koskevia viestejä 59 kappaletta. Viestien olivat laadultaan sekä negatiivisia (21 viestiä), neutraaleja (17 viestiä) että positiivisia (18 viestiä). Negatiivisissa viesteissä epäiltiin ohjelman aiheuttavan itsessä mielipahaa ja kritisoitiin myös ohjelman toteutumista. Miehet lähettivät ohjelmaa koskevia viestejä puolestaan 163 kappaletta. Viestit olivat laadultaan eniten negatiivisia (123 viestiä), mutta mukana oli myös neutraaleja (23 viestiä) ja positiivisia (17 viestiä). Negatiivisissa puheenvuoroissa miehet arvostelivat ohjelmakontekstia, illan aihetta sekä ohjelman kulkua. Erityisesti miehet vertasivat Vanhemmuus-ilta -ohjelmaa aiemmin lähetettyyn Homo-iltaan, joka sai aikaan suurin määrän kirkosta eroamisia. Samaa aihetta kommentoivat myös järjestöt.

En katso #A2ilta'a, paitsi jos haluan voida pahoin. #Varmat #Kokemukset (mies)

#a2ilta Miksikö tuntuu siltä, että ohjelmalle varattu aika on liian pitkä ja vieraatkin ovat jo kyllästyneet aiheeseen? Vieraita tosi vähän! (nainen)

Homot, sudet, mamut, lapset... #a2ilta (mies)

Eroaakohan moni vanhemmuudesta kun #a2ilta pääsee vauhtiin? (mies)

Neutraalit ja positiiviset viestit olivat miehillä, naisilla ja järjestöillä hyvin samansuuntaisia. Neutraaleissa viesteissä katsojat kommentoivat ohjelmaa maltillisesti. Positiivisissa viesteissä katsojat puolestaan kehuivat sekä ohjelmaa että ohjelmassa esiintyviä panelisteja ja juontajia. Järjestöt kommentoivat ohjelmaa niin negatiivisia, neutraaleja kuin positiivisiakin.

Naiset kommentoivat panelisteja yhteensä 21 viestillä, joista suurin osa oli positiivisia (12 viestiä) ja vähiten negatiivisia (3 viestiä). Positiivisissa viesteissä sekä kehuaan että kritisoidaan

panelisteja. Rosa Meriläistä ja hänen Frans-poikaa, Anna Perhoa, Habiba Alia ja Vesa Linja-ahoa saivat kehuja ja puolestaan Marjo Niittyviitan osallistumista ohjelmaan kritisoitiin. Miesten panelisteja koskevia kommentteja oli yhteensä 47 viestiä. Näistä viesteistä suurin osa oli puolestaan negatiivisia (31 viestiä), joissa kommentoidaan naisten lailla ivallisesti Marjo Niittyviitaa. Myös Rosa Meriläinen on saanut kritisoivia kommentteja miehiltä. Vesa Linja-aho sai myös osansa miesten negatiivisista kommenteista, mutta ei niin suoraan kuin Niittyviita ja Meriläinen. Miesten viestit enemminkin haastoivat Linja-ahoa mukaan ivalliseen keskusteluun, kuten seuraava viesti osoittaa:

*Sanoiko se...kelaus...jep! Sanoi se "perseilyä". Saippuaa suuhun @linjaaho'lle! ;-)
#a2ilta (mies)*

Miesten positiivisissa viesteissä kommentoitiin eniten Anna Perhoa. Järjestöt olivat puolestaan kommentoineet panelisteja joko neutraalisti tai negatiivisesti. Neutraalit viestit ovat tietoa antavia viestejä illan ohjelmasta ja negatiivisessa viestissä arvostellaan panelistivieraiden asiantuntijuutta.

Vanhemmuus-illan juontajien johdattelemisen keskustelujen ulkopuolelle jäävistä viesteistä kolmas aihe oli niin kutsuttu testi-viestit. Nämä viestit olivat sisällöltään sellaisia, jotka kertoivat esimerkiksi mitkä olivat suosituimpia aihetunnisteita Twitterissa tuona iltana. Testiviestit eivät osallistuneet ohjelman aiheen tai itse ohjelman kommentointiin, vaan tarjosivat tietoa Twitterin käyttäjille, kuten seuraava viesti osoittaa.

Nousussa: #joulukalenteri Ykkösenä: #a2ilta (järjestö)

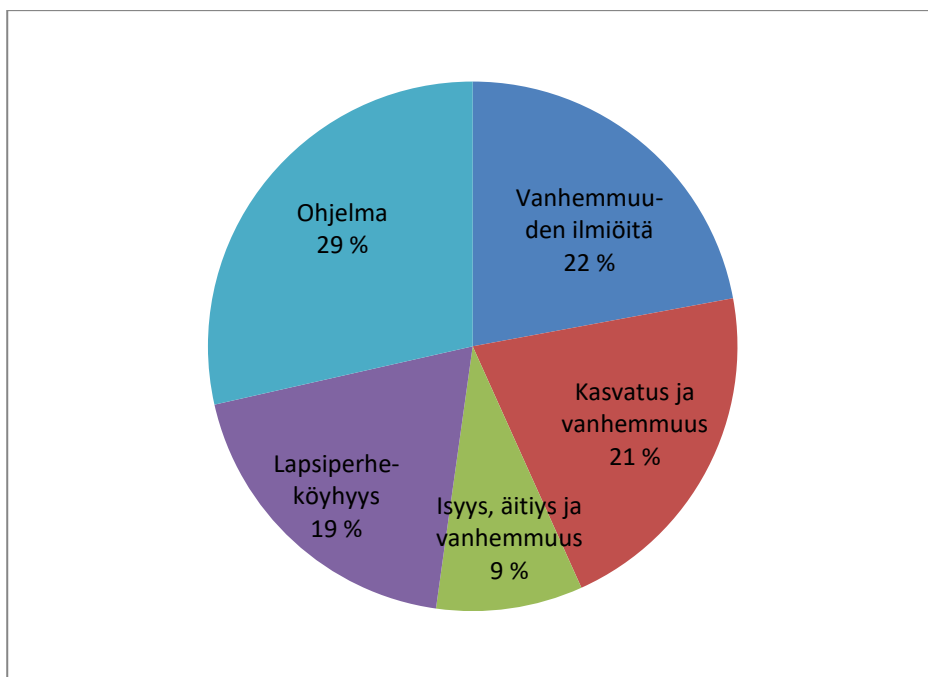
6.1.4 Viisi suurta aihetta

Olen luokitellut edellisessä vaiheessa viestit Vanhemmuus-ilta -ohjelman juontajien virittämiin kahdeksaan keskusteluaiheeseen sekä näiden keskustelujen ulkopuolelle jääviin ohjelmaa koskeviin aiheisiin. Nostaessani kustakin keskusteluaiheesta tyypiesimerkkejä ylös, huomasin luokittelujen välillä selviä sisällöllisiä yhtymäkohtia. Kun tarkastelin aineistoa teoreettisen viitekehyksen kautta, syntyi aineistosta suurempia teema-alueita, joita voidaan kutsua myös analyysiyksiköiksi. Nämä analyysiyksiköt löytyivät toisin sanoen abduktiivisen päättelytyön ansiosta. Teemoittelu eroaa luokittelusta siinä, että teemoittelussa painottuu teeman aiheen sisältö, kun puolestaan luokittelussa aineisto määritellään enemmän lukumääräisesti. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa teoria ja empiirinen aineisto vuoropuhelevat ja tuottavat tällä tavoin yhdistäviä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 93, 117–118.) Kutsun näitä viittä analyysiyksikköä viideksi suureksi aiheeksi tai aihealueeksi.

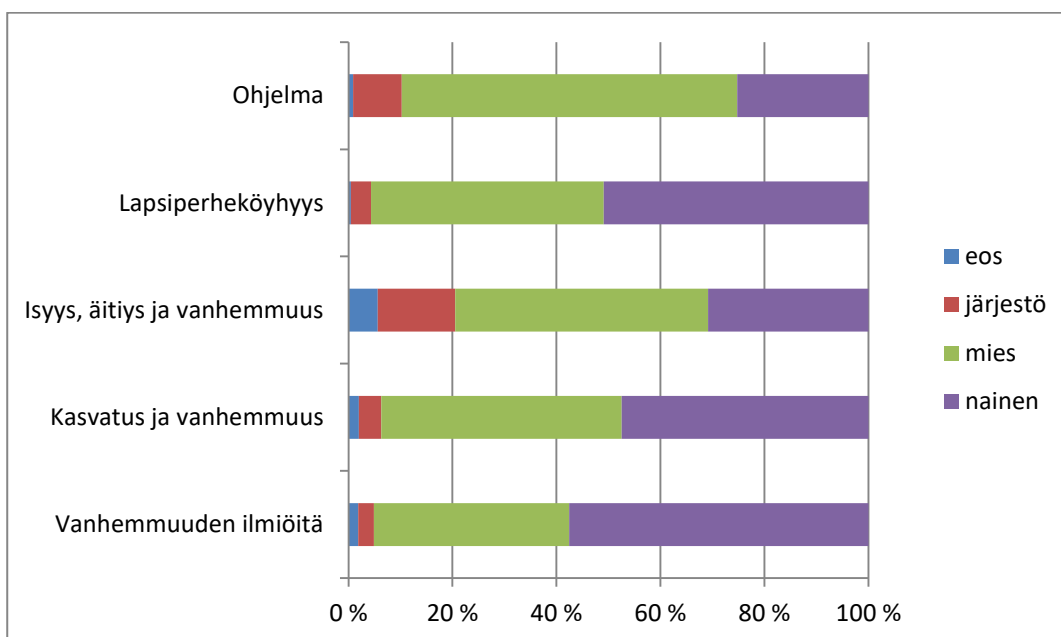
Vanhemmuuden ilmiöitä -aiheeseen kuuluu juontajien johdattlemista keskusteluaiheista väsymys-, syyllisyys-, kännykkä- ja ajankäyttö-keskustelut. Tämän aihealueen sisällä keskustellaan näin ollen sellaisista aiheista, jotka liitetään nykyiseen suomalaiseen vanhemmuuteen ja vanhempana olemiseen. **Kasvatus ja vanhemmuus** -aihe sisältää ohjelmassa käydyn vapaan kasvatuksen -keskustelun sekä hyvä vanhemmuus -keskustelun kommentit. Näin ollen tämä aihe sisältää keskustelua kasvatustyyleistä ja hyvän vanhemmuuden kriteereistä. **Isyys, äitiys ja vanhemmuus** -aihe sisältää monitahoisen isit-keskustelun. Tämä aihe tarjoaa näkökulmaa tämänpäiväiseen miesten asemaan vanhemmuudessa ja asenteeseen vanhemmuutta kohtaan. **Lapsiperheköyhyys**-aiheeseen sisältyy puolestaan aineiston köyhyys-keskustelu, joka osoittautui aineistossa yhdeksi laajimmista kokonaisuuksista. **Ohjelma**-aihe sisältää sellaiset aiheet, jotka eivät kuulu Vanhemmuus-illan aikana käytyihin keskusteluihin.

Kuviosta 4. näkee kuinka ohjelman yhteyteen lähetetyt viestit ovat jakaantuneet näiden viiden suuren aiheen perusteella. Kuviosta 5. puolestaan näkee kuinka viiden keskusteluaiheen viestit ryhmittyvät sukupuolen mukaan. Vanhemmuuden ilmiöistä oli keskustellut enemmän naiset (58 %) kuin miehet (37 %). Kasvatus ja vanhemmuus -keskustelussa sukupuolijako oli melkein tasan naisten kuitenkin ollessa niukkana enemmistönä (48 %) verrattuna miehiin (46 %). Sen sijaan isyys, äitiys vai vanhemmuus -keskusteluun oli osallistunut enemmän miehet (48 %) kuin naiset (31 %). Myös järjestöt olivat osallistuneet tähän keskusteluun kaikista aktiivisimmin (16 %). Lapsiperheköyhyys-keskustelussa naiset (51 %) olivat osallistuneet miehiä (45 %) enemmän. Muut-keskustelu oli sen sijaan miesvoittoista, niin kuin olen aiemmin maininnut.

Sukupuolijaon kautta tarkasteltuna voi todeta, että miehet osallistuivat varsin aktiivisesti Vanhemmuus-illan aikana ohjelman juontajien virittämiin keskustelun aiheisiin. Erityisesti isyys, äitiys vai vanhemmuus -keskustelu oli sellainen, jossa miehet olivat enemmistönä. On kiinnostavaa, että miehet kommentoivat ohjelmaa, sillä se ehkä kumoaa oletuksia vanhemmuuden vastaisista vetäytyneistä miehistä ja isistä.

KUVIO 4. Viisi suurta aihetta

KUVIO 5. Viiden suuren aiheen sukupuoliryhmittely

7 SUOMALAISESTA VANHEMMUUDESTA LÖYTÄMÄNI AVAINKESKUSTELUALUEET

Tutkimuksessani pyrin selvittämään millaisia huolia ja murheita kouluikäiset lapset ja nuoret kokevat varhaista itsenäistymistä vaativassa arjessaan. Tavoitteena on myös selvittää miten suomalaiset puhuvat vanhemmuudesta ja millaisia huolia, murheita ja ärsytyksen aiheita tuossa puheessa nostetaan esille. Tarkastelen vanhemmuus-kommentteja myös sukupuolijaon näkökulmasta eli kuinka viestit eroavat miesten, naisten ja järjestöjen edustajilla. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on analysoida vastakkain kouluikäisten lasten arki-iltapäivän kokemuksia ja suomalaisten Vanhemmuus-illan aikana rakentamaa puhetta vanhemmuudesta. Näin ollen tutkimuskysymykseni ja tutkimusaineistoni limittyvät toisiinsa ja keskustelevat keskenään tutkimuksen pohdinnoissa ja tuloksissa.

Valitsin tutkimusaineistoksi MLL:n Lasten ja nuorten puhelimen ja netin -vuosiraportit. Pidän MLL:a tärkeänä kansalaisjärjestönä, joka tekee merkittävää ja tarpeellista työtä lasten, nuorten ja vanhempien eteen. Se on myös yksi syy siihen, miksi MLL oli kutsuttu Vanhemmuus-ilta -ohjelman vieraaksi. MLL:n vuosiraporttien tuloksia myös arvostetaan. Vuosiraportit tarjoavat ainutlaatuisen kurkistuspaikan suomalaisten lasten ja nuorten kokemusmaailmaan, sillä raportit koostuvat lasten ja nuorten omaehtoisista yhteydenotoista, ja siksi ne toimivat myös hyvänä tutkimusaineistona. Vuosiraporttien kautta halusin päästä kiinni erityisesti suomalaisten lasten ja nuorten arki-iltapäivän kokemuksiin. MLL:n vuosiraporteissa aineistoksi tarjoutuivat lasten ja nuorten soittamat puhelut sekä heidän kirjoittamansa nettikirjeet ja chat-viestit. Vuosiraporttiaineisto toi esille, että suomalaiset koululaiset kokevat arjen yksinäisyyttä ja kaipaavat aikuisen kuuntelevaa korvaa. Lisäksi ilmeni, että erityisesti nuorten tyttöjen vakavat puheenaiheet ovat lisääntyneet.

Halusin myös hankkia kurkistuspaikan suomalaiseen vanhemmuuteen. Tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukainen kurkistuspaikka vaatisi kuitenkin mittavat kansainväliset vertailuaineistot,

joissa voitaisiin verrata suomalaisia vanhempia muiden maiden vanhempiin. Mukaan tarvittaisiin myös eri kulttuurien asiantuntijuutta, jotta relevanttien tutkimustulosten esiin nostaminen olisi ylipäättään mahdollista. Niin mielenkiintoinen kuin tällainen tutkimusasetelma olisikin, on se täysin mahdotonta pro gradu -tasoiselle tutkimukselle. Niinpä minun täytyi löytää jokin toinen keino, jolla suomalaisesta vanhemmuudesta voisi saada osuvaa tutkittavaa aineistoa. Asiaa pohtiessani katsoin joulukuun ensimmäisen päivän iltana A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelman. Tämä ohjelma sisälsi sitä keskustelua, jonka arvelin liittyvän nykyvanhemmuuteen Suomessa. Päädyinkin valitsemaan ohjelman yhteyteen lähetetyt Twitter-viestit aineistokseni. Näin sain koottua itselleni täysin uudenlaisen ja osuvan tutkimusaineiston, jota lähdin käsittelemään laadullisin menetelmin. Positioinnin teorian avulla pystyin ymmärtämään tämän monipuolisen ja rikkaan aineiston rakentavan ajankohtaisiin ongelmiin pureutuvaa aineistoa vanhemmuudesta useista eri näkökulmista käsin. Oli myös tärkeää avata valitsemani aineiston kontekstia, johon ohjelmaan lähetetyt twiitit liittyivät.

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin tavoin olen yhdistellyt tutkimukseni teoreettista viitekehystä ja tutkimusaineistoa toisiinsa, jonka vaikutuksesta aineisto tiivistyi viiteen suuren suomalaista nykyvanhemmuutta avaavaan aiheeseen: vanhemmuuden ilmiöihin, kasvatukseen ja vanhemmuuteen, isyys-, äitiys- ja vanhemmuuteen, lapsiperheköyhyyteen sekä ohjelmaa koskeviin irtokommentteihin. Näiden viiden suuren aihealueen avulla pyrin vastaamaan aineistoa koskeviin kysymyksiin sekä tutkimustehtävääni, jossa yhdistyvät sekä aineistot että tutkimuskysymykset. Ensimmäinen aihealue käsittelee suomalaisessa vanhemmuudessa esiintyviä ilmiöitä. Toinen aihe puolestaan tarkastelee suomalaista kasvatusten menetelmä-keskustelua sekä hyvän vanhemman ja vanhemmuuden kriteerejä. Kolmas aihe keskittyy isyyden, äitiyden ja vanhemmuuden ympärillä käytyyn keskusteluun ja neljäs aihe käsittelee suomalaista lapsiperheköyhyyttä. Viimeinen aihe käsittelee vanhemmuusohjelman ympärillä käytyä keskustelua, joka ei suoranaisesti liity itse vanhemmuuteen. Pidän tätä viimeistä aihetta kuitenkin tärkeänä osoituksena siitä, millä tavoin Vanhemmuus-iltaan ja siinä toteutettuun vanhemmuuspuheeseen suhtaudutaan.

7.1 Vanhemmuuden ilmiöitä

Vanhemmuus-ilta -ohjelman virittämistä aiheista lähdettiin keskustelemaan yllättävän aktiivisesti. Erityisesti miesten aktiivisuus vanhemmuus-teeman kommentaattoreina oli yllätys. Vanhemmuuden ilmiöitä aihealue pitää sisällään keskustelut väsymyksestä, syyllisyyden tunteesta, ajankäyttöongelmista ja medialaitteiden tuomasta läsnäolottomasta vanhemmasta. Näin ollen tämä aihealue kattaa 264 vietillään 22 % kaikista ohjelman yhteyteen tulleista viesteistä.

7.1.1 Väsymys

Aineistosta selvisi, että suomalaiset ovat huolissaan lapsiperheiden vähäisestä tukiverkostosta, joka auttaisi perheitä arjen haasteiden edessä. Erityisesti isovanhemmat näyttäytyivät aineistossa kallisarvoisina auttajina, mutta myös eriarvoisuutta lisäävänä tukimuotona, sillä kaikilla perheillä ei ole arjessaan auttavia mummoja tai pappoja. Tämän vuoksi isovanhempien tarjoamaa tukea ei monienkaan mielestä saisi pitää yhteiskunnassamme itsestään selvänä kaikilla olevana lapsiperheiden tukimuotona. Muita tukimuotoja aineistosta ilmeni vertaustuki sekä erilaisten järjestöjen tarjoama apu.

Aineistosta ilmeni myös, että Suomessa on pärjäämisen kulttuuri. On kunnia pärjätä yksin, eikä apua oteta vastaan, vaikka sitä tarvittaisiinkin. Tämä näyttäytyi esimerkiksi sellaisissa viesteissä, joissa kerrotaan kuinka yksinhuoltaja-arjesta voi selvitä yksin, vaikka se raskasta olisikin. Joissakin viesteissä vanhemman yksinäinen arki ikään kuin esitetään surullisena tosiasiana. Toisaalta aineisto osoitti, että tukiverkkojen vähyydestä johtuu myös se, että tukea ei myöskään saa silloin kun sitä eniten tarvitsisi. Matti Kortteinen (1982) kutsuu ”kaikki on itsestä kiinni”-ajattelutapaa pärjäämisen kulttuuriksi. Tämän ajattelutavan mukaan oletetaan, että kaikki todella riippuu yksilön kyvyistä ja ominaisuuksista. Samalla ajattelutavasta seuraa se, että yksilö ei luota keneenkään muuhun kuin itseensä. Lapsiperhearki ymmärretään yksityiseksi alueeksi, jossa vanhempien ja lasten tulee pärjätä itsenäisesti itseensä luottaen. (Kortteinen 1982, 127, 254–255.) Lapsiperhearjessa koettu väsymys ja muut elämän laatua haastavat tekijät näyttäytyvät perheen sisäisenä ongelmana, joista perheenjäsenten tulee itsenäisesti selviytyä. On huomattavaa, että naisten lähettämissä viesteissä pohdittiin miehiä enemmän väsymyksen yhteyttä vanhemmuuteen ja enemmistö viesteistä piti väsymystä vanhemmuuteen luonnollisena kuuluvana asiana.

MLL:n aineisto osoitti, että suomalaiset koululaiset kokevat arjen yksinäisyyttä ja kaipaavat kuuntelevaa aikuista tuekseen. Vanhemmuus-ilta -ohjelman aineistosta puolestaan voidaan päätellä, että myös suomalainen vanhemmuus koetaan yksinäiseksi toimeksi, johon pärjäämisen kulttuuri on kietoutunut. Niin miehet, naiset kuin järjestökin tulkitsevat vanhemmuudessa koetun väsymyksen syyksi suomalaisen kulttuurin omillaan pärjäävää mentaliteettia. Yksinpärjäämisen kulttuurin sisältämä normi on kenties syntynyt yksityisyyden kunnioittamisesta, joka koskee sekä vanhemmuutta että koululaisia, ja tätä kautta suomalaisia lapsiperheitä kokonaisuudessaan. Outi Kanste, Nina Halme ja Marja-Leena Perälä (2016) ovat koonneet THL:n raportin Viidesluokkalaisten oppilaiden vanhempien näkemyksistä liittyen hyvinvointiin, palveluihin ja koulunkäynnin kysymyksiin. Raportista selviää, että vanhemmat olivat kokeneet huolta omasta pärjäämisestä ja jaksamisesta, maltin menettämisestä, omista vanhemmuuden taitojen riittävyydestä

ja taloudellisesta tilanteesta. Vanhemmuuteen ja perheeseen liittyviin huoliin vanhemmat olivat kokeneet saaneensa vähemmän apua kuin huoliin, jotka liittyivät lapseen. (Kanste & Halme & Perälä 2016, 67–68.) Koetaanko perhe ja erityisesti vanhemmuus siis niin yksityiseksi alueeksi, johon ei kyetä tai haluta puuttua julkisesti?

Derek Ramussen'n (2004) teoria yhteiskunnan ja ihmisten välisestä (hyöty)suhteesta tarjoaa perheiden kokemaan väsymykseen ja voimattomuuteen yhden mahdollisen näkökulman. Ramussen'n mukaan samalla tavalla kuin tutkijat ovat halkaisseet atomin saadakseen siitä energiaa, ovat myös perheet ja yhteisöt avattu, jotta heistä saadaan energiaa yhteiskunnalle. (Ramussen 2004, 7–8.) Hyötysuhde on yhteiskunnalle päin, jolloin perheen sisäinen energia valuu perheestä pois päin.

Aineistossani on huomionarvoista, että tämä vanhemmuuden ilmiöitä -aihealue on selvästi naisvoittoista, sillä 58 % tämän aiheen keskustelijoista oli naisia, mutta myös miehiä oli 37 %. Naisia puhututtaa siis miehiä enemmän lapsiperhearjen ympärillä käydyt keskustelut. Eeva Jokisen (2005) mukaan naiset osallistuvatkin miehiä enemmän perheen huoltotoimenpiteisiin, kuten ruoanlaittoon, pyykinpesuun ja aikataulutukseen. Lastenhoidollisia töitä, joita ovat lasten kanssa leikkiminen ja ulkoilu sekä harrastuksiin kuljettaminen, miehet ja naiset sen sijaan tekevät suurin piirtein saman verran. (Jokinen 2005, 46.) Naisten harteilla on näin ollen miehiä suurempi vastuu lapsiperhearjen huollosta ja hoidosta. Naisten kokema väsymys, johon kietoutuu aineistosta esiin noussut tukiverkkojen puute, aiheuttaa varmasti riittämättömyyden ja huonommuuden tunteita, jotka puolestaan voivat tuntua ”kylkiluita polttelevana” syyllisyytenä. Äitiyden ympärille kietoutunut syyllisyys voidaan tulkita myös ohjaavaksi oppaaksi, joka osoittaa suuntaa vastuulliseen vanhemmuuteen. Syyllisyyden tunne kertoo siis sen, kuinka ”oikein käyttäytyvän” äidin kuulusi toimia.

Toisaalta syyllisyys voi tuntua ulkoapäin tulevalta painolastilta, joka ahdistaa, stressaa ja aiheuttaa pahoinvointia. Pahimmillaan syyllisyys voi jopa lamaannuttaa vanhemman toimintakyvyn. Väsymys ja tukiverkkojen puute voivat viedä vanhemmasta viimeisetkin mehut, jolloin vanhempi voi olla riski lapsen turvallisuudelle esimerkiksi vanhemman käyttäessä kuritusta kasvatukseen. Kirsi Peltonen, Noora Ellonen, Tarja Pösö ja Steven Lucas (2014) ovat tutkineet suomalaisten 0–12-vuotiaiden lasten äitien väkivallan käyttöä kasvatustilanteissa. Tulokset osoittavat, että osa suomalaisista äideistä turvautuu fyysiseen väkivaltaan kasvatustilanteessa. Kuritusväkivaltaa käytetään tutkimuksen mukaan kaikenlaisissa perheissä. Näin ollen esimerkiksi perheen taloudellisella tilanteella ei ollut yhteyttä kuritusväkivallan käyttöön. Sen sijaan äitien kokema stressi lapsesta, työstä tai elämästä yleensä ennustavat kuritusväkivallan käyttöä. Lisäksi riskiä kasvattaa se, onko äiti itse kokenut lapsuudessaan väkivaltaa. (Peltonen, Ellonen, Pösö & Lucas 2014.)

Twiiitti-aineistossani ruumiillinen kuritus kasvatuskeinona ei näkynyt kuitenkaan kuin yhdessä epäkohtien esiintuojan twiittissä:

Piiskaaminen oli piilotettu draamaosuuteen, kukaan ei varmaan suostunut puolustamaan väkivaltaa lähetykseen. #a2ilta (mies)

Twiiitin draamaosuudella viitataan ohjelmassa esitettyyn näytelmään, jossa kaksi näyttelijää esitti vuoropuheluna Vauva plus -keskustelupalstalta kerättyjä viestejä. On mahdollista myös, että ruumiillinen kurittaminen koettiin niin arkaluonteiseksi aiheeksi, että siitä ei uskallettu kirjoittaa. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että Suomessa ei tapahtuisi lapsen ruumiillista kurittamista. Vaikka lasten ruumiillinen kurittaminen on kielletty Suomen laissa jo yli 30 vuotta sitten, ruumiillisen kurittamisen satunnaisena kasvatuskeinona hyväksyy kuitenkin 23 % suomalaisista, toteaa Yleisradion toimittaja Panu Vatanen (2016) Yleisradion teettämän kyselytutkimuksen perusteella. Tässä kyselytutkimuksessa eräs äiti kertoikin joskus vaan olevansa niin väsynyt että häneltä menee hermot. Hermojen menettämisen seurauksena hänen lapsensa on joutunut kokemaan ruumiillista kurittamista. (Vatanen 2016.) On huolestuttavaa, että jopa 23 % suomalaisista hyväksyy ruumiillisen kurittamisen. Koska kuritusväkivalta ei kuitenkaan näkynyt viesteissä, voisi tulkita, ettei ohjelman yhteydessä toiminut sosiaalinen media tavoittanut sellaisia vanhempia, jotka olisivat kuritusväkivaltaa kannattaneet. On myös mahdollista, että kaikista väsyneimmät ja stressaantuneimmat vanhemmat, jotka tarvitsisivat eniten apua ja tukea, eivät ole katsomassa Vanhemmuus-iltaa, eivätkä ole näin ollen osallistuneet keskusteluun suomalaisesta vanhemmuudesta. Tämän huomion toi esille myös muutamat ohjelmaa katsoneet kommentaattorit.

7.1.2 Läsnäolo

Läsnäoloaihe liittyi tutkimusaineistossani mielenkiintoisella tavalla kiinni kännykkäkeskusteluun, jota kommentoivat lähes yhtä paljon niin miehet kuin naisetkin. Miehet olivat kuitenkin niukkana enemmistönä viestien määrässä. Älylaitteiden ja matkapuhelimien käyttö kertoo selvästi tämän hetken suomalaisesta ajankuvasta, mikä tuotiin esille myös kommentaattoreiden viesteissä. Vanhemmuus-ilta -ohjelman panelisti lastenpsykiatri Hanna Manninen, oli huolissaan älylaitteiden vaikutuksesta lapsen ja vanhemman väliseen kiintymyssuhteeseen. Tämä nostatti katsojissa selkeän reaktion: osa oli Mannisen kanssa täysin samaa mieltä, kun puolestaan osa tyrmäsi hänen näkemyksensä täysin. Usea Mannisen kanssa eriävä kommentti oli ivasävytteinen.

Kännykkäkeskustelusta muodostui läsnäoloon liittyen erilaisia näkökulmia. Joidenkin mukaan vanhempien kännykän käyttöön ei saisi puuttua. Yksityisen kodin ja perheen piirissä tapahtuvat

elämä haluttiin kenties rajata arvostelijoiden ulottamattomiin. Se, kuinka vanhemmat käyttävät kännykkää ja vuorottelevat läsnäoloon lapsen ja kännykän välillä, koettiin yksityiseksi asiaksi. Monen katsojan, niin miesten kuin naistenkin, mukaan oli täysin aiheetonta ajatella, että kännykän käyttö olisi hyvän vanhemmuuden kannalta huono asia. Katsojat toivat esille myös kännykän ja medialaitteen positiivisia vaikutuksia vuorovaikutussuhteeseen. Kortteinen (1982) toteaa tutkimuksessaan, että suomalaisten elämään kuuluu tietynlainen varovaisuus uteliaisuutta ja vertailua vastaan. Toisten yksityisasioihin ei pidä puuttua. Koemme ärsyyntymistä, jos joku ulkopuolinen näin tekee. (Kortteinen 1982, 72–84) Onko mahdollista, että kännykkäkeskustelussa kävi samalla tavoin. Aikuisten ihmisten kännykän käyttöön ei pidä puuttua, ei varsinkaan sellaisten argumenttien kera, jotka samalla syyttävät huonosta vanhemmuudesta.

Aikuisten kännykän käyttö on nostettu tutkimuksissa ja myös kansalaiskeskustelussa esiin huolestuttavana seikkana. Tahmea medialaite, joksi Eerik Mantere ja Sanna Raudaskoski (2015) kutsuvat tilannetta, jossa medialaite ei irtoa vanhemman kädestä ja estää aidon kasvokkaisen vuorovaikutuksen, on yksi tämän päivän vanhemmuutta koskevista keskusteluaiheista. Huoli kännyköiden riskivaikutuksista lapsen ja vanhemman väliseen turvalliseen kiintymyssuhteen syntymiseen ja kehittymiseen on julkisessa keskustelussa herätetty huolenaihe. (Mantere & Raudaskoski 2015.)

Jatkuva läsnäolon vaade koettiin aineistoni mukaan raskaana erityisesti naisten kommentteissa. Läsnäolon vaateesta seuraa riittämättömyyden tunnetta. Vanhemmat ehkä suorastaan kaipaavat arjestaan pakoon pääsyä jonnekin ulkopuoliseen paikkaan. Tulkitsen, että monet kommentaattorit pitivät tärkeänä aikuisen oikeutena sitä, että aikuinen voi tarvittaessa poistua lapsen kanssa jaetusta yhteisestä läsnäolosta kännykän mahdollistamaa omaan ja yksityiseen tilaan ja rauhaan. Eeva Jokisen (2005, 94) mukaan tietokone on tarjonnut naisille mahdollisuuden omaan tilaan, jossa voi viettää aikaa ja olla yhteydessä ulkomailmaan. Älypuhelin mahdollistaa nykyisin samat toiminnot kuin tietokone, jonka vuoksi rinnastan kännykkäkeskustelua Jokisen tekemään analyysiin tietokoneen merkityksestä. Äidit kokivat myös Jokisen tutkimuksessa huonoa omaatuntoa liiallisesta tietokoneen käytöstään. He ymmärsivät olevansa poissa lasten kanssa vietetystä yhteisestä ajasta. Samanlaista naisten kokemaa huonoa omaatuntoa esiintyi myös tämän tutkimuksen aineiston perusteella.

7.1.3 Ajankäyttö

Läsnäolo oli aihe, joka näyttäytyi myös keskustelussa vanhemmuuden ja työn välisistä suhteista. Liiallinen työnteko nähtiin ongelmaksi, mutta toisaalta peräänkuulutettiin myös työnantajien

vastuuta työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Arlie Russell Hochschildin (1997) tutkimuksessa analysoitu perheystävällinen yritys pyrki yrityspolitiikassaan tarjoamaan perheellisille työntekijöilleen joustavaa työaika. Tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että pienten lasten vanhemmat käyttivätkin aikaansa työhön enemmän kuin ne työntekijät, joilla pieniä lapsia ei ollut. Tutkimuksen mukaan vanhemmat tunsivat työssä käytetyn ajan kiireettömämmäksi kuin kotona vietetyn ajan, jonka vuoksi kotona oleminen koettiin jopa raskaammaksi kuin töissä oleminen. (Hochschild 1997.)

Hochschildin (1997) mukaan vanhempien aika jakaantuu kolmeen vuoroon. Ensimmäinen vuoro toteutuu töissä, toinen kotitöissä ja kolmas lasten kanssa vietettynä aikana. (Hochschild 1997.) Riitta Jallinoja (2004) huomauttaa, että vanhemmat saattavat odottaa tältä kolmannelta vuorolta laadukasta yhdessä oloa, mutta lapset eivät välttämättä ole tähän valmiita, vaan voivat purkaa mieltään saadessaan vihdoinkin olla vanhemman kanssa yhdessä. Tämä teettää puolestaan vanhemmille tämän kolmannen vuoron työn: tunnetyn. (Jallinoja 2004, 78–79.) Voisi kenties ajatella, että juuri tämä vanhempien kolmannen vuoron tunnetty voi rasittaa vanhemmuutta erityisen paljon. ”Huono äiti” -bloggari Sari Helin totesikin ennen ohjelman lähetystä Yleisradion toimittajan Vilma Ruokosken (2015) mukaan, että hänestä on mukavaa olla mukana keskusteluillasta, koska ”hyvä tekosyy olla poissa nukutusrumbasta on aina kiva juttu”. Lasten nukkumaanmeno-aika on kokemukseni mukaan juuri sellaista aikaa, jolloin kolmannen vuoron tunnetty on aktiivisimmillaan.

Tutkimusaineistossa tämän aikuisten kolmannen ajan sisälle haluttiin sisällyttää muita hyvälle elämälle tärkeitä asioita. Kommentaattorit pitivät tärkeänä, että aikuisilla on riittävästi omaa aikaa. Myös parisuhde ja ystävät tarvitsevat omaa aikaa. Töiden ja kotitöiden jälkeinen aika ei näin ollen ollut yksistään lapsille järjestettyä aikaa. Kuitenkin niin mies- kuin naiskommentaattorit toivat esille sen, miten tärkeää on lasten kanssa vietetty aika. Lasten katsottiin tarvitsevan aikuisen läsnä olevaa seuraa ja huomiota.

Aineistosta erottui myös näkökulma, jonka mukaan aikuiset hyötyvät suuresti lasten kanssa vietetystä ajasta. Kommenteissa pohditaan sitä, kuinka on aikuisen etu olla ja elää lapsen elämässä. Lea Pulkkinen (2002) puhuu lapsi- ja aikuislähtöisestä vanhempana olemisesta. Lapsilähtöinen vanhemmuus tukee lapsen kehitystä ja luo pohjan turvalliseen luottamussuhteeseen. Sen sijaan aikuislähtöinen vanhemmuus ei luo pohjaa luottamukselle, sillä vanhemmuus toteutuu välinpitämättömänä, määrällisenä ja epäjohdonmukaisena. (Pulkkinen 2002, 142–143.) MLL:n vuosiraportit osoittivat, että suomalaiset koululaiset kaipaavat aikuista aidosti kuuntelemaan heitä. Aikuislähtöisillä vanhemmilla ei ole taitoa kuunnella lasta, vaan heillä vanhemmuus toteutuu aikuisista käsin. Jos ajatellaan, että aikuisten läsnäolottomuudessa suurin häviö on aikuinen, on

ajattelutapa kietoutunut aikuislähtöisyyteen. Ajatus siitä, että vanhemmat olisivat suurimpia häviäjiä poistuessaan lapsensa elämästä, sisältää pohjimmiltaan lapsen etua ajattelevan pointin. Jotta aikuiset säilyttäisivät paikan lastensa elämässä, tulee heidän sisäistää, että lasten elämässä oleminen on aikuisten etu – lapset ovat erityisiä verrattuna aikuisiin. Kuitenkin lapsen erityisyyden tunnistaminen ilmaistaan usein aikuisten tarpeista käsin: menetät jotain arvokasta, jos katoat lapsesi elämästä. Lasten kuuntelevan korvan tarvetta perustellaankin näin ollen aikuisen edun kautta.

Työn ja perheen yhteensovittaminen oli aihe, joka aineistossani puhutti paljon katsojia. Eräs naiskatsoja ihmettelikin, kuinka vielä tänä päivänä täytyisi valita äitiyden ja työn väliltä. Katja Repo (2009) on tutkinut lapsiperhearjen diskursiivista todellisuutta arjen näkökulmasta. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena on, että vanhemmat elävät arkeaan ristiriitaisten kulttuuristen odotusten keskellä: modernin familismin ja individualismin välinen jännite – perheen ja ansiotyön yhteensovittaminen – luonnehtii lapsiperheen arkea. Tutkimuksessa päädytään yksilöllistävän familismin tulkintaan, jolla tarkoitetaan perheen ja lastenhoidon muuttumista yksityisiksi valinnoiksi ja nautinnon kohteiksi. (Repo 2009.) Vanhempi tai vanhemmat ovat yksin vastuussa perheen hyvinvoinnista ja paine sekä työelämän- että perhe-elämän kannalta oikeasta valinnasta lankeaa näin ollen yksinomaan perheen harteille. Repo (2009) toteaa, että Suomessa työ ja perhe nähdään vastakkainasetteluna, joka koituu yleensä perheen tappioksi. Syyllisyyttä koetaan kumpaankin suuntaan, niin kuin eräs ohjelmaan viestittänyt nainen kommentoi: työn ja perheen yhteensovittaminen koetaan vanhemmuuteen kuuluvana ikuisena syyllisyydestä. Vanhemmuus-ilta -ohjelman aineiston perusteella naiset kommentoivat tätä työn ja perheen yhteensovittamisen haasteista selvästi miehiä aktiivisemmin. Aineistoni mukaan naiset kantavat miehiä enemmän huolta työn ja perheen yhteensovittamisesta ja toteuttavat samalla perinteistä sukupuolijakoa.

7.2 Kasvatus ja vanhemmuus

Kasvatus- ja vanhemmuuskeskustelun anti voidaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäinen osa käsittelee millaista on hyvä vanhemmuus ja toinen osa puolestaan erilaisia kasvatustyyliä. Nämä osat kuitenkin sekoittuvat keskenään, sillä hyvä vanhemmuus toteutuu aina tietynlaisella kasvatustyyllillä. Keskustelu hyvästä vanhemmuudesta nosti ensisijaiseksi tekijäksi rakkauden merkityksen. Miehet osallistuivat keskusteluun aktiivisesti, sillä heidän osuutensa tämän aihealueen kommentteista oli vain pari prosenttia alhaisempi kuin naisten. Vaikka tähänkin keskusteluun liittyi ivapuheita, oli miesten asiallisen tyyliiset kommentit kuitenkin enemmistönä. Viileän tunnekulttuurin sisäistänyt mies tuskin kirjoittaisi tämän tyylistä viestiä:

Hyvä vanhempi antaa vapauksia ja laittaa rajat, ohjaa ja opettaa sekä antaa rakkautta ja turvaa!! Mahdollistaa lapsen elämän! #a2ilta (mies)

Miesten lämpimät hyvän kasvatuksen viestit kertovat tähän vanhemmuuskeskusteluun osallistuneiden miesten lämpimästä ja huolehtivasta asenteesta vanhemmuutta kohtaan. Hyvän isä-lapsisuhteen voidaan katsoa edellyttävän isältä huolehtivaa ja rakastavaa suhtautumista vanhemmuuteen. Kimmo Jokinen ym. (2013) ovatkin tuoneet tutkimuksessaan esille, että isillä on keskeinen merkitys perheen hyvinvoinnin kannalta. Kun erityisesti pojilla on hyvät välit isän kanssa, pitivät pojat perhettä erityisen tärkeänä. (Jokinen ym. 2013, 192–195.) Omassa aineistossani miehet osallistuivat myös huolehtivan vanhemmuuden rakentamiseen pohtimalla, että tulisiko vanhemmuutta harjoitella ennen lapsen saamista. Vanhemmuus-illan aikana osa kommentaattoreista piti nimittäin vanhemmuutta vaikeana ja haastavana tehtävänä. Aineistosta nousi myös esille, että katsojat pitivät suvaitsevaisuutta ja toisen ihmisen kunnioitusta sekä olennaisena kasvatusta ohjaavana arvona että kasvatuksen kautta välittyvänä arvona.

Naiset puolestaan toivat hyvän vanhemman ominaispiirteenä elämönhallintataitojen opettamisen. Erään naiskommentaattorin mukaan vanhempien ei tulisi liiaksi suojella lasta maailmalta, vaan auttaa tätä selviytymään siinä. Näiden viestien takaa kuultaa suomalaisen kulttuurin yksinpärjäämisen kulttuuri, jonka mukaan lasten ja nuoren elämään kuuluu sellaisten taitojen opettelu, jotka auttavat selviytymään itsenäisyyttä vaativassa arjessa. Pärjäämisen ideologia, joksi Matti Kortteinen (1982, 127) kutsuu oletuksia, joiden mukaan kaikki on itsestä kiinni ja että ihmisen tulee ensisijaisesti luottaa itseensä, näyttäytyy näissä naisten esittämässä hyvän vanhemmuuden kommenteissa.

Keskustelu vapaasta kasvatuksesta oli aihe, johon miehet ja naiset osallistuivat aktiivisesti. Järjestöt puolestaan kommentoivat tätä aihetta viidellä prosentilla. Lähes samalla prosenttimäärällä ohjelman keskusteluissa, samoin kuin ohjelmaan lähetetyissä viesteissä, oli erotettavissa niin kutsutun vapaan kasvatuksen ja rajojen merkitystä korostavan kasvatuksen vastakkainasettelu. Vapaa kasvatusta ymmärrettiin sekä ”tiukkapipottomana” rakkauteen lasta kohtaan että välinpitämättömyytenä ja heitteille jättönä. Rajojen asettamisen merkitystä korostava kasvatusta puolestaan kuvattiin sekä turvallisuuden ja rakkauden mahdollistajana että lasta rajoittavana ankaruutena. Viesteissä esiintyi myös pohdintaa siitä, olisiko hyvä vanhemmuus sellaista, joka toteuttaa vapaan kasvatuksen ja rajoittavan kasvatuksen välimaastoon sijoittuvaa kasvatustyyliä.

Vanhemmuus-ilta -ohjelman keskustelua vapaasta ja rajoittavasta kasvatuksesta voidaan verrata Lea Pulkkisen (2002) lapsilähtöiseen ja sallivaan kasvatustyyliin. On kuitenkin huomioitava, että keskustelussa oli mukana myös edellä mainittujen kasvatustyylien välimaastoon sijoittuvia menetelmiä, jonka vuoksi suomalaisten kasvatustyylien jyrkkä kaksinjako ei ole perusteltua. Sen

perusteella ei siis voida tehdä millään tavoin kattavia tulkintoja suomalaisten kasvatustyyleistä. Enemminkin näiden kahden kasvatustyylien välisen keskustelun voidaan katsoa kertovan jotain oleellista suomalaisesta vanhemmuudesta.

Jos katsotaan, että hyvää vanhemmuutta ovat sekä rajat että rakkaus, voidaan väittää, että tällainen vanhemmuus toteutuu niin kutsutulla lapsilähtöisellä kasvatustyyllillä. Pulkkinen (2002, 140–144) mukaan lapsilähtöinen kasvatustyyli pitää sisällään aidon kiinnostuksen lasta kohtaan, joka toteutuu hyväksyvällä ja tukevalla rakkaudella. Viesteissä tämän tyylinen lapsilähtöisyyden kasvatustyyli esiintyi esimerkiksi lauseissa ”rajat ovat rakkautta” ja ”lapsi tarvitsee välittävän aikuisen, jonka seurassa rajoja on turvallista testata, ja säännöt, jotka voidaan perustella”. Jos puolestaan hyvä vanhemmuus koostuu rakkaudesta, mutta ei rajoista, on kyse sallivasta vanhemmuudesta. Pulkkinen mukaan salliva vanhemmuus sisältää tunneperäistä hoivaa, mutta ei kuitenkaan kata rajoittavuutta kasvatuksessa. (Pulkinen 2002, 140–144.) Salliva vanhemmuus näyttäytyi Vanhemmuus-illan keskusteluissa niin sanottuna vapaana kasvatuksena muun muassa seuraavilla kommentteilla: ”vain välttämättömyys kielletään” ja ”jos itse kiroaa, miksi lapsella olisi eri säännöt?”. Aineistoni antaa viitteitä siitä, että vanhemmuuskeskusteluun osallistuneet suomalaiset kannattavat mielipiteillään sekä lapsilähtöistä että sallivaa vanhemmuutta.

Vanhemmuus-illasta ja ohjelman yhteyteen lähetetyistä viesteistä huomasi keskusteluun osallistuneiden suomalaisten kiinnostuksen kasvatustyylin kaltaisia keskusteluja kohtaan. Eräs mieskatsoja kirjoittaakin:

Jotkut asiat ei muutu. Sano "vapaa kasvatus" ja ihmisten pulssi nousee 150 ja desibelit 100. #a2ilta #vanhemmuus (mies)

Ohjelman perusteella näyttääkin siltä, että olemme kiinnostuneita siitä, millä tavalla kasvatamme lapsiamme. Mukana voi olla myös vertailua ja uteliaisuutta. Vapaan kasvatuksen ja rajoilla kasvatuksen vastakkainasettelu tarjoaakin tilaisuuden tarkastella kasvatustyylien erilaisuutta. Kuitenkin kasvatustyylikeskustelulle on ominaista oman näkökannan paremmuuden osoittamisen pyrkimys. Oman kasvatustyylin paremmuus halutaan tuoda esille vastakkaista tyyliä mitätöiden. Kortteisen (1982, 251–252) mainitsema negatiivinen solidaarisuus, jonka mukaan toisten yksityiselämään ei tule puuttua, ei näin ollen näyttäytynyt suoranaisesti tässä keskustelussa: sekä Vanhemmuus-illassa että ohjelmaan lähetetyissä viesteissä suomalaiset osoittivat aktiivista kiinnostusta kasvatustyylikeskusteluun. Viileän välinpitämätön asenne tuli parhaiten esiin muutamissa ivallisissa kommentteissa, joissa kasvatustyylikeskustelu heitettiin vitsiksi. Voi olla kuitenkin mahdollista, että suomalaisten negatiivinen solidaarisuus olisi voinut näkyä silloin, jos viestit olisivat olleet kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvia. Ohjelmaan lähetetyt viestit

ovat osa suurta sosiaaliseen mediaan lähetettyä viestimertä, eikä näin ollen välttämättä kosketa ohjelman ulkopuolisia suomalaisia. Tälle aineistotyyppille on ominaista, että viesteillä on helpompi ottaa kantaa ja osoittaa kantaaottava asenne myös kasvatustyylikeskusteluun.

Vanhemmuus-illasta oli havaittavissa, että panelistit Rosa Meriläinen ja Marjo Niittyviita oli kutsuttu vieraiksi heidän erilaisten kasvatustyylien perusteella. Meriläisen katsottiin kannattavan vapaata kasvatusta, kun puolestaan Niittyviitan uskottiin olevan rajojen merkitystä korostava kasvattaja. Erityisesti Niittyviitan puheenvuoro nuorten tyttöjen paljastavasta pukeutumisesta herätti katsojien keskuudessa ärtymystä. Monikaan katsoja, niin mies kuin nainen, ei hyväksynyt Niittyviitan kommentteja ja puheenvuoro tulkittiin lapsia ja nuoria syyllistäviksi. Katsojat huomauttivat, että mikäli nuoria tyttöjä ahdistellaan, syys on aina ahdistelevassa aikuisessa, ei lapsessa.

MLL:n vuosiraporttiaineiston mukaan erityisesti nuorten tyttöjen pahoinvointi näyttäytyi vakavien puheenaiheiden lisääntymisenä. Viileän tunnekuulttuurin luoma välinpitämättömyys ja aikainen itsenäistymien vaade ovat varmasti tuoneet lasten ja nuorten elämään turvattomuutta. Esimerkiksi omassa aineistossani nuorten tyttöjen seksikäs pukeutuminen – tyttöjen varhaisen aikuistumisen osoitus – oli aihe, joka jäi keskustelussa täysin huomiotta. Katsojat eivät ehkä tulleet ajatelleeksi nuorten tyttöjen seksikkääseen pukeutumiseen liittyviä syitä, jotka saattavat olla osoitus siitä, että lapset tavoittelevat jo varhain aikuisuutta. Voidaan ehkä myös tulkita, että katsojat olivat Niittyviitan kanssa siinä samaa mieltä, että nuoret tytöt pukeutuvat seksikkääksi, sillä kukaan ei kommentoinut tätä asiaa kieltävästi. Marja-Liisa Rissanen (2009, 86) pohtii yhteiskunnan asettamien vaatimusten olevan varhaisen itsenäistymisen ja aikuistumisen takana. Atte Oksanen (2008a; 2008b; 2004) pohtii puolestaan Eriarvoinen lapsuus -tutkimuksessa sitä, kuinka suomalaisten lasten lapsuus on kutistumassa. Lapsilla tuntuu olevan kova kiire pois lapsuudesta. (Oksanen 2008a; 2008b; 2004.)

7.3 Isyys, äitiys ja vanhemmuus

Miehet (48 %) ja järjestöt (15 %) olivat kaikkein aktiivisimpia isyys, äitiys ja vanhemmuus -keskusteluun osallistutuneista, kun puolestaan naisilta tämä teema kirvoitti kannanottoja vähemmän (31 %). Olisi voinut olettaa, että luvut naisten ja miesten kesken olisivat menneet toisin päin. Järjestöt pyrkivät puolestaan nostamaan esille ohjelman kanssa ajankohtaisen äitiyslaki-keskustelun, joka ei kuitenkaan herättänyt keskustelua. Sukupuoli näkökulmasta käsin erityisesti miehet ovat olleet aktiivisia lähettämään isyys, äitiys ja vanhemmuus -aiheen lisäksi ohjelman juontajien esiin nostamien keskusteluaiheiden ulkopuolelle jääviä ohjelma-viestejä. Näissä

viesteissä miehet ovat selvänä enemmistönä 65 prosentilla naisten osuuden jäädessä vain 25 prosenttiin. Miesten isyys, äitiys ja vanhemmuus -viestit ovat asiallista 'kunnon puhetta', kun puolestaan keskustelujen ulkopuolisten viestien anti on sävyltään selvää iva-puhetta. Miehet ovat osallistuneet viesteillään varsin aktiivisesti sekä asialliseen keskusteluun että koko ohjelmaa ivailevaan naljailuun. Käsittelen tässä kohdassa miesten asiallista puhetta isyydestä, äitiydestä ja vanhemmuudesta. Käsittelen myöhemmin itse ohjelmaa koskevissa viesteissä luvussa 7.5.

Vanhemmuus-ilta -ohjelman aineistossa miehet kommentoivat erityisesti isien oikeuksia, vireillä olevaa äitiyslakia, isien paikkaa perheessä sekä aihetta: riittääkö vain yksi vanhempi ja onko vanhemman sukupuolella loppujen lopuksi väliä. Isät eivät halua olla äitimäisiä lisäisiä, vaan isämäisiä tavalla, jolla miehet isiä ovat. Jouko Huttunen (1999) kutsuukin vallitsevaa isä-kuvaa avustavaksi isäksi, jolta odotetaan isyydestä nauttimista, mutta joka ei ota täyttä vastuun vanhemmuudesta. Huttunen suosittelee vanhemmuuden jakavalle isälle sitoutuvaa asemoitumista vanhemmuuteen. (Huttunen 1999, 182–188.) Vanhemmuus-ilta -aineistosta onkin havaittavissa, että miehet tavoittelevat vastuullista isä-mallia. Isien paikka vanhemmuudessa oli selvästi keskustelun ytimessä. Keskustelu äitiyslaista saikin miehet pohtimaan lapsen oikeutta isään. Pääsääntöisesti miehet olivat sitä mieltä, että kaksi vanhempaa olisi lapselle parempi kuin yksi. Miesten viesteistä erottuu myös yhteiskunnassamme vallitseva vahva oletus siitä, että vanhemmasta puhuttaessa puhuttaisiin vain äidistä. Tämän huomion teki myös Jaana Vuori (2010, 361) väitöstutkimuksessaan, jossa vanhemmuuden asiantuntijoiden kirjoituksissakin vanhemman tarkoittavan kerta toisensa jälkeen naista. Miehet olivatkin tässä kohdin tärkeitä epäkohtien esiintuojia. Miesten lähettämät viestit osoittivat sisällöllään ja määrällään, että miehet haluavat osallistua keskusteluun suomalaisesta vanhemmuudesta.

Myös MLL:n Vanhempainpuhelimessa on huomattu tämä miesten ja isien liikkeellä oleva asemoituminen. Viimeisimmissä Vanhempainpuhelimien vuosiraportissa vuodelta 2015 todetaan, että isien yhteydenotot ovat lisääntyneet viimeisten viiden vuoden aikana yli puolella. Vanhempainpuhelimeen tulleiden puheluiden perusteella isät ovat huolissaan hyvin samankaltaisista asioista kuin äiditkin. Isät keskustelivat murrosikäisten lasten kehityksestä ja seksuaalisuudesta, lapsen kaverisuhteista ja lapsen edusta esimerkiksi erotilanteessa. Isät huolehtivat myös äidin jaksamisesta sekä kertoivat myös itse kokevansa uupumusta. Vanhempainpuhelimien ohjelmajohtaja Marie Rautava toteaa vuoden 2015 raportissa: ”Yksin pärjäämisen eetos elää maassamme vahvana. Avun tarve on vaikea tunnustaa edes lähimmille ihmisille”. Niin isät kuin äiditkin kokevat pärjäämisen kulttuurin tuoman painolastin.

Vanhemmuus-ilta -ohjelman aineisto osoittaa sen, minkä olen myös omissa arkihavainnoissani todennut: suomalaiset isät haluavat osallistua vanhemmuuteen ja pitävät

vanhemmuudesta käytyä keskustelu tärkeänä ja ajankohtaisena. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys viileästä tunnekulttuurista ei siis täysin saa vahvistusta aineistostani. Entisajan sodan ja kovan miesihanteen kulttuuriin sosiaalistetut miehet ovat kenties omaksumassa itselleen uudenlaisia vastuullisia ja lämpimämpiä kasvattajien kulttuuria malleja, jotka asemoivat heidät uudenlaisten kulttuuristen kehysten toimijoiksi. Ehkäpä miehisuus ja isyys ovat muuttumassa ja vastaamassa entistä enemmän lasten ja nuorten toiveisiin ja tarpeisiin. Vuori (2010) toteaa tutkimuksessaan, että asiantuntijat osoittavat ohjeitaan ja huomioitaan yhä useammin isään kuin äitiin. Isiä toivotaan mukaan jo vakiintuneisiin instituutioihin, kuten neuvoloihin, ja toivotaan, että isät viihtyisivät. (Vuori 2010, 357.) Vuori toteaaakin: ”Huoli poissaolevista isistä ja ilo lasten kanssa touhuavista aktiivisista ”uusista isistä” kuuluu korviimme päivittäin”. (Vuori 2010, 358).

Jo Matti Kortteinen (1982) puhui miesten pehmenemisestä. Hän tarkoittaa tällä tilannetta, jossa mies hakee kotitöistä ja lasten hoidosta elämälleen uudenlaista sisältöä. Pehmeä mies osaa myös ilmaista tunteitaan sekä verbaalisesti että muutenkin. Pehmeiden kautta mies saavuttaa itselleen aseman perheessä. Perheen sisäiset suhteet eivät muodostu enää entisaikojen työnteon mukaan, vaan ne muodostuvat tunnesuhteiden kautta. Entisaikojen viileä, ehkä ankarakin mies ei kykene pitämään korvaamatonta asemaansa perheessä, mikäli hän ei pehmene tunnesuhteiden vaatimalla tavalla. Mies rakentaa pehmeiden myötä paikkansa naisen rinnalle. Perheen sisäiset työnjaolliset asemat rakentuvat näin ollen tasa-arvon perusteella. Kortteisen mukaan tilanne synnyttää kuitenkin sukupuolten välisen konfliktin: hallitseeko nainen miehen asemaa vaatimalla sellaista tasa-arvoa, joka on ristiriidassa miehen omien sisäistettyjen arvojen kanssa. Mikäli miehen pehmeneminen kuitenkin tapahtuu lapsen tarpeista käsin, naisesta riippumatta, tapahtuu pehmeneminen helpommin. Pehmeneminen luo suhteen miehen ja lapsen välille. (Kortteinen 1982, 195–197.)

Miten isyys sitten tilastojen valossa näkyy perheissä? Anneli Miettisen ja Anna Rotkirchin (2012) tekemä Perhebarometri 2011 kertoo, että kouluikäisten perheissä lastenhoitoon käytetty aika laskee erityisesti isillä reilusti siitä, mitä se on ollut pikkulapsiaikana (41 %:sta 27 %:in) (Miettinen & Rotkirch 2012, 75–79). Minna Salmi ja Johanna Lammi-Taskula (2014a) tuovat myös tutkimuksessaan esille, että varsinkin koululaisperheiden isien ylityöt ovat lisääntymään päin (2014b, 34). Mitä isille tapahtuu silloin, kun lapsi tulee kouluikään: minne isät katoavat? Kimmo Jokisen ym. (2013) tekemän tutkimuksen mukaan läheisessä ja onnellisessa perhesuhdetyyppissä korostui isän rooli. Jokisen tutkimusaineisto osoitti, että 11–12-vuotiaat pojat kaipaavat perheenjäsenten yhteistä tekemistä ja läheisyyttä. Erityisesti isä oli keskeisessä merkityksessä perheen hyvinvoinnin kannalta. (Jokinen ym. 2013, 192–195.)

Isillä on näin ollen suuri rooli ja vastuu perheen hyvinvoinnissa. Vanhemmuus ilta -ohjelman aineistosta erottuivat naisten lähettämät viestit, joissa isän paikkaa perheessä puolustettiin vetoamalla nimenomaan isien rentouteen. Toisaalta aineistosta ilmenee myös, että isän läsnäoloa perheessä ei pidetty välttämättömänä. Katsojat toivat myös esiin näkökulman, että kaikista äideistä ei ehkä ole äideiksi. Vanhemmuus on kuitenkin ollut perinteisesti äitien vastuulla, jolloin tilan jakaminen myös isille voi tuoda haasteita. MLL:n Vanhempainpuhelimien vuosiraporteissa on nostettu vuonna 2007 esille, että isät eivät löydä paikkaansa perheessä. Aineistoni Vanhemmuus-ilta -keskusteluista liittyy tähän huolenaiheeseen: mieskatsojien yhtenä huolenaiheena on oman tilan ja paikan löytäminen isänä. Erityisesti miehet kommentoivat, että isät eivät ole tasa-arvoisessa asemassa perheessä tai että isän roolin oletetaan muokkautuvan äidin roolin mukaan. Myös yhteiskunnan odotukset ja oletukset olivat joutuneet mieskommentaattoreiden oman toiminnan kanssa ristiriitaan, niin kuin seuraava lainaus osoittaa:

Neuvolassa oltiin hämmästyneitä, kun olin pojan kanssa puoltoistavuotisneuvolassa. Se oli hämmentävää itsellekin se asenne. #a2ilta (mies)

7.4 Lapsiperheköyhyys

Lapsiperheköyhyys oli aiheena sellainen, johon osallistui lähes yhtä paljon sekä miehet että naiset (miehet 45 % ja naiset 51 %). Tämän keskusteluaiheen ympärillä keskusteltiin rahan vaikutuksesta vanhemmuuteen, haettiin syitä lapsiperheiden taloudellisesta ahdingosta sekä vertailtiin nykytilannetta entisiin aikoihin, jolloin asiat tuntuivat olevan paremmin. Keskusteluissa oli myös mielenkiintoista huomata, miten eri asemista käsin olevat ihmiset ajattelevat köyhyydestä. Köyhyydeksi saatettiin katsoa tilanne, jossa kouluikäinen lapsi ei ole vielä päässyt käymään lentokoneessa yhtälailla kuin tilanne, jossa perhe miettii seuraavan päivän ruokaa. Köyhyys määriteltiin siis hyvin monella eri tavalla. Katsojien viesteistä erottui selvästi, miten erilaisista näkökulmista käsin kirjoittavat henkilöt lapsiperheköyhyyttä lähestyvät. Useampi viesti antoi ymmärtää, että lapsiperheköyhyys on todellinen riskitekijä suomalaisessa yhteiskunnassa. Vain muutama viesti käsitteli aihetta siltä kantilta, että eriarvoisuus on pysyvä tila, jolle ei voida mitään tai että Suomessa asiat ovat kuitenkin suhteellisen hyvin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2016) tiedotteen mukaan lapsiperheköyhyys on monikertaistunut viime vuosina, mikä heijastui monen katsojan huolen täyttämästä viestistä.

Keskustelu siitä, vaikuttaako vanhemman varallisuus vanhemmuuteen, käynnistyi ohjelman juontajan esittämästä kysymyksestä. Kysymykseen vastattiin sekä ohjelmaan lähetetyissä

kommenteissa että paneelikeskustelussa hyvin eri tavoilla. Varallisuuden katsottiin toisten mielestä vaikuttavan olennaisesti vanhemmuuden laatuun, kun puolestaan toiset olivat hämmästyneitä, että rahalla olisi merkitystä vanhemmuudelle. Viesteissä, kuin myös paneelikeskustelussa, tuotiin esille, että rikkaan on helppoa sanoa, että raha ei vaikuta vanhemmuuteen. Kysymys on näin ollen vastaajan asemasta – taloudellisessa ahdingossa elävä tai henkilö, jolla on kokemusta taloudellisesta ahdingosta omalla tai läheisen kohdalla, voi hyvin ymmärtää vastaavan, että vanhemmuuteen vaikuttaa taloudellinen tilanne. Toisaalta voi myös hyvin ymmärtää, että vanhemmuus halutaan pitää erillään rahataloudesta; vanhemmuus koetaan itseisarvoksi, joka ei ole riippuvainen rahasta.

Moni Vanhemmuus-illan katsoja, samoin kuin muutama panelistikin, piti lapsiperheköyhyyden syinä hallituksen ajankohtaisia leikkaustoimenpiteitä. Samassa yhteydessä keskusteltiin huono-osaisuuden periytyvyydestä ja pohdittiin nykyistä tilannetta, jossa 90-vuoden lama-ajan lapsilla on tänä päiviä omia lapsia. Millainen on lama-ajan lapsen nykyinen perhe jälleen talousahdingossa pyörivässä Suomessa? Jos taloudellisen tilanteen katsotaan vaikuttavan vanhemmuuteen, voidaan tilannetta pitää todellisena lapsiperheitä kohtaavana riskinä. 90-luvun lama-ajan lapsi voidaan olettaa saaneen osakseen sellaista vanhemmuutta, johon Suomen sen hetkinen tiukka taloustilanne on vaikuttanut epäsuotuisalla tavalla. Reija Paananen ym. (2012) toteavat THL:ksen Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa, että perheiden taloudellisilla ongelmilla on selkeä yhteys lasten myöhempään hyvinvointiin. Tutkimustuloksena ilmeni muun muassa, että vanhempien työttömyys ja perheen taloudelliset vaikeudet lisäävät lasten mielenterveysongelmia, koulunkäynnin ongelmia sekä nostavat huostaanoton riskiä. (Paananen 2012, 26–29.)

Jeja-Pekka Roos (1987) on erottanut suomalaisten elämäkertatutkimuksessa neljä erilaista sukupolvea. Sukupolvien välillä on tapahtunut selkeitä sosiaalisia ja taloudellisia muutoksia. Suomalaiset ovat muuttaneet suhtautumistaan työhön, koulutukseen ja koulunkäyntiin. Lisäksi suomalaiset ovat muuttaneet suhtautumista ihmissuhteisiin sillä tavoin, että ensimmäisen sukupolven aikaan ihmissuhteet saattoivat olla avoimen vihamielisiä, kun puolestaan kolmannen sukupolven tarinoissa ihmissuhteet saatettiin kokea positiivisina tekijöinä. Roos kuitenkin huomauttaa, että ihmissuhteet muuttuivat sukupolvien välillä avoimen negatiivisista ihmissuhteista piilotettuihin ”perhehelveteihin”. (Roos 1987.) Matti Kortteinen (1982) puolestaan toteaa tutkimuksessaan suomalaisten toteuttavan pärjäämisen ideologiaa, joka on ujuttautunut suomalaiseen kulttuuriin normittavana ajattelumallina. Perheiden on näin ollen esitettävä ulospäin pärjäävää ja hyvin toimeentulevaa kuvaa – onnellisuusmuuri suojaa perheen todellisen tilanteen (Roos 1987).

Onnellisuusmuuri näyttäytyy Anne Vuoren (2012) vähävaraisten perheiden tutkimuksessa. Haastatteluaineisto osoittaa, että äidit eivät uskaltaneet kertoa kaikista ongelmistaan neuvolakäynnillään. Äidit kokivat, että heidän tulee näyttellä onnellista perhettä, jolla on kaikki hyvin. (Vuori 2012, 91.) Onnellisuusmuurin taakse piilotetaan sellainen, mitä ei haluta näyttää ulospäin. Kortteinen (1982, 254–255) pitääkin suomalaisten perheiden piirissä syntyvän pahoinvoinnin esiin nostamista ongelmallisena, sillä yhteiskunta ylläpitää pärjäämisen ideologiaa yhdessä uteliaisuuden ja vertailun ajattelumallin kanssa. Onnellisuusmuurin turvin suomalainen perhe selviytyy ulkopuolisilta uteliailta ja vertailevilta katseilta, vaikka voisi todellisuudessa kaivata kipeästi apua.

Tutkimukseni aineistossa selvisi, että suomalaiset ovat huolissaan lapsiperheköyhyydestä ja kantavat hallituksen leikkaustoimenpiteiden vaikutuksista huolta. Osaa twiittäjia selvästi ärsytti niin kutsuttu ennen vanhaan -puhe. Se, että on ennenkin pärjätty, vaikka on ollut tiukkaa, ei lohduttanut heidän mieltään. Ohjelman panelisti Esa Iivonen sanoi puheenvuorossaan sanat, jotka toistuivat viesteissä: ”Lapsuutta ei voi museoida – se tapahtuu tässä ja nyt.” On turha puhua menneestä ajasta nostalgisesti, koska sinne emme voi palata. Lapsiperheköyhyys on tämän hetken ongelma, joka ei parane omia lapsuusmuistoja kaivelemalla. Muutama kommentoija oli kyllä sitäkin mieltä, että kyllä nykypäivänä pärjätään samalla tavoin kuin silloin, kun itse olimme lapsia. Lapsuus, joka on tapahtunut kolme-neljäkymmentä vuotta sitten, on kuitenkin täysin erilaista kuin käsillä olevan ajan lapsuus. Onnellisuusmuurin suojista tihkuu lasten ja nuorten kautta tietoa ajankohtaisesta hädästä. MLL:n vuosiraportit kertovat, että nuorten vakavat puheenaiheet ovat lisääntyneet. Nuoret ovat uskaltaneet avata suutaan auttavan puhelimen ja netin avulla ja kertoa ahdistavasta tilanteestaan. Tätä emme voi mitätöidä.

Vanhemmuus-ilta -ohjelman katsojat nostivat ajankohtaisena lapsiperheköyhyyteen liittyvänä esimerkkinä lasten ja nuorten harrastukset, jotka saattavat olla hyvinkin kalliita. Näin ollen harrastustoiminta jakaa lapset ja nuoret varallisuuden mukaan. Hyvin toimeentulevien perheiden lapsilla on paremmat mahdollisuudet harrastaa itselle mieluisia lajeja, kun puolestaan vähävaraisten perheiden lapsille esimerkiksi jääkiekon harrastaminen voi olla taloudellisesti mahdoton asia.

Eriarvoinen tilanne näyttäytyy lapselle ja nuorelle kurjana. Kurjemmaksi tilanteen tekee varmasti myös se, kuinka suuressa painoarvossa erilaiset harrastukset ovat aikuisten silmissä. Hyvin toimeen tulevan perheen vanhemmat, jotka panostavat rahallisen panostuksen lisäksi myös ajallisesti lapsensa harrastukseen, toteuttavat hyvin lapsilähtöisesti arkeaan. Carl Honoré (2010) kuitenkin esittää näkökulmana, jota voi olla paikallaan pohtia tämän ajan lapsuudessa. Honorén mukaan vanhemmat voivat kokea lastensa saavutukset ominaan, jolloin vanhemmat tuntevat lapsensa harrastukset ja niissä suoriutumiset omina menestymisinään tai tappioinaan. Harrastavat

lapset ovat toisin sanoen heidän vanhempien toimijoita, jotka kasvavat epäonnistumisen pelossa. (Honoré 2010.) Tästä näkökulmasta tarkasteltuna lasten harrastustoiminnot ovat saattaneet kasvaa sellaisiin mittasuhteisiin, että harrastusten kustannukset ovat kivunneet monien perheiden saavuttamattomiin. Vanhemmuus-iltaa seuranneet katsojista osa olisikin kommentoinut, että nykypäivän harrastukset ovat ammattimaistuneet ja vakavoituneet. Honoré (2010) esittääkin, että vanhempien ei tulisi elää elämäänsä lapsen kautta, vaan lapsuus tulisi palauttaa lapselle itselleen. Olisiko silloin niin, että myös harrastustoiminnot halpenisivat, kun harrastukset eivät enää tavoittelisikaan huipulle vaan keskittyisivät tämän hetken mielihyvän tuottamiseen lapselle itselleen? Ehtiväthän lapset aikuisina kilpailla ja kisalla aikuismaisen tosissaan kalliilla kilpavarusteillaan.

7.5 Ohjelma

Vanhemmuus-ilta -ohjelmassa esiintyvien keskusteluaiheiden ulkopuoliset miesvaltaiset panelisteja ja ohjelmaa koskevat viestit tarjoavat Vanhemmuus-illan keskusteluille mielenkiintoista näkökulmaa. Näihin keskustelujen ulkopuolisiin ohjelmaa koskeviin viesteihin sisältyy paljon arvostelevaa ja ivallista kommenttia, jotka ei suoranaisesti näytä liittyvän vanhemmuuteen. Tulkitsen nämä puheenvuorot kuitenkin kannanotoiksi suomalaisesta vanhemmuudesta, sillä vanhemmuushan on koko ohjelman kantava teema. On kuitenkin huomioitava, että kommentit eivät ole ehkä tarkoitettua tällaisiksi ivaaviksi kannanotoiksi – kommentoijat ovat ehkä halunneet vastavuoroista keskustelua muiden twiittajien kanssa itseä ärsyttävistä, huvittavista tai muuten vain kommentoitavista aiheista. Tästä huolimatta nämä ovat mukana Vanhemmuus-ilta -ohjelman aineistossa vieläpä suurena kommenttiryhmänä: 341 viestiä eli 29 % kaikista ohjelmaan tulleista kommentteista.

Analysoin ohjelmaa koskevat viestit sisällöin mukaan negatiivisiin, neutraaleihin ja positiivisiin aiheisiin. Huomattavan suuri osa viesteistä oli negatiivissävytteisiä, jopa 56 %. Positiiviset viestit olivat vähemmistönä – niitä löytyi aineistosta vain 17 %. Tarkasteltuani näiden viestien sukupuolijakoa, ilmeni, että negatiivisia iva-viestejä oli kirjoittanut eniten miehet. Niissä kommentoitiin panelistien ulkoasua, olemusta ja puheenvuoroja kuin myös yleisesti koko ohjelmaformaattia. Viesteistä kuului välinpitämättömyys itse aihetta kohtaan – ohjelmaa muun muassa pidettiin tunnepornoiltaan, siihen kaivattiin lisää kaksimielisyyttä ja riitelyä. Tällaisten mieskommenttoijien suhde vanhemmuuteen näyttäytyy välinpitämättömältä ja viileältä.

Sari Näre (2007) kutsuu suomalaista yhteiskuntaa vältteleväksi kiintymyssuhdekulttuuriksi. Tästä näkökulmasta katsottuna miesten ivalliset viestit sopivat kuvaan. Tunneilmastomme on viileä,

joka johtuneee yhteisöllisyyden puutteesta. Olemme yksilökeskeinen yhteiskunta, jossa kasvatuskulttuurimme on sen mukainen. Vanhemmuuspuhe voidaan kokea tällöin turhaksi ja ylipäättään A2-keskusteluiltojen yhteiset keskustelut voivat tuntua jopa naurettavilta. Viestit ovat läpän heittoa, jossa pyritään heittämään naurettavaksi vitsiksi koko ohjelma ja ohjelman aihe. Miesten ollessa selkeänä enemmistönä ivallisissa kommenteissa niin ohjelmaa, ohjelman vieraita kuin itse vanhemmuus-aihettakin kohtaan, voidaan kaikei todeta, että tässä yhteydessä ovat ehkä viileän tunnekulttuurin miehet puhuneet.

Lea Pulkkinen (2002) pohtii tutkimuksessaan, voisiko Suomessa ehkä lisääntyneen välinpitämättömyyden taustalla olla vanhempien epä tietoisuus kasvatuksesta. Pulkkinen esittääkin, että jos aiemmin vanhemmat olivat lapsilleen ankaria, on nykyisin siirrytty sallivuuteen, joka näyttäytyy välinpitämättömyytenä. Vanhempien itsekkyyks ja mukavuudenhalu lisäävät omalta osaltaan välinpitämättömyyden kulttuuria. Vanhemmuus on tällöin aikuislähtöistä – syntyisin aikuisen tarpeista ja mukavuuden haluista. Tällainen aikuislähtöinen välinpitämätön vanhemmuus kulkeutuu sukupolvien ketjussa. Omien vanhempien välinpitämättömästä vanhemmuudesta on seurannut, että myös itse tarjoaa vain vähän emotionaalista tukea omille lapsilleen. (Pulkkinen 2002, 125–127, 142.)

Toisaalta ivalliset kommentit voivat osoittaa myös sitä, että vanhemmuus koetaan niin yksityiseksi alueeksi, ettei siitä haluta julkisesti vakavalla otteella keskustella. Tällöin ivallisilta ja välinpitämättömiltä kuulostava kommentit voivatkin olla yksityisyyden puolustusta. Omia yksityisiä ja läheisiä asioita ei haluta kertoa ulkopuolisille. Näin välttään ulkopuolisten vertailuilta ja uteluilta, jotka Matti Korteisen (1982) mukaan kuuluu aikuisten väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Sen sijaan Vanhemmuus-iltaa saatetaan tämän vuoksi pitää turhanpäiväisenä ohjelmana, joka tarjoaa tirkistelypaikan itselle vieraiden yksityiseen elämään. Tällaisesta näkökulmasta käsin tarkasteltuna ohjelma voi ärsyttää ja tuottaa pahennusta, jonka seurauksena ohjelmaan lähetetyt kommentit saavat ivallisen sävyn. Myös Korteisen esiin nostama negatiivinen solidaarisuus, joka Émile Durkheimin (1964) käsitteenä kuvaa sellaista sosiaalista käyttäytymisohjetta, voi osaltaan selittää ivallisten viestien suuruuden. Negatiivisen solidaarisuuden nimissä katsojat voivat nimittäin osoittaa viesteillään välinpitämättömyyden asennetta vanhemmuus-aihetta kohtaan, jolla tavoin he implisiittisesti osoittavat, että he eivät ole sopimattoman uteliaita toisten yksityisistä asioista. (Korteinen 1982, 72–84, 251–252.)

Kaikesta huolimatta MLL:n Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportit osoittavat, että kouluikäiset kaipaavat kuuntelevaa korvaa. Lapsesta tulee huolehtia myös tunnetasolla, jolloin lapsen kaipaama emotionaalinen tunnepuoli voi kehittyä ja vahvistua. Viileän tunnekulttuurin kasvattajat eivät välinpitämättömällä asenteellaan kykene tarjoamaan tällaista vanhemmuutta.

Yksinpärjäämisen kulttuuri, varhaisen itsenäistymisen vaade, välinpitämätön ja aikuislähtöinen vanhemmuus tuottavat osaltaan suomalaisille lapsille yksinäisyyttä ja liiallista vastuunkantoa itsestään. Myös ympäröivän yhteiskunnan yhteisöllisyyden rapistuminen vaikuttaa lasten ja nuorten asemaan. Vanhemmuutta pidetään yksityisenä, perheen sisäisenä asiana, johon ulkopuolisella ei ole lupa puuttua. Näin ollen yhteisöllisyyden tuoma tuki, apu ja turva eivät kykene tavoittamaan perhettä ja siinä toteutuvaa vanhemmuutta. Tilanteen vaikutus näyttäytyy lapsissa ja nuorissa. Huolettoman lapsuuden kutistuminen itsenäiseksi nuoreksi liian varhain aiheuttaa salakavalasti vaikeaselkoista pahoinvointia. Tämän vuoksi nuorten vakavien puheenaiheiden lisääntyminen tulisi ottaa vakavana merkinä suomalaisten lasten ja nuorten tilanteesta.

7.6 Yhteenvetoa avainkeskusteluaiheista ja asemoitumisista

Viisivaiheisen analyysin kautta suomalaisen vanhemmuuden kulttuurinen käsikirjoitus muodostui viiden ison aihealueen ympärille. Selkeyden vuoksi käyn tiivistetysti lävitse johtopäätökset aihealue kerrallaan. Nostan lopuksi kootusti esille myös huomioni siitä, miten miesten, naisten ja järjestöjen kannanotot eroavat toisistaan.

Vanhemmuuden ilmiöitä -aihe sisältää väsymystä ja syyllisyyden tunnetta, joka kietoutuu ajankohtaisten vanhemmuutta koskettavien aiheiden ympärille. Tukiverkkojen puute ja tästä johtuva eriarvoisuus, medialaitteiden tuomat vuorovaikutusmuutokset, läsnäolon vaade sekä työelämän vaikutus olivat ilmiöitä, jotka puhututtivat suomalaisia. Vanhemmuuspuheesta kuultaa huoli lapsiperheiden yksinäisyydestä ja omillaan pärjäämisestä. Huoli lapsista ajaa vanhemmuuden syyllisyyteen. Syyllisyyden uskotaan kuitenkin voivan osoittaa suunta kohti parempaan, vaikka toisaalta väsymyksen kautta syyllisyys voi kuitenkin lamaannuttaa ja pahentaa tilannetta entisestään. Syyllisyys-tunteena voi myös ärsyttää. Ainaisen läsnäolon vaade hermostuttaa vanhemmuudessa, jossa muutenkin on yksinpärjäämisen kulttuurin takia haasteita. Kännykkä-keskustelu on osoitus siitä, miten herkillä vanhemmuuden ympärillä käyvä keskustelu on aikuisia kohtaan käydystä kriittisestä pohdinnasta. Vanhemmuuspuhe toteaa vanhempien olevan tiukoilla jaksamisensa kanssa. Palauttavaa omaa aikaa kaivataan.

Kasvatus- ja vanhemmuus -aihe sisältää pohdintaa hyvästä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Keskustelu keskittyi pääosin kahden erilaisen kasvatustyylin eroavaisuuksiin. Vastakkain olivat vapaa kasvatus ja rajoilla kasvatus. Keskustelujen pyörteissä käsiteltiin muun muassa tyttöjen seksikästä pukeutumista. Aihe ei kuitenkaan sellaisenaan keskusteluttanut, vaan enemminkin puhuttiin siitä, miten tytöillä ja naisilla tulee olla oikeus pukeutua niin kuin haluavat

ilman, että tarvitsee pelätä ahdistelijoita. Seksikäs, aikuismainen pukeutuminen voi olla merkki varhaisen itsenäistymisen kulttuurista. Tämä seikka jäi kuitenkin keskustelussa syrjään.

Keskustelu **isydestä, äitiydestä ja vanhemmuudesta** käsittelee erityisesti isien paikkaa vanhemmuudessa. Keskustelussa pohdittiin isien ja äitien oikeuksia, läsnäoloa ja vanhemmuuteen osallistumista. Paikoin keskustelu osoitti äitiyden ja isyyden valtataistelulentät, joissa lapsen asema on taka-alalla. Pohdittiin myös onko yksi vanhempi lapselle riittävä, vai tulisiko vanhemmuutta jakaa kaksi vanhempaa – ja onko vanhempien sukupuolella väliä.

Lapsiperheköyhyys -aihe nostatti keskusteluja monesta eri asemasta käsin. Rahan ei katsottu vaikuttavan vanhemmuuteen, vaikka toisaalta todettiin, että vain rikas voi väittää tällä tavoin. Lapsiperheiden taloudellisesta ahdingosta oltiin kuitenkin lähes yksimielisiä. Lapsiperheköyhyys katsottiin pahentuvat hallituksen suunnittelemien leikkaustoimenpiteiden takia. Kommentit jakoivat huolen lasten ja nuorten pahoinvoinnista, jonka yhdeksi aiheuttajaksi ymmärrettiin perheiden heikko taloustilanne. Osa kommenteissa kuitenkin haikaili entisaikojen köyhiin, mutta hyviin aikoihin. Tällainen ennen vanhaan -puhe aiheutti sekä puolustajia että kritikoita.

Ohjelma -aihe sisälsi Vanhemmuusilta-ohjelmassa käytyjen keskustelujen ulkopuolelle jääviä aiheita. Nämä keskustelut kohdistuivat valtaosin Ajankohtaisen kakkosen -ohjelma-arvosteluun sekä Vanhemmuusilta-ohjelmassa olleiden vieraiden arvosteluun. Katson näiden viestien osoittavan myös arvostelua itse vanhemmuus-teemaa kohtaan.

Miesten, naisten ja järjestöjen viestit painoutuivat Vanhemmuus-ilta -aineistossa hiukan eri tavalla. **Järjestöt** keskustelivat aktiivisemmin isyys, äitiys ja vanhemmuus -, lapsiperheköyhyys- ja ohjelmaa koskevista aiheista. Järjestöt nostivat esille isien oikeuksien eriarvoisen aseman verrattuna äitien oikeuksiin. Järjestöt pyrkivät myös nostamaan keskustelua ohjelman aikana vireillä olevasta äitiyslaki-aloitteesta. Lapsiperheköyhyys ymmärrettiin järjestöjen viesteissä vanhemmuutta kuormittavana tekijänä, mutta vanhemmuuden ilmiö -aihealueen sisältyviin syyllisyys- ja kännykkä-keskusteluihin järjestöt eivät ottaneet kantaa.

Naiset puolestaan osallistuivat eniten vanhemmuuden ilmiö -keskusteluihin, kuten keskusteluun väsymyksestä, syyllisyydestä ja ajankäytöstä. Naiset nostivat esille huolensa yksinhuoltajien eriarvoisesta asemasta. Myös yleinen lapsiperheiden tukiverkkojen puute puhututti naisia eniten. Ajankäyttökeskustelussa naiset toivat miehiä aktiivisemmin esille työn ja perheen yhteensovittamisen haasteellisuuden. Näin ollen naisten viesteistä välittyy perinteinen perheen sisäinen sukupuolijako, jonka mukaan lastenhoito katsotaan kuuluvan naisen vastuulle. Naisten viesteissä kaivattiin omaa aikaa ja paikkaa, jonka vuoksi jatkuva läsnäolon vaatimus vanhemmuudessa koetaan raskaana. Riittämättömyyden tunne paistoi naisten viesteistä miehiä enemmän. Naisten viesteistä kuultaa asiallinen suhtautuminen Vanhemmuus-ilta -ohjelman teemaa

kohtaan. Ohjelmaa koskevissa negatiivisissa viesteissä oli kuitenkin myös naisten kirjoittamia viestejä, mutta huomattavasti vähemmän kuin miesten. Sen sijaan ohjelmaa positiivisesti kommentoivista viesteistä suurin osa oli naisten kirjoittamia.

Miehet osallistuivat aktiivisimmin ohjelma- sekä isyys, äitiys ja vanhemmuus -aihetta koskevaan keskusteluun. Ohjelmaa koskevissa viesteissä miehet kommentoivat selvästi eniten negatiivisilla iva-viesteillä. Miehet kuitenkin osallistuivat varsin aktiivisesti vanhemmuuden ympärillä käytyyn keskusteluun varsin asiallisin kommentein. Miesten lähettämistä viesteistä ilmenee, että miehet haluavat löytää oman paikkansa isinä – eivät kuitenkaan naisiin verrattavissa olevina ”lisäisinä”, vaan miehinä, joita voi kuvata läsnä oleviksi, turvallisiksi ja sitoutuviksi aikuisiksi.

8 POHDINTA

8.1 *Eettisyys ja luotettavuus*

Akateeminen tutkija mielletään usein objektiiviseksi tarkkailijaksi, joka kykenee tutkimusta tehdessään asettamaan itsensä syrjään, tutkittavan ilmiön ulkopuolelle (Saresma 2010, 64.) Tutkimukseni aihe syntyi kuitenkin omakohtaisen kokemuksen siivittämänä tilanteessa, jossa olen auttamatta tutkittavan ilmiön sisällä. Olenhan suomalainen, kahden kouluikäisen lapsen äiti. Koen näin ollen omien lasteni avulla sekä koululaisen arjen läheiseksi että vanhemmuuden itsessäni. Tilanteesta on ollut minulle sekä haittaa että etua. Haastavaa tilanteessa on ollut tutkia ilmiötä niin, että omat ennakkokäsitykset eivät estä tutkimuksen etenemistä. Mikäli tutkimusilmiö on liian lähellä tutkijaa, on vaarana, että tutkija ei kykene hahmottamaan ja ymmärtämään tutkimuksen todellista antia. Olen kuitenkin pyrkinyt tietoisesti ehkäisemään tällaisen tilanteen syntymisen kertomalla avoimesti omat tutkimushypoteesini ja tutkimuksen lähtökohdat. Kun nämä tutkijaan kohdistuvat lähtökohdat ovat selkeästi näkyvillä, voidaan tutkimuksen todeta olevan lähempänä tavoiteltavaa eettisesti luotettavaa tutkimusta. Tutkimus on nimittäin tällöin läpinäkyvämpi ja näin ollen luotettavampi.

Niin kuin mainitsin, olen kuitenkin kokenut myös etua siitä, että elän tutkimani ilmiön sisällä. Tutkimusaiheeni on säilyttänyt vetovoimansa enkä ole kyllästynyt aiheeseen tai edes ajatellut tutkimusaiheen vaihtoa. Uskon, että opiskelujeni aikana saamani vinkki tutkijatohtori Antti Saarelta on tehonnut. Saari nimittäin sanoi, että kannattaa valita tutkimusaiheeksi joku sellainen ilmiö, joka turhauttaa tai kiinnostaa. Näin aiheen parissa työskentely helpottuu ja tutkimusaihe säilyttää lumovoimansa. Tämän vinkin innoittamana valitsin tutkimusaiheeksi sellaisen ilmiön, jonka vuoksi lähdin aikanani opiskelemaan kasvatustieteitä Tampereen yliopistoon. Koen, että valintani on kannattanut.

Tutkimusaineistoani voidaan pitää perinteisistä ratkaisuista poikkeavana. Tutkimukseni aineisto koostui ensinnäkin MLL:n Lasten ja nuorten puhelin ja netti -palvelun vuosiraporteista. Pysin näiden raporttien avulla vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, millaisia huolia ja ongelmia kouluikäiset lapset ja nuoret kokevat varhaista itsenäistymistä vaativassa arjessaan. Vuosiraportit on koottu MLL:n toimesta ja ovat näin ollen jo valmiiksi analysoituja. Voin

olla vain kiitollinen MLL:lle heidän arvokkaasta työstään. Vuosiraportit tarjoavat kuitenkin vain pienen kurkistuksen tutkimaani ilmiöön, koululaisten arkisiin kokemuksiin, tutkimuskysymykseni kautta. Tämän aineiston haasteena on ollut myös se, että vuosiraportit eivät rajoitu vain arki-iltapäivätunteihin, johon olen tutkimukseni ensimmäisen osan rajannut. Aineistossa on mukana lasten ja nuorten yhteydenottoja myös muilta vuorokaudenajoilta. Raportit kykenivät kuitenkin kertomaan tutkimukseni kannalta oleellisia asioita kouluikäisten iltapäivistä – millaisia ajatuksia ja mahdollisia huolia koululaiset kokevat koulun jälkeisenä aikana. Aineistosta on toisin sanoen useita viitteitä siihen, että vuosiraportit kykenevät tarjoamaan vastauksia ja tietoja tutkimuskysymyksiini. Olenkin kerännyt raporteista juuri sellaiset tiedot, jotka kertovat siitä, miten lapset ovat käyttäneet palvelua koulun jälkeisinä iltapäivätunteina ja millaisia keskusteluaiheita he ovat jutelleet. Näin olen pyrkinyt huolehtimaan tutkimuksen validiteetista, eli olen tutkinut sitä mitä olen tutkimusraportissa luvannut (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136).

Tutkimukseni vanhemmuutta koskevan aineiston muodostivat A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelma ja ohjelman yhteyteen lähetetyt Twitter-viestit. Varsinaisen aineiston muodostavat Twitter-viestit eli twiitit, mutta koska aineiston kokonaisuuden kannalta on oleellista ymmärtää se konteksti, johon nämä viestit on lähetetty, katson myös itse ohjelman sisältyvän olennaisesti aineistooni. Tarkoitukseni oli tämän aineiston avulla vastata toiseen tutkimuskysymykseen: miten suomalaiset puhuvat vanhemmuudesta ja millaisia huolia, murheita ja ärsytyksen aiheita nostetaan esiin.

Ylen Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan suomalaisista 10 % käytti Twitteriä vuonna 2015 (Mättö, 3.1.2015). Twiittaajista 490 osallistui Vanhemmuus-ilta- ohjelman kommentointiin yhteensä 1 195 viestillä. Nämä twiittaajat lukeutuvat puolestaan TV-mittaritutkimus Finnpanel Oy:n ja Yle Julkaisut -lähteiden esittämään katsojajoukkoon, jonka mukaan ohjelmaa seurasi 282 000 television katsojaa. Niinpä ohjelmaa kommentoineet twiittaajat ovat valikoituneet sen perusteella, ketkä A2-ilta -ohjelmia yleensä seuraavat tai sattuiivat sattumalta ohjelman esityspäivänä seuraamaan. Voi myös olla, että A2-illan vanhemmuus-aihe on kiinnostanut ja kerännyt katsojia. On myös mahdollista, että jotkut ohjelmaa kommentoineet eivät ole seuranneet itse ohjelmaa, vaan ovat osallistuneet keskusteluun muuten sosiaalisessa mediassa.

Koska suomalaisista Twitter-käyttäjistä enemmistö on miehiä (Mättö 3.1.2015), näkyi tämä myös tutkimusaineistossani: suurin osa Vanhemmuus-ilta -ohjelman kommentaattoreista oli miehiä. Naisten osuus oli kuitenkin hyvin lähellä miesten osallistumismäärää. Koen tämän miesvoittoisuuden aineistoni kannalta positiivisena seikkana, sillä näin tavoitan kenties vaikeasti tavoitettavat miesten mielipiteet ja ajatukset vanhemmuudesta. Tutkimusaineistoni puutteena on kuitenkin se, että se ei ole välttämättä tavoittanut esimerkiksi hyvin pienituloisia tai heitä, joille vanhemmuuden arki on erittäin haasteellista. Heidän kommentit olisivat olleet tärkeitä

rakennettaessa suomalaisten puhetta vanhemmuudesta. Voi myös olla, että aineisto ei ole tavoittanut kovinkaan paljon nuorten tai nuorten aikuisten ääntä, sillä Finnpanel Oy:n ja Yle Julkaisut lähteiden mukaan ohjelman katsojista 84 % oli 30–60+-vuotiaita. (Ks. Taulukko 1., s. 33.) Kuitenkin Twitter-käyttäjistä suurin osa on alle 25-vuotiaita, joten kommentaattoreiden ikäjakaumaa ei voi sanoa varmaksi.

Tutkimukseni aineistot ovat julkisia ja näin ollen netistä ladattavissa olevia. Ensimmäisen osan aineisto, MLL:n Lasten ja nuorten puhelin ja netti -vuosiraportit löytyvät MLL:n verkkosivuilta. Toisen osan aineisto, A2 Vanhemmuus-ilta -ohjelma on puolestaan katsottavissa Ylen Areenalta vuodesta 2016 seuraavien 83 vuoden ajan. Twitter-viestit puolestaan on luettavissa Twitter-tilin kautta aihetunnisteen #a2ilta avulla. Tutkimukseni olisi näin ollen periaatteessa toistettavissa. Olen kuitenkin käyttänyt tutkimuksessani laadullisen tutkimuksen mukaisia tulkintoja, jotka ovat kiinteästi sidoksissa omaan kokemusmaailmaani. Olen toisin sanoen luonut ja tulkinnut tutkimusasetelmani, eikä tätä asetelmaa sellaisenaan voi rakentaa kukaan muu. Reliabiliteettia eli tutkimustuloksen toistettavuutta voidaan pitääkin jopa mahdottomana laadullisessa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–137.)

Twiiitit tarjosivat monipuolisen aineiston, joka koostuu useista eri näkökulmista käsin. Twiittajat eivät varmasti tarkoittaneet viestiään tutkimusaineistoksi tai kuvitelleet kommenttinsa osallistuvan sen enempään kuin yleiseen Twitter-keskusteluun Vanhemmuus-ilta -ohjelman yhteydessä. Tämä seikka on tietysti huomioitava ja tilannetta kunnioitettava. Twiiitit kuitenkin tarjoavat mahdollisuuden tarkastella suomalaisten ajatuksia vanhemmuudesta, joka on koko tutkimukseni tarkoitus. Karin Filander (2000, 108–109) kutsuu kulttuurisiksi käsikirjoituksiksi niitä diskursseja, repertuaareja, sanastoja ja resursseja, joiden avulla yksilöt hakevat ympäristössään omaa paikkaansa ja toimijuuttaan. Ymmärrän tämän Vanhemmuus-ilta -ohjelmassa rakentuneen puheen vanhemmuudesta kuvastavan niitä kulttuurisia käsikirjoituksia, joiden uskomusten ja itsestään selvyyksien kautta suomalainen vanhemmuus toteutuu. Puheessa esiintyvät huolet, kritiikit, ilot, onnen tunteet, ärtymykset, kannustukset ja vaikkapa turhaantumiset kuvastavat suomalaisen vanhemmuuden olemusta. Useiden erilaisten näkökulmien kautta muodostunut puhe tarjoaa moniulotteisen ja -tasaisen kulttuurisen käsikirjoituksen nykypäivän suomalaisesta vanhemmuudesta.

8.2 Loppupohdinnan paikka

Tutkimukseni on loppusuoralla. On aika pohtia, millä tavalla olemme nyt viisaampia. Asiaa kannattaa tarkastella palaamalla tutkimuksia koskeviin kysymyksiin. Tarkoitukseni oli tutkia

MLL:n aineistojen avulla, millaisia huolia ja murheita kouluikäiset lapset kokevat arjessaan. Halusin myös selvittää A2 Vanhemmuus-ilta -aineiston kautta miten vanhemmuudesta puhutaan ja millaisia kipupisteitä siitä nostetaan esille. Ryhmittelin tämän tutkimusaineiston sukupuolen mukaan, jotta pystyin tarkastelemaan myös sitä, millä tavoin miesten, naisten ja järjestöjen lähettämät viestit eroavat toisistaan. Kokonaisuudessaan tutkimukseni tarkoitus oli selvittää millä tavoin suomalaisten koululaisten kokemukset ilmenevät suomalaisten vanhemmuuspuheessa.

Tutkimuskysymysten kautta aineistosta erottui lapsia, nuoria ja vanhemmuutta koskeva arjen yksinäisyys sekä miesten liikkeellä oleva asemoituminen suhteessa vanhemmuuteen. Yhdessä nämä näkökulmat nostavat esille kipupisteen, joka näyttäytyi aineistoni perustella lapsiperhearjessa. Suomalaisten kipupisteenä esiintyi sellaisen yhteisöllisyyden puute, joka olisi tämän hetkisellemme suomalaisille kulttuurille sopiva ja tarkoituksenmukainen.

8.2.1 Arjen yksinäisyys

Tutkimuksestani esiin nousseet aiheet kertovat suomalaisten lasten, nuorten ja vanhempien koetusta arkitodellisuudesta. Olen tuonut esille lähtöoletukseni, jonka mukaan suomalaisilta lapsilta vaaditaan varhaista itsenäistymistä ja yksin pärjäämistä. Myös Matti Kortteinen (1982) pitää yksinpärjäämisen eetosista vaikeasti havaittavana ja todennettavana kulttuurisena ominaispiirteenämme. Yksin pärjääminen näyttäytyy lasten ja nuorten kohdalla aikaisen itsenäistymisen ihanteena, jota kuvastaa reippaan ja omatoimisen koululaisen malli. Suomessa oletetaan, että koululainen on jo ensimmäisiltä luokilta asti valmis kantamaan itsestään sellaista vastuuta, jota muissa maissa pidetään aikuisille kuuluvana tehtävänä. Millainen vaikutus pienten koululaisten varhaisella itsenäistymisen vaateella on koululaiselle itselleen? Jatkammeko kenties tahtomattamme sota-ajan tunnemuistoa siitä, että lasten tulee pärjätä jo varhain omillaan? Sota-ajalla lapset joutuivat pärjäämään rankoissa olosuhteissa pakon edessä. Karrikoiden voidaan sanoa, että tämän päivän koululaisten tulee pärjätä, koska niin on käytäntö. Onko yhteiskuntaamme sisäänrakennettu koululaisten parentifikaatio, jonka mukaan lapsi huolehtii aikuiselle kuuluvista asioista itse (Näre, 2007). Marja-Liisa Rissanen (2009) toteaa tutkimuksessaan, että suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa lasten odotetaan kehittyvän ja kasvavan nopeasti, sillä lapsien odotetaan huolehtivan itsestään niin nopeasti ja varhain kuin mahdollista. Tämä vaikuttaa perheisiin siten, että lapset eroavat ja itsenäistyvät vanhemmistaan varhain. (Rissanen 2009, 86.) Myös Riitta Martsola (2006, 47) pitää lapsuuden varhaista liu'uttamista nuoruudeksi yhtenä keskeisimmistä syistä lasten ja nuorten henkiseen pahoinvointiin.

Arlie Russell Hockschildin (1997) aikaside-käsitteen avulla voimme tarkastella tätä ilmiötä sen kautta, että nykyisin lasten kanssa vietetylle ajalle varataan erikseen oma aika – läsnäoloa lasten kanssa ei pidetä enää vapaa-ajalle kuuluvana automaattisena ominaisuutena. Tiina Impola (2014) tuokin esille, että perheiden vaativat aikataulut tuottavat haastetta yhteisen ajan löytymiselle. Impola nostaa esimerkkinä koululaisen, jonka häiriökäyttäytymisen taustalta on löytynyt runsas yksinolo. Vanhempien kiire töissä ja omissa vapaa-ajanharrastuksissaan ajoivat tilanteeseen, jossa perheen yhteinen vapaa-aika jäi täysin viettämättä. (Impola 2014, 106.) Koululaisen kanssa ei kenties vietetä arjessa riittävästi läsnä olevaa aikaa, mikä heijastuu lapsen tai nuoren levottomuutena ja pahoinvointina.

Varhaisen itsenäistymisen ja yksin pärjäämisen oletukset ovat saaneet tukea MLL:n Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraporteista. Koulun jälkeinen aika näyttäytyi vuosiraporteissa ajalta, jolloin koululaiset haluaisivat olla vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa tavallisten arkisten asioiden parissa. Arjen yksinäisyys näyttäytyy nimenomaan aikuisen kaipuuna. Kuuntelevaa korvaa ja läsnäoloa tarvittaisiin varsinkin vanhempien koululaisten mieltä vaivaavien murheiden jakamiseen. Seuraava lainaus on vuoden 2014 Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportista:

Itken välillä tunteja lattialla, enkä saa sormeakaan liikkumaan. Kukaan ei tunnu välittävän, olen aivan yksin eikä kukaan ymmärrä minua. Olen turha.

Lasten ja nuorten puhelimen vuosiraporteista ilmeni myös, että erityisesti nuorten tyttöjen vakavat puheenaiheet ovat lisääntyneet viime vuosina. Tämä on huolestuttava merkki kouluikäisten lasten ja nuorten pahoinvoinnista. MLL on reagoinut tähän ilmiöön muun muassa aiemmin mainitsemillani Tekesin rahoittamalla pilottihankkeella, joka mahdollista lapselle soittoajan varaamisen työntekijälle silloin, kun lapsi on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa, sekä netistä löytyvällä Huoli puheeksi -lomakkeella, joka voi toimia hyvänä keskustelun aloituksena nuoren ja aikuisen välillä. (MLL 2016.)

Ajankohtaisen kakkosen Vanhemmuus-ilta -aineisto puolestaan tuo esille, että suomalaisesta vanhemmuudesta puhututtavat erityisesti arjessa koettu yksinäisyys ja tuen tarve. Suomalaista kulttuuria näyttää tutkimusaineistojen kautta hallitsevan vahva yksi pärjäämisen vaade. Yksinpärjäämisen kulttuuri aiheuttaa jo sellaisenaan tukiverkkojen puutteen – apua ei huomata tarjota, vastaanottaa tai pyytää. Ajatus, että kaikki on loppujen lopuksi itsestä kiinni, uuvuttaa. Erityisesti huolta kannettiin lapsiperheköyhyydestä ja sen vaikutuksesta lapseen, nuoriin ja vanhempiin. Lapsiperheköyhyys ymmärrettiin Vanhemmuus-ilta -aineistossa eriarvottavana tekijänä, joka synnyttää hyvinvointia uhkaavaa huono-osaisuutta. Muutamat romantisoivat haikailuviestit entisaikojen köyhyyteen ja yhteisöllisyyteen saattavat olla jäänteitä sotien ja pula-ajan

sukupolvien kokemusmaailmasta. Jeje-Pekka Roosin (1987) mukaan sotien aikainen sukupolvi jakoi yhteisesti ja yleisesti köyhyyden, sillä kaikilla Suomessa oli pulaa, kurjuutta ja köyhyyttä. Tämä yhteinen kokemus sai aikaan yhteisöllisyyden tunteen. (Roos 1987, 53.) Lapsiperheköyhyys sen sijaan ei koske kaikkia suomalaisia, eikä kaikkia lapsiperheitä. Köyhyydellä ei näin ollen ole yhdistävä vaan eriarvottava vaikutus. Köyhyyden koskettama lapsiperhe pyrkii selviämään taakastaan yksin.

Myös MLL:n Vanhempain puhelimen ja netin vuosiraporteista on kuultavissa, että suomalaiset vanhemmat kokevat kuormittumista ja uupumista arjessaan, joka voi pahimmillaan heikentää vanhemman ja lapsen suhdetta. Raporttien mukaan vanhemmat ovat keskustelleet muun muassa tuen puutteesta ja kuormittavista elämäntilanteista, kuten erosta. Myös vanhemmuuden vaietuista puolista, aiheista, joista koetaan syyllisyyttä ja häpeää, on uskallettu avautua. Vanhemmat ovat saattaneet pitää aiemmin yllä onnellisuusmuuria (Roos 1987) näyttäen ulkopuolisille hyvinvoivaa kuvaa. Vanhempain puhelimen vuosiraporteista on kuitenkin kuultavissa, miten monet suomalaiset vanhemmat ovat muurien sisällä jaksamisensa äärirajoilla. Vanhemmat ovat yksin huoliensa ja murheidensa kanssa, niin kuin lainaus vuoden 2009 Vanhempain puhelimen ja netin vuosiraportista kuvastaa:

Onhan mulla ystäviä ja sukulaisia, mutta kellekään en ole kertonut, että mulla on niin paha olo, että aamuisin mä vain oksennan.

Vanhemmat ovat kertoneet MLL:n Vanhempainpuhelinta koskevissa palautteissaan, että heidän tilannettaan on helpottanut, kun he vihdoin ovat uskaltaneet kertoa mieltä painavista asioista jollekin. Myös MLL:n Lasten ja nuorten puhelinta ja netti koskevista palautteista selviää, että lapset ja nuoret pitävät parhaana sitä, että he ovat saaneet kertoa asiastaan jollekin ja että heitä on aidosti kuunneltu. Niin lapsille, nuorille kuin vanhemmillekin on aineistojen perusteella tärkeää kuulluksi tuleminen. Periksi antamaton ja sisukas suomalainen kaipaa kaikesta huolimatta toisen ihmisen läsnäoloa ja huomiota. Kaipaamme ihmistä, jolle uskaltaa kertoa niin ilot kuin mieltä painavatkin asiat. Tutkimusaineistoni osoittavat näin ollen, että suomalaiset kokevat raskaana omillaan pärjäämisen ja yksilökeskeisyyden, joka näyttäytyy maassamme viileänä ja välinpitämättömänä tunnekulttuurina.

Salmen ym. (2014, 20) tutkimuksessa ilmenee, että nuoret odottavat apua erityisesti läheisiltä ihmisiltä. Nuoret tarvitsevat turvallisen ja avoimen vuorovaikutuksen, jossa heillä on mahdollisuus puhua ja tulla kuulluksi. Tosin Salmen tutkimukseen osallistuneet nuoret osin kritisoivat vanhempia heidän auttajinaan, mikä voi osaltaan kertoa luottamuksen puutteesta. (Salmi ym. 2014.) Myllyniemen (2012, 74–79) toimittaman Nuorisobarometrin 2012 mukaan lapsuudenkodin lämmin,

avoin ja yhteisöllinen ilmapiiri on yhteydessä nuorten hyvinvointiin ja sosiaaliseen luottamukseen. Veli-Matti Värri (2000) mukaan dialoginen vanhemmuus toteutuu juuri lämpimällä ja vuorovaikutuksellisella luottamuksella. Dialogisessa vanhemmuudessa lapsi ja nuori kohdataan sen hetkisen tilanteen mukaisella tavalla. Näin ollen dialogisella vanhemmuudella voidaan Värri mukaan saavuttaa hyvä vanhemmuus, joka suojaa sekä kantaa lasta ja nuorta pitkälle. (Värri 2000, 151.)

8.2.2 Asemoituminen

Vilkas keskustelu Vanhemmuus-ilta -ohjelman yhteydessä osoittaa, että lasten ja nuorten pahoinvointiin pyritään vastaamaan. Erityisesti miehet halusivat osallistua vanhemmuuskeskusteluun: miehet ilmenevät aineistosta aktiivisina kommentaattoreina, jotka pohtivat muun muassa isien paikkaa vanhemmuudessa. Miesten lähettämien viestien sisällöistä ja määrästä on havaittavissa, että miehet pyrkivät etsimään vastuullista lasten ja nuorten tarpeisiin vastaavaa isämallia. Miehet puhuivat isyydestä pääosin hyvin myönteisesti. Samaa miesten aktiivisuutta kuvastaa myös MLL:n Vanhempainpuhelimien vuosiraportit, joissa ilmenee, että isien yhteydenotot ovat lisääntyneet viime aikoina.

Johanna Mykkäsen ja Petteri Eerolan (2014) tutkimuksessa esikoisensa saaneiden miesten kertomuksissa sitoutuminen ja vastuu limittyivät toisiinsa sillä tavoin, että vastuullisuus ymmärrettiin isyyteen sitoutumisen perustaksi, jolle puolestaan hyvä isyys voi rakentua. Mykkäsen ja Eerolan tutkimuksessa miesten puheista kuvastui nautinto isyydestä. Miehet myös kertoivat saaneensa isyydestä enemmän kuin osasivat toivoa. (Mykkänen & Eerola 2014, 63–64.) Isän myönteinen suhtautuminen perheeseen onkin Kimmo Jokisen ym. (2013) tutkimuksen mukaan perheen hyvinvointia kasvattava tekijä. Myös Jouko Huttunen (2014) toteaa, että sellaisella isäsuhteella, jossa isä on sitoutunut ja vastuullinen, on merkittävä myönteinen vaikutus lapsen elämään. Toisaalta taas, jos isäsuhteessa isä on sitoutumaton, torjuva ja laiminlyövä, on tällä yhteyttä lapsen riskikäyttäytymiseen ja negatiivisiin kehityspiirteisiin. (Huttunen 2014, 185–186.)

Vanhemmuus-ilta -aineistosta erottui kuitenkin selkeästi myös miesten välinpitämätön asenne vanhemmuutta kohtaan. Suuri osa miehistä oli kommentoinut Vanhemmuus-ilta -ohjelmaa ivallisilla ja negatiivisilla kommenteilla. On hämmästyttävää, että kaikista ivallisista viesteistä, joita Vanhemmuus-ilta -ohjelman yhteyteen tuli runsaasti, miesten osuus on yli 80 prosenttia. Viileä ja piittaamaton suhtautuminen vanhemmuus-teemaa kohtaan on havaittavissa. On kuitenkin otettava huomioon, että ivallisten puheiden takana saattaa olla Matti Kortteisen (1982) mainitsema negatiivinen solidaarisuus. Tämän käyttäytymisnormin mukaan toisten yksityisasioihin, kuten

perheeseen ja siinä toteutuvaan vanhemmuuteen, tulee suhtautua välinpitämättömästi. Jokaisella on oikeus yksityiselämään, jolloin on moraalisesti oikein olla puuttumatta siihen. (Kortteinen 1982, 72–84, 251–252.) Tämän vuoksi ohjelmaan on voitu lähettää asiallisten kommenttien sijaan iva-sävyisiä viestejä, joilla osoitetaan välinpitämätön suhtautuminen yksityiseen, perheen sisäiseen asiaan.

Naiset olivat kirjoittaneet Vanhemmuus-ilta -ohjelmaa kommentoivia positiivisia viestejä selvästi miehiä enemmän. Naiset kantoivat viesteissään myös miehiä enemmän huolta vanhemmuuden haasteista, kuten perheen ja työelämän yhteensovittamisesta ja tukiverkkojen puutteesta. Lisäksi naiset nostivat esille oman tilan kaipuun. Jatkuva läsnäolon vaade saatettiin kokea ahdistavana riittämättömyyden tunteena, joka rasittaa vanhemmuutta. Naisten ja miesten viestejä verratessa voikin havaita, että aineistosta välittyy osaltaan perinteinen sukupuolijako. Toisaalta miesten välittävät ja lämpimät vanhemmuus-aihetta koskevat kommentit, jotka antavat sisällöltään kuvan vastuullisesta, huolehtivasta ja turvallisesta miehestä, murtavat tätä perinteistä sukupuolijakoa.

Jaana Vuori (2010) esittää tutkimuksessaan kaksi diskurssia, joiden mukaan naisten ja miesten välistä työnjakoa vanhemmuudessa käsitellään. Äidinhoiva korostaa äidin ensisijaista roolia vanhemmuudessa: äidin ominaisuuksiin mielletään lapsen synnyttäminen, hoivaaminen ja kasvattaminen. Jaetun vanhemmuuden diskurssi puolestaan korostaa, että naisten ja miesten välisen hoivaroolin ei tulisi olla ehdotonta rajaa asettava. Tämä diskurssi ehdottaa, että miehet ottaisivat suurempaa vastuuta lastenhoidosta ja huolenpidosta. Vuoren tutkimuksessa isän rooli näyttäytyi äidinhoiva diskurssissa sellaisena, joka asetti isän kyvyt hoitaja kyseenalaiseksi. Jaetun vanhemmuuden diskurssissa puolestaan samaa asiaa käsitellään hiukan eri tavalla. Jaetussa vanhemmuudessa oletetaan, että isä kykenee siihen mihin äitikin. Näin ollen kysymys on siitä, miten isä haluaa isyyttään toteuttaa – mitä isät haluavat. Isiä pyritään näin ollen houkuttelemaan sellaisilla neuvoilla ja tukimuodoilla, joita äidit ovat aiemmin saaneet vanhemmuuden tuekseen. (Vuori 2010, 355–358.)

Vanhemmuus-ilta -aineistosta on erotettavissa molempia Vuoren esittämiä puhetapoja - jaettua vanhemmuutta ehkä äidinhoivaa enemmän. Aineisto osoittaa kuitenkin erityisesti miesten kautta merkkejä siitä, että vanhemmuutta halutaan toteuttaa lasten ja nuorten tarpeiden mukaan – ei niinkään sen mukaan, miten mies itse vanhemmuutta haluaisi toteuttaa. Aineistosta nostetaan epäkohtana esille myös se, että vanhemmasta puhuttaessa puhuttaisiin vain äidistä. Saman huomion teki myös Vuori (2010, 361) omassa tutkimuksessaan. Miesten aktiivinen osallistuminen vanhemmuus-puheeseen ja erityisesti keskusteluun isien toimijuudesta, kertoo aiheen ajankohtaisuudesta. Kenties miehet ovat asemoitumassa viileän tunnekulttuurin miehestä

lämpimämmäksi välittävämmäksi mieheksi. Vanhemmuuden kulttuuriset mallit, jotka sisältyvät olennaisesti suomalaiseen kulttuuriin, olisivat tällöin muutoksessa ja liikkeessä.

8.2.3 Yhteisöllisyys

Tuoreen Taloustutkimuksen tulokset osoittavat tutkimukseni ajankohtaisuutta ja tukevat samalla tutkimukseni tulosta. Anu Vilkmán (2016) esittelee artikkelissaan Marja Hintikka Live -ohjelman Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen siitä, kuinka isien ja äitien pelot eroavat toisistaan. Syyskuiseen taloustutkimuskyselyyn vastasi lähes 700 alaikäisen lapsen vanhempaa. Vanhempia pelottavia tekijöitä oli tutkimuksen mukaan muun muassa se, että joku tekee lapselle pahaa, lasta kiusataan, lapsi sairastuu vakavasti tai kuolee. Vanhemmat pelkäsivät myös lastensa joutuvan huonoon seuraan teini-iässä, omaa sairastumistaan tai kuolemaansa ja perheen joutumista taloudellisiin vaikeuksiin. Se, mikä tekee tämän tutkimuksen oman tutkimukseni kannalta mielenkiintoiseksi, on vanhempien pelkoa vähentävät tekijät. Taloustutkimus osoittaa, että 34 % vastaajista oli sitä mieltä, että mikäli perheen taloudellinen tilanne olisi parempi, olisi vanhemmilla vähemmän pelkoja. Puolestaan 25 % vastaajista oli sitä mieltä, että vanhempien pelkoja vähentäisi se, jos kasvatusta olisi yhteisöllisempää. (Vilkmán 2016; ks. myös Rinta-Tassi 2016.)

Taloustutkimuskyselytulokset puhuvat vanhemmuutta koskettavasta lapsiperheköyhyydestä. Heikko taloudellinen tilanne lisää vanhempien pelkoja ja vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Vanhemmat toivat myös esille, että yhteisöllisempi kasvatusta vähentäisi vanhempien pelkoja. Yhteisöllisemmän kasvatuksen voidaan ajatella tarkoittavan yhteisöllistä ja jaettua tukea sekä apua vanhempien ja vanhemmuuden ympärillä. Näin ollen tietoisuus olemassa olevasta avusta ja tuesta helpottaa lapsiperheen arkea ja lisää vanhempien ja näin ollen myös lasten hyvinvointia.

Molemmat Taloustutkimuksessa ilmenneet aiheet esiintyvät myös omassa tutkimuksessani. Tutkimusaineistoni kuvasivat taholtaan yksinpärjäämisen kulttuuria. Tukiverkkojen puute ja siitä aiheutuneet vaikutukset ilmenivät sekä lasten että vanhempien kokemuksissa. Lasten ja nuorten puheenaiheiden taustalta kuultaa pahoinvointia ja hätä. Lapsiperheköyhyyden kasvaessa yhä useampi perhe tuskailee yksin rahahuoliensa kanssa. Näin ollen yhä useampaa lasta ja nuorta koskettavat taloudellisen ahdingon paineet. Esimerkiksi THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimus tuo esille, että perheen taloudellisilla ongelmilla on selkeä yhteys lasten kokemaan hyvinvointiin myös tulevaisuudessa. Tutkimuksessa huomattiin myös, että lapsuudessa koetut ongelmat ja haasteet siirtyivät sukupolvilta toiselle. (Paananen 2012, 26–29.)

C. Wright Mills (2015) esittää mielenkiintoisen teorian pahoinvoinnin syntymisestä. Ihmiset ovat hyvinvoivia silloin, kun tuntevat arvonsa ja pitävät näitä tiettyjä arvojaan tärkeinä eivätkä koe

niiden olevan uhattuina. Jos ihmiset puolestaan pitävät arvojaan tärkeinä, mutta tuntevat niiden olevan uhattuina, kokevat ihmiset joutuneensa kriisiin. Todellisen paniikin uhan ihmiset kokevat silloin, jos he tuntevat kaikkien arvojen olevan uhattuina. Sen sijaan jos ihmiset eivät ole tietoisia kokemistaan arvoista, eivätkä koe niiden olevan uhattuina, syntyy ihmisille välinpitämättömyyden kokemus. Mikäli ihmiset eivät ole tietoisia tärkeistä arvoistaan, mutta kokevat niiden olevan uhattuina, syntyy ihmisille ahdistuneisuus, joka ilmenee pahoinvointina. (Mills 2015, 22.)

Voisiko siis vanhemmuuspuheen taustalta vilahdellut välinpitämättömyys olla osoitus ihmisen tietämättömyydestä arvojaan kohtaan? Entä voisiko yleisen pahoinvoinnin taustalla olla uhkaava tunne siitä, että kaikki ei ole niin kuin pitää. Levottomuutta lisää vielä entisestään epävarmuuden tunne varsinaisesta uhkaavan tunteen syystä. Eero Ojanen (2011) toteaa arvojen muodostavan sen, mitä ihminen ja ihmiset yhdessä pitävät hyvänä ja tavoittelemisen arvoisena. Näin ollen arvot voidaan ymmärtää tavoitteina. Toisaalta arvot voidaan ymmärtää myös toimintaamme ohjaavina periaatteina, sillä samalla kun tavoittelemme arvojamme, toimimme arvojemme mukaisella tavalla. (Ojanen 2011, 7–9.) Arvojen kautta toisin sanoen tiedämme, millä tavoin meidän tulee toimia, jotta toimintamme vastaa sitä, mikä on mielestämme oikein ja sopivaa.

Kokonaisuudessaan tutkimusaineistoni puhuvat arjen yksinäisyydestä, joka ilmenee niin lasten ja nuorten kokemuksissa kuin suomalaisten puheesta vanhemmuudesta. Yksin pärjäämisen vaade uuvuttaa suomalaisia. Lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia edistäisi aineiston perusteella yhteisöllisyys, jossa lapsiperheen arkisia tilanteita voisi jakaa muiden kanssa. Tukiverkkojen puute, väsymys, yksinäisyys sekä vanhemmuudesta koettu syyllisyys ovat kaikki implisiittisesti kietoutuneita yhteisöllisyyden kaipuun ympärille. Tunnetta ihmisinä yksinäisyyttä yhteisöllisyyden kokemuksen puuttuessa. Yhteisöllinen ilmapiiri nostaisi hyvinvointiamme. Suomalaisten arjen yhteisöllisyyden kaipuu esiintyy myös esimerkiksi Irene Toivasen (2015) Pro gradu -tutkielmassa, joka osoittaa vanhusten kaipaavaan vanhainkotiin yhteisöllistä arkielämää. Yhteisöllisyyden kaipuu ulottuu maassamme lapsesta vanhukseen.

Miten suomalaiset voisivat saada kaipaamaansa yhteisöllisyyttä, tukea ja apua vanhemmuuteen? Millä tavoin suomalaiset lapset voisivat saada lähelleen kaipaamiaan turvallisia läsnä olevia ja aidosti kuuntelevia aikuisia? Miten onnellisuusmuurien suojissa olevat rohkenisivat tulla avun ja tuen piiriin? Keinotekoinen yhteisöllisyys-puhe ei tehoa, niin kuin Mikko Saastamoinen (2009, 63) toteaa. Näin ollen niin sanotun ”koko kylä kasvattaa” -periaatteen vaatimus sellaisenaan ei päde maassa, joka toimii viileän tunnekulttuurin mukaisesti yhteisöllisyyttä murtaen. ”Koko kylä kasvattaa” jää sanahelinäksi, jos sen mukaan ei olla todella muuttamassa arkisia käytänteitämme. Kenenkään ei pitäisi olla yksin vanhemmuudessa, jonka vuoksi yhteisöllistä toiveikasta ajatusta laajenevasta kasvatusvastuusta kannatetaan. Saastamoisen mukaan

meidän tulisi yhdessä pohtia, millä tavoin voisimme saada esille turvallisuutta, luottamusta, jatkuvuutta ja ennustettavuutta huokuvan kokemuksen tämän hetken turvattomuutta, epävarmuutta ja -vakautta tasapainottamaan (Saastamoinen 2009, 63–64).

Ehkäpä yhteisöllisyys meidän suomalaisten tuntemana käsitteenä tulisi päivittää sellaiseksi, että se istuisi paremmin tämän päivän arvoihimme ja kulttuuriimme. Millaista yhteisöllisyyttä tarvitsemme ja kaipaamme? Entä millaista yhteisöllisyyttä emme kaipaa? Näiden kysymysten kautta voisi paljastua tarvitsemamme. Kysymykset voisivat myös paljastaa kulttuuristamme jotain sellaista, joka ei välttämättä täysin kohtaakaan oikeina pitämiämme arvojamme. Kulttuurinen käsikirjoituksemme voisi tällä tavoin saada kaipaamansa uudistetun painoksen, jotta se vastaisi paremmin sitä, mitä pidämme oikeana ja tavoiteltavana. Erityisesti miesten liikkeellä oleva asemoituminen viileän tunnekulttuurin ja lämpimän välittävän miehen välillä antaa osviittaa siitä, että kulttuuriset käsikirjoituksemme ovat jo muutoksen tiellä. Kuitenkin aineistoni osoittama vanhemmuudessa koettu tuen tarve sekä lasten ja nuorten pahoinvointi ovat ilmiöitä, jotka vaativat entistä enemmän huomiomme.

Meitä ympäröivä tunnekulttuurimme on seurausta elämäntavastamme. Mikä sitten voisi edistää tavoiteltavaa, oikeaa ja hyvänä pidettyä muutosta viileistä tunnesuhteista kohti välittävämpää vanhemmuutta? Värin (2011) mukaan kasvatuksen pohjimmainen perusta on ottaa kantaa siihen, mitä ja millainen ihminen on ja mitä pidämme ihmisen kasvussa arvokkaana ja tavoittelemisen arvoisena. On myös olennaista tarkastella sitä, millaisin perustein ja mistä lähteistä käsin määrittelemme tämän arvokkaan ja tavoiteltavan kasvatuksen päämäärän. Toisin sanoen kasvatuksen päämäärä on arvokkaana pitämämme ihmiselämä. (Värri 2011, 46–47.) Kasvatuksen lähtökohdat perustuvat aina yleisesti ja sosiaalisesti arvostettuun yhteiseen hyvään (Värri 2000, 28). Kulttuuristen käsikirjoituksemme uudistaminen onnistuisi kasvatuksen muuttavalla voimalla, sillä kasvatusta pyrkii juuri tähän hyvään ja oikeana pidettävään.

Suotuisaa muutosta varmasti edesauttavat konkreettisesti sellaiset sosiaaliset kohtaamiset, joissa erilaiset näkökulmat pääsevät olemaan vuorovaikutukseen keskenään ja muodostamaan tällä tavoin paremmin ymmärrettyä kuvaa käsiteltävästä aiheesta ja ilmiöistä. Yhteiseen keskusteluun tarvitaan mukaan myös valtaapitäviä päättäjiä, sillä heidän poliittisilla päätöksillään on vaikutusta suomalaisten elämään. Uskon, että A2-ilta tavoitteli juuri tällaista keskustelua nostaessaan vanhemmuus-aiheen esille. Vanhemmuus-illassa ei kuitenkaan nähty poliitikkoja. Hujanen (1993) toteaaakin, että journalismi paitsi korostaa ajankohtaista ilmiötä myös muuttaa nostamansa aiheen ajankohtaiseksi. Ajankohtaistaessaan ilmiötä journalismi myös muuttaa ne yhteisöllisiksi. Ilmiöt muuttuvat tällöin yksilöiden ja yhteisöjen omaisuudeksi. Hujanen tutkimuksen mukaan Ajankohtainen kakkonen oli muuttunut 1970-luvulta 1980-luvulle tultaessa epäpoliittisemmaksi.

Tietoa aiemmin välittänyt journalismi pyrki enenevissä määrin elämyksellisyyteen ja välittömään kokemukseen, jonka vuoksi sensaatiot ja poliittinen populismi lisääntyivät. (Hujanen 1993, 4, 57, 137–138.) Ajankohtainen kakkonen makasiinittymäläisenä ohjelmana lopetettiin joulukuussa 2015. Sen sijaan osallistavat A2-illat jäivät. Tämän vuoksi voisi tehdä tulkinnan, jonka mukaan Hujasen esittämä journalismin sensaationhakuisuus on kasvanut tavalla, johon Ajankohtainen kakkonen ei enää kyennyt vastaamaan menettämättä omaa profiiliaan.

Yleinen, avoin ja monitahoinen keskustelu siitä, mikä on mielestämme oikein ja tavoiteltavaa, tarjoaisi varmasti hyvän lähtökohdan yhteisten arvojen käsittelyyn. Näin nämä kulttuuriamme ohjaavat arvot, asenteet, normit ja tavat saadaan näkyviksi, ja samalla tehdään suotuisasta kehityksestä ja muutoksesta mahdollista. Olisi toivottavaa, että Suomesta löytyisi tilaa ja paikkaa tällaiselle tärkeälle keskustelulle.

9 LÄHTEET

Barnard, S.R. 2016. 'Tweet of be sacked': Twitter and the new elements of journalistic practice. *Journalism* 2016, Vol. 17(2), 190–207.

Davies, B. & Harré, R. 1999. Positioning and Personhood. Teoksessa R. Harré & L. van Langenhove (toim.) *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Oxford: Blackwell, 32–52.

van Dijck, J. 2013. *The Culture of Connectivity: A Critical history of Social Media*. Cary NC, Oxford University Press.
https://books.google.fi/books?id=A6BqrWGlaFIC&pg=PA68&hl=fi&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false. (Luettu 20.9.2016.)

Durkheim, É. 1964. *The Division of Labor in Society*. New York: The Free Press.

Filander, K. 2000. Kehittämistyö murroksessa. Sitoutuminen, sopeutuminen ja vastarinta julkisella sektorilla 1990-luvulla. Tampereen yliopisto.

Forsberg, H. 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittelemässä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin. (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 7–15.

Harré, R. & van Langenhove, L. 1999. The Dynamics of Social Episodes. Teoksessa R. Harré & L. van Langenhove (toim.) *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Oxford: Blackwell, 1–13.

Hochschild, A.R. 1997. *The time bind. When work becomes home and home becomes work*. Metropolitan Books, Henry Holt and Company, New York.

Honoré, C. 2010. Perhe paineessa? Manifesti riittävän vanhemmuuden puolesta. Bazar.

Hujanen, T. 1993. Ajankohtainen kakkonen kohtaa historiansa. Tulkintoja TV2:n ajankohtaisohjelmista ja journalistisesta kulttuurista. Helsinki: Oy Yleisradio Ab.

Huttunen, J. 2014. Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus, 178–196.

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: University Press, 169–193.

Impola, T. 2014. Kouluterveydenhoitajan näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen (toim.) *Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 102–109.

- Jallinoja, R. 2004. Familistisen käänteen rakentajat: Arlie Hochschild ja suomalainen mediajulkisuus. Teoksessa K. Rahonen (toim.) Sosiologisia nykykeskusteluja. Helsinki: Gaudeamus, 64–98.
- Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.
- Jokinen, K., Malinen, K., Pirskanen, H., Moilanen, S., Rautakorpi, S., Harju-Veijola, M., Notko, M. & Kuronen, M. Lapset kertovat perheestä – mitä kuulemme? 2013. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Juusola, M. 2014. Jopa joka neljäs lapsi on sosiaaliselta kehitykseltään ikäistään vanhempi. Psykiatri: Taantuminen on hyväksi lasten ja aikuisten kehitykselle. Helsingin Sanomat, Hyvinvointi, 10.7.2014. <http://www.hs.fi/hyvinvointi/a1404959120021>. (Luettu 1.4.2015.)
- Kauko, O. 2012. Pienten koululaisten yksinäisyydelle antamat merkitykset arki-iltapäivien yhteydessä. Janus 20 (3), 216–230. http://www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/janus/0312/Janus_03_2012_Kauko.pdf. (Luettu 1.4.2015.)
- Kansaneläkelaitos. 2016. Henkilöasiakkaat. Lapsiperheet. Lastenhoidon tuet. <http://www.kela.fi/lastenhoidon-tuet>. (Luettu 6.10.2016.)
- Kanste, O., Halme, N. & Perälä, M.-L. 2016. Viidesluokkalaisten oppilaiden vanhempien näkemyksiä hyvinvoinnista, palveluista ja koulu yhteisöstä. Raportteja 1/2016, THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130406/URN_ISBN_978-952-302-622-3.pdf?sequence=1. (Luettu 18.11.2016.)
- Kemppi, E. 2013. Ajankohtaisen kakkosen homoillat. Yle Elävä arkisto. 19.10.2016. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/10/19/ajankohtaisen-kakkosen-homoillat>. (Luettu 10.11.2016.)
- Kortesuo, K. 2014. Sano se someksi 1 – Ammatilaisen käsikirja sosiaaliseen mediaan. Helsinki: Kauppakamari.
- Kortteinen, M. 1982. Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.
- Korvajärvi, P. 2001. Arlie Russel Hochschild: Emotionaalinen työ, sukupuoli ja aika. Teoksessa V. Hänninen & J. Partainen & O.-H. Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Vastapaino, 201–222.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana – Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- van Langenhove, L. & Harré, R. 1999. Introducing Positioning Theory. Teoksessa R. Harré & L. van Langenhove (toim.) Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action. Oxford: Blackwell, 14–31.
- Lehmusvesi, J. 2015. Yle lopettaa Ajankohtaisen kakkosen ja Silminnäkijän – tilalle A2-teemailtoja. Helsingin Sanomat, Kulttuuri. 16.12.2015. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305928579131>. (Luettu 10.11.2016.)
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2016. Auttavat puhelimet. <http://www.mll.fi/mll/auttavatpuhelimet/>. (Luettu 6.10.2016.)

- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2016. Auttavat puhelimet. Lasten ja nuorten puhelin, netti ja chat. Raportit. <http://www.mll.fi/mll/auttavatpuhelimet/lnpn/raportit/>. (Luettu 6.10.2016.)
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2016. Auttavat puhelimet. Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu. Raportit. <http://www.mll.fi/mll/auttavatpuhelimet/vpn/raportit/>. (Luettu 6.10.2016.)
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2016. Nuortennetti. Mistä apua? http://www.mll.fi/nuortennetti/mista_apua/. (Luettu 6.10.2016.)
- Mantere, E. & Raudaskoski, S. 2015. Kun matkapuhelin vie vanhemman huomion. Teoksessa A.R. Lahikainen & T. Mälkiä & K. Repo (toim.) Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino, 205–226.
- Martsola, R. 2006. Lapsiaikuisia ja aikuislapsia. Teoksessa E. Hermanson & R. Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja Oy, 37–48.
- Mead, G.H. 1967. Mind, self and society. From the standpoint of a social behaviorist. Edited and with an introduction by Charles W. Morris. The University of Chicago Press, Chicago & London.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri 2011. Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/ca9634ef7fc339418131aa1d61bf714b/1445279998/application/pdf/3985847/Perhebarometri%202011>. (Luettu 19.10.2015.)
- Mills, C.W. 2015. Sosiologinen mielikuvitus. Helsinki: Gaudeamus.
- Mykkänen, J. & Eerola, P. 2014. Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus, 49–64.
- Myllyniemi, S. (toim.) 2012. Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2012_Verkkojulkaisu.pdf. (Luettu 1.9.2016.)
- Mättö, M. 2015. Suomalaiset vahvasti Facebook-kansaa – WhatsApp toiseksi suosituin. Yleisradion Uutiset. 3.1.2015. http://yle.fi/uutiset/suomalaiset_vahvasti_facebook-kansaa_whatsapp_toiseksi_suosituin/7707216. (Luettu 1.9.2016.)
- Näre, S. (päätoim.) 2007. Haavoitettu lapsuus. Sodassa koettua 1. Helsinki: WSOY.
- Näre, S. 2009. Sota-ajan lasten ja nuorten tunneperintö: sukupolviväkivallan varjo ja selviytymisen eetos. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Gummerus, 91–120.
- Ojanen, E. 2011. Arvot, tosiasiat ja sivistys. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Tammi, 7–16.
- Oksanen, A. 2008a. Lapsuus jättömaana: teknologisen bränditalouden paisteessa vai pimennossa? Teoksessa A. R. Lahikainen & R.-L. Punamäki & T. Tamminen (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. WSOY, 45–59.
- Oksanen, A. 2008b. Lapsuus ja satuttaminen kulutusyhteiskunnassa. Teoksessa S. Näre & S. Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolittuneen väkivallan dynamiikkaa. Tampere: Juvenes print, 222–258.

- Oksanen, A. 2004. Leikin loppu. Lasten hyvinvointi teknologiskaupallisessa yhteiskunnassa. Teoksessa P. Hyvönen & M. Lehtonen & R. Rajala (toim.) LAPSET –seminaarin artikkelijulkaisu 2004. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Mediapedagogiikkakeskus, 86–98. <http://ktk.ulapland.fi/ISBN951-634-930-7>. (Luettu 1.4.2015.)
- Oksanen, A. & Näre, S. 2006. Lapset pelissä – virtuaaliviidakon ansat. Minerva.
- Ovaskainen, T. 2016. A2-ilta kuohuttaa taas, kolme vierasta boikotoi – ”Vastuutonta, Yle”. Uusi Suomi Uutiset. 2.3.2016. <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/175470-a2-ilta-kuohuttaa-taas-kolme-vierasta-boikotoi-vastuutonta-yle>. (Luettu 10.11.2016.)
- Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf. (Luettu 1.9.2016.)
- Peltonen, K., Ellonen, N., Pösö, T. & Lucas, S. 2014. Mothers’ self-reported violence toward their children: A multifaceted risk analysis. Child Abuse & Neglect 38 (12) 1923–1933.
- Piha, J. 2004. Perhe ja ympäristö. Teoksessa I. Moilanen & E. Räsänen & T. Tamminen & F. Almqvist & J. Piha & K. Kumpulainen (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Jyväskylä: Duodecim, 61–69.
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Pääkkönen, H. 2010. Perheiden aika ja ajankäyttö. Tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66608/978-951-44-8127-7.pdf?sequence=1>. (Luettu 17.11.2015.)
- Ramussen, D. 2004. The Priced versus the Priceless. Montreal: InterCultureJournal # 147 11/2004, 1–20.
- Repo, K. 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66561/978-951-44-7919-9.pdf?sequence=1>. (Luettu 17.11.2015.)
- Rinta-Tassi, M. 2016. Kysely: Vanhempien pahin pelko on, että joku vahingoittaa omaa lasta. Yleisradion Uutiset. 3.10.2016. <http://yle.fi/uutiset/3-9201598>. Luettu 3.10.2016.
- Rissanen, M.-L. 2009. Helping Adolescents Who Self-Mutilate. A Practice Theory. Kuopio University Publications. <http://www.oppi.uef.fi/uku/vaitokset/vaitokset/2009/isbn978-951-27-1235-9.pdf>. (Luettu 22.9.2016.)
- Roos, J.-P. 1987. Suomalainen elämä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Ruokoski, V. 2015. ”Hyvä tekosyy olla poissa nukutusrumbasta on aina kiva juttu” – katso täältä vieraiden tunnelmia ennen A2 Vanhemmuus-iltaa. Yleisradion uutiset. 1.12.2015. http://yle.fi/uutiset/hyva_tekosyy_olla_poissa_nukutusrumbasta_on_aina_kiva_juttu_katso_taalta_vieraiden_tunnelmia_ennen_a2_vanhemmuus-iltaa/8495188. (Luettu 21.9.2016.)

- Saastamoinen, M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014a. Lapsiperheiden vanhemmat työelämässä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvola (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 26–36.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014b. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvola (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 38–51.
- Salmi, T. M. & Kaunonen, M. & Rissanen, M.-L. & Aho, A.L. 2014. Nuorten itsetuhoisuus ja avun saanti itsetuhoisuuteen. Hoitotiede 26 (1), 11–24.
- Saresma, T. 2010. Kokemuksen houkutus. Teoksessa T. Saresma, L.-M. Rossi & T. Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 59–74.
- Sinkkonen, J. 2012. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Strandell, H. & Forsberg, H. 2005. Kohti kurinalaista lapsuutta? Kysymys pienten koululaisten iltapäivien (uudelleen) määrittelystä. Yhteiskuntapolitiikka 70(6), 610–623.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101524/056strandell.pdf?sequence=1>. (Luettu 1.4.2015.)
- Suuntala, H. 2014. Perheen näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-Kustannus, 17–27.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa.
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/stop-koyhyys/nakokulmia-teemaan/lapsikoyhyys-on-suomessa-kasvussa>. (Luettu 30.9.2016.)
- Toivanen, I. 2015. Vanhainkoti sosiaalisen yhteisyyden tilana. Miten kehittää yhteisöllistä arkielämää. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82389/gradu04918.pdf?sequence=1>. (Luettu 7.10.2016.)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vatanen, P. 2016. Näin vanhemmat perustelevat lastensa kuritusväkivaltaa - ”Joskus on vaan niin väsynyt ja menee hermot”. Yleisradion Uutiset. 15.8.2016.
http://yle.fi/uutiset/nain_vanhemmat_perustelevat_lastensa_kuritusvakivaltaa_joskus_on_vaan_nii_n_vasynyt_ja_menee_hermot/9087083. (Luettu 15.8.2016.)
- Vilkman, A. 2016. Äidit pelkäävät enemmän kuin isät – miehet naisia huolestuneempia vain yhdestä asiasta. Marja Hintikka LIVE. Yleisradion artikkeli. 3.10.2016.
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/10/03/aidit-pelkaavat-enemman-kuin-isat-miehet-naisia-huolestuneempia-vain-yhdesta>. (Luettu 3.10.2016.)
- Vuori, A. 2012. Vähävaraisten lapsiperheiden hyvä vointi ja sen tukeminen. Tampere: University Press.

Vuori, J. 2010. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: University Press.

Värri, V.-M. 2000. Hyvä kasvatusta, kasvatusta hyvään. Tampere: University Press.

Värri, V.-M. 2011. Kasvatuksen ihanteista ja päämääristä tässä ajassa. Teoksessa T. Jantunen & E.Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Tammi, 42–56.

Yle Areena 2016. Vanhemmuus-ilta. <http://areena.yle.fi/1-2449149>. (Luettu 27.11.2016.)

Sähköpostihaastattelukysymykset Mannerheimin Lastensuojeluliitolle

1. Kenelle erityisesti olette suunnanneet Lasten ja nuorten puhelimen ja netin palvelut?
2. Miten lapset ja nuoret löytävät nämä palvelumuodot?
3. Onko Teillä käsitystä siitä, millaisista perheistä palvelua käyttävät lapset ja nuoret ovat?
4. Koetteko, että tavoitatte palvelullanne (palvelun kannalta) kaikkein suurimmassa tarpeessa olevat lapset ja nuoret? Millaisilla toimenpiteillä koetatte tavoittaa nämä suurimmassa tarpeessa olevat lapset ja nuoret?
5. Onko Teillä olemassa selvityksiä / tutkimuksia suomalaisten koululaisten yksinäisyydestä? Jos on, niin miten selvityksissä / tutkimuksissa näkyy lasten ja nuorten varhaisen itsenäistymisen odotukset ja yksinpärjäämisen ajatukset?

Twiiittausten lisääminen Excel-taulukkoon

Aloitin twiittien hakemisen sillä, että hain omalla Twitter-tunnuksellani aikaväliltä 30.11. – 1.12.2015 sellaiset twiitit, jotka oli tarkoitettu A2 Vanhemmuus-iltaan. Näihin twiitteihin on liitetty aihetunniste ”#a2ilta”. Haku onnistui kirjoittamalla Twitterin hakukenttään ”#a2ilta since:2015-11-30 until:2015-12-02”. ([URL:https://twitter.com/search?q=%23a2ilta%20since%3A2015-11-30%20until%3A2015-12-02&src=savs](https://twitter.com/search?q=%23a2ilta%20since%3A2015-11-30%20until%3A2015-12-02&src=savs)) Tämän jälkeen kelasin sivua alas niin kauan, että kaikki twiitit olivat latautuneet. Sitten maalasini kaikki twiitit ja kopioin ne, jotta pystyin liittämään ne tekstieditoriin. Tämä tekstieditori (Notepad++) säilyttää pelkän tekstin, joten jäljelle ei jää minkäänlaisia muotoiluja tai kuvia.

Twiiitit ovat tässä vaiheessa seuraavassa muodossa (lisäksi seassa on tyhjiä rivejä):

- Mahdollinen lisäinfoa antava rivi (ei kaikissa twiitteissä), joka kertoo esimerkiksi, jos joku minun seuraamistani tileistä seuraa kyseistä twiittaajaa tai jos twiitti on vastaus jonkun toisen twiittiin.
- Twiittaajan rivi: nimi, twittertili, päivämäärä ja paikkakunta
- Twiitti, joka on normaalisti yksi rivi. Sen sijaan uudelleentwiittauksissa on useampi rivi siten, että ensin on rivi, joka kertoo kuka uudelleen twiittasi ja kenen twiitin. Tämän jälkeen tulee uudelleentwiittaajan lisäys, sitten ”twitternimi - lisäsi” teksti, jonka jälkeen alkuperäisen twiittaajan nimi ja twittertili ja lopuksi alkuperäinen twiitti. Nämä jokainen on omalla rivillään.
- Mahdollinen ”näytä keskustelu” rivi, mikäli twiitti on vastaus jonkun toisen twiittiin.
- Uudelleen twiittausten ja tykkäysten määrät (X uudelleen twiittausta Y tykkäystä).

Tämän jälkeen poistin mahdolliset lisäinfoa antavat rivit sekä ”näytä keskustelu” rivit kokonaan etsi-korvaa -hakutoiminnolla käyttäen regular expression -ominaisuutta varmistaen, että kyseisellä hakukriteereillä ei tule mitään muita rivejä hakuun. Poistin myös tyhjät rivit sekä mahdolliset tyhjät merkit rivien aluista. Jotta sain uudelleentwiitatut twiitit esiin, muokkasin ne seuraavalla tavalla:

- ➔ Vaihdoin ”twitternimi - lisäsi” ja lisätyn tekstin järjestyksen sekä poistin rivinvaihdon välistä ja laitoin kaksoispisteen väliin sekä loppuun kolme viivaa (---).
- ➔ Poistin rivinvaihdon uudelleentwiittauksen lisäyksen (yllä) sekä uudelleentwiitatun twiittajan tietojen (nimi + twittertili) välistä.

- ➔ Poistin rivinvaihdon uudelleentwiittauksen lisäyksen sekä alkuperäisen twiitin käyttäjän (yllä) sekä uudelleentwiitatun twiitin välistä.

Edellisten muokkauksen jälkeen muutin tekstitiedoston csv-tyyliseksi tiedostoksi (comma separated values) seuraavasti:

- ➔ Käytin erotinmerkinä sarkainmerkkiä. Varmistin ensin hakemalla, että kyseistä merkkiä ei esiinny aineistossa muutoin.
- ➔ Hain rivit joilla on informaation twiittaajasta ja muokkasin ne niin, että nimen, twittertilin, päivämäärän sekä paikan väleihin ja jälkeen tukee käytetty erotin-merkki. Jos twiitissä ei ole mainittu paikkaa, loin twiitille tyhjän paikkainformaation laittamalla kaksi erotinmerkkiä peräkkäin loppuun. Samalla poistin lopussa olevan rivinvaihdon, jolloin seuraavalla rivillä oleva twiitti tulee viimeisimmän erotinmerkin perään.
- ➔ Hain sellaiset rivit, joissa on ”X uudelleentwiittausta Y tykkäystä” ja korvasin välilyönnit erotinmerkillä. Korvasin myös edeltävän rivinvaihdon erotinmerkillä, jotta sain tiedot samalle riville.

Näiden muokkauksen jälkeen tallensin tiedoston. Näin sain tuotua jäsennellyn tiedon Excel-ohjelmaan käyttäen ”ohjattu tekstintuominen” -ominaisuutta. Annoin Excelille lähteeksi tallennetun tiedoston sekä määrittelin, että käytettävä erotinmerkki on sarkain. Lisäsin lopuksi Excelissä otsikkorivin. Tällä tavoin sain twiitit Excel-taulukkoon, jossa pystyin luokittelemaan twiittejä monella eri tavalla tutkimuksen tarpeisiin sekä muodostamaan havainnollistavia kaavioita ja taulukoita.